

”Er du helt jente eller?”

**- En kvalitativ studie av unge jenters
kjønnsforhandlinger**

Av Kristin Ødegaarden

**Våren 2005
cand. polit. 1992
Hovedoppgave i sosiologi
Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi
Universitetet i Oslo**

Sammendrag

Denne oppgaven handler om hvordan jenter mellom 14 og 16 år snakker om og forstår kjønn, nærmere bestemt hvordan de mener at en ”riktig” type jente bør være. Dette belyses gjennom kvalitative intervjuer med 11 jenter i denne aldersgruppen, både i gruppeintervjuer og individuelt. Utgangspunktet for oppgaven var et inntrykk av at det foregår en økende seksualisering av mediene og av samfunnet generelt. Jeg ønsket å få et innblikk i hva unge jenter tenker om dette. Jeg viste informantene mine en utvalgt musikkvideo av Christina Aguilera og intervjuet dem om denne. Jeg intervjuet dem også om nettstedet Deiligst.no. Artisten Christina Aguilera har blitt kritisert i mediene for sitt seksuelle image. Deiligst.no er et svært populært nettsted der ungdommer kan legge ut bilder av seg selv. Informantenes holdninger ovenfor disse utvalgte iscenesettelser av kjønn, var interessante i forhold til min problemstilling.

Det teoretiske utgangspunktet for oppgaven er en konstruktivistisk forståelse av kjønn slik den kommer til uttrykk hos blant andre Judith Butler. Jeg tar for meg hvordan heteroseksualiteten fungerer som en norm og hvordan en normerende feminitet kan betraktes som del av denne. Jeg benytter meg av diskursbegrepet fordi det kan være nyttig for å forsøke å fange det som foregår mellom det forandelige og det mer stabile, altså det dynamiske i jentenes kjønnsforståelse.

Datamaterialet mitt viser at jentene posisjonerer seg i forhold til gutter, og de posisjonerer seg i forhold til idealer om hvordan en jente forventes å være. Jeg tar i min analyse utgangspunkt i to kategorier, *berte* og *hore*, som jentene stadig refererte i sine forhandlinger om hva det å være jente betyr. Disse kategoriene har diskurser knyttet til seg, og jentene forhandler seg selv og andre inn i disse. Berte- og horekategorien fungerte som referansepunkter som er med på å *regulere* jentenes handlinger. Kroppen er det som *reguleres* i dette arbeidet. Med kroppen mener jeg jentenes måte å kle den fram på og deres refleksjoner rundt kroppshandlinger. Bertekategorien kan muligens, ut i fra jentenes fortellinger, tolkes som mindre stigmatiserende enn horekategorien. Denne tillater jentene i større grad å skille mellom det ytre og det indre kvinnelige, mens horekategorien består av en samsvarslogikk mellom det indre og det ytre; du er hvordan du ser ut og hvordan du

oppfører deg. Jentene som kategoriserte seg som berter, forklarte at selv om de likte å se feminine ut, identifiserte de seg ikke med en indre femininitet. De fortalte at de heller ville være ”en av gutta”. Jenter som viser ”for mye” eller gjør ”for mye” ut av seg, blir sanksjonert gjennom for eksempel å bli kalt hore. Den utvalgte artisten og jentene som viser for mye kropp på Deiligst.no oppfører seg på en slik måte at de blir posisjonert i horekategorien. Ingen av mine informanter fortalte at de selv var blitt kalt for hore.

Jentene protesterer mot normer og regler som behandler jenter og gutter ulikt, men de er også selv med på å opprettholde og reprodusere de samme normene og reglene. Oppgaven viser hvordan den normative femininiteten er knyttet til en normerende heteroseksualitet.

Forord

Jeg har lært mye gjennom arbeidet med denne hovedoppgaven. Det har vært spennende og lærerikt, men også krevende. Nå er jeg i havn og det føles både rart og deilig å være ferdig.

Jeg vil først og fremst takke de elleve jentene som har latt seg intervjuet og som ga meg masse spennende datamaterialet å arbeide med.

Senter for kvinne- og kjønnsforskning ga meg studentplass i skriveperioden og det er jeg takknemlig for. Å sitte på Senteret har vært hyggelig og inspirerende, og en fast kontorplass har ført litt orden inn i en tidligere udisiplinert studiehverdag! Jeg vil takke min hovedveileder Marit Haldar for engasjement, faglige refleksjoner og for å peke på interessante detaljer i materialet mitt! En stor takk rettes også til min biveileder Åse Røthing som har gitt uvurderlig hjelp mot slutten av oppgaveskrivingen.

Tilslutt vil jeg takke mamma for utallige bibliotek tjenester, korrekturlesning og mange gode ord! Nils fortjener også takk for omsorg, oppmuntring og tro på at jeg skulle bli ferdig.

Oslo, mars 2005

Kristin Ødegaarden

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	I
FORORD	III
INNHOLDSFORTEGNELSE.....	I
KAPITTEL 1: INTRODUKSJON	1
1.1 BAKGRUNN	1
1.2 PROBLEMSTILLING.....	3
1.3 TEORI OG METODE	3
1.4 OPPGAVENS OPPBYGGING	4
KAPITTEL 2: TEORETISK RAMMEVERK.....	7
2.1 SOSIALKONSTRUKTIVISME – VI KONSTRUERER VÅR SOSIALE VIRKELIGHET	7
2.2 DISKURS	8
2.3 KJØNNS- OG SEKSUALITETSTEORETISKE UTGANGSPUNKTER	10
2.3.1 Forståelser av kjønn og seksualitet innen sosiologi.....	10
2.3.2 Heteroseksualitet som norm	13
KAPITTEL 3: METODE	19
3.1 VALG AV METODE - DET KVALITATIVE INTERVJU	19
3.2 FORSKERROLLEN I KVALITATIVE INTERVJU	20
3.3 REKRUTTERING AV INFORMANTER	22
3.4 INTERVJU.....	23
3.4.1 Gruppeintervju	23
3.4.2 Individuelle intervju.....	24
3.4.3 Intervjusituasjonen.....	25
3.5 METODISKE GREP	27
3.6 FRA TALE TIL TEKST	28
3.7 MOT ANALYSE	28
3.7.1 Bearbeidelse av datamaterialet	28
3.7.2 Sosiale kategorier – å unngå stereotypier.....	29
3.8 ETIKK	30
3.9 OPPSUMMERING.....	32
KAPITTEL 4: BERTEKATEGORIEN SOM REFERANSEPUNKT.....	33
4.1 KATEGORISERING OG KARAKTERISERING	33
4.1.1 "Vi er jo tross alt jenter"	33
4.1.2 Jeg vil se ut som en berte, men jeg vil ikke være en berte!	37
4.1.3 Å være en av gutta	38
4.2 Å BEVEGE SEG BORT FRA DET KULTURELT GJENKJENNELIGE.....	41
4.2.1 "Nesten helt gutt".....	41
4.2.2 "Jeg vet ikke om jeg ville sett på han på samme måte..."	42
4.2.3 Kjønnen bodylotion.....	45
4.2.4 Bertegutter.....	46
4.3 NÅR KJØNNET BLIR SYNLIG	48
4.3.1 Kjønnen scooter	48
4.3.2 "Det er deilig å bare være jenter"	50
4.3.3 Passiv eller aktiv sjekking?	52
4.4 FORVENTNINGER	54
KAPITTEL 5: KROPP	57
5.1 UNGE OG KROPPSFOKUS	57
5.2 TILHØRIGHETSMARKERING – KROPPEN POSISJONERES TIL SPEILING AV SOSIAL ORDEN	59
5.2.1 Tvetydige muskler	59
5.2.2 Litt høyere, litt større, litt eldre	60
5.3 KROPPENES LADEDE SYMBOLER	62
5.3.1 Pupper og rumpe.....	62

5.3.2 Sixpack og rumpe.....	63
5.3.3 Jentekroppen som mer kropp enn guttekroppen?	65
5.4 ATTRAKTIVITETSFORHANDLINGER.....	67
5.4.1 Deiligst.no	67
5.4.2 En beskrivelse av bildene	67
5.4.3 Seksualisert "Jentekropp" og "guttekropp"	68
5.4.4 Å bli bekreftet som attraktiv	70
5.4.5 Men ikke tro at man er deilig.....	73
KAPITTEL 6: HOREORDETS REGULERENDE KRAFT.....	77
6.1 CHRISTINA AGUILERA: "CAN'T HOLD US DOWN"	77
6.2 KONKURRERENDE SEKSUALITETSDISKURSER	78
6.3 SEKSUELLE GRENSEOVERSKRIDELSER.....	80
6.3.1 "Hun ber om å bli tatt på rumpa"	80
6.3.2 Å selv bli tatt på rumpa	81
6.3.3 Manglende respekt.....	83
6.4 HOREORDETS STIGMA: REGULERING AV KVINNELIGHET	85
6.4.1 Horeordets innhold.....	85
6.4.2 Hore og player	85
6.5 RAMMER FOR NORMERT FEMINITET	88
KAPITTEL 7: AVSLUTTENDE KOMMENTARER.....	91
LITTERATURLISTE	97
VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE.....	105
VEDLEGG 2: BREV TIL FOESATTE.....	108

Kapittel 1: Introduksjon

I denne oppgaven ser jeg nærmere på hvordan unge jenter snakker om kjønn. Utgangspunktet for oppgavevalget mitt var en interesse for å undersøke hvilke normer, idealer og forestillinger som kan knyttes til det å være ung jente i dag. Jeg har gjennomført kvalitative intervjuer med jenter mellom 14 og 16 år. Først litt om bakgrunnen for denne interessen.

1.1 Bakgrunn

I 2003 presenterte Regjeringen en tiltaksplan for å begrense kommersiell påvirkning av barn og ungdom. Utgangspunktet for denne tiltaksplanen var statsråd Laila Dåvøys bekymring for det hun oppfatter som en pornofisering av det offentlige rom og en seksualisering av barndommen¹. I økende grad inntar pornografiske referanser det offentlige rom, fortrinnsvis gjennom media og underholdnings- og moteindustrien. Denne utviklingen blir karakterisert som en pornofisering eller seksualisering av det offentlige rom. Forskjellen mellom disse uttrykkene er flytende og de brukes om hverandre. Begrepet ”pornofisering” beskriver fenomenet der andre media låner uttrykk fra pornografien mens seksualisering kan beskrive et større fokus på sex og nakenhet som ikke nødvendigvis har pornografiske referanser.

Den danske kjønnsforskeren Anette Dina Sørensen skriver i ”Pornografi, kön og blick – massekulturelle tendenser” (2003) om pornografis nye plassering i vår kultur. Den første tendensen handler om volum og at pornografi er blitt lettere tilgjengelig. Den andre tendensen Sørensen nevner kan betegnes som en clean-up eller tabuutfordrende tendens som innebærer at pornografien er i ferd med å gjøres stueren. Dette skjer gjennom en stigende interesse for pornografi i massemediene generelt. Den siste tendensen Sørensen beskriver er at fragmenter fra pornografien glir ut i massemediene. Pornografiske elementer dukker opp i reklame, musikkvideoer, ukeblader, aviser og lignende. Tegn fra pornografien kan være positurer, bekledning, omgivelser, eller replikker som kan gi assosiasjoner til pornografien. Sørensen hevder at vi er på vei mot kvinnelighetens ultimate seksualisering (Sørensen 2003).

---

¹ http://odin.dep.no/bfd/norsk/aktuelt/taler/statsraad_a/004051-090213/indeks-dok000-b-n-a.html

Medie- og kjønnsforskeren Wencke Mühleisen er også interessert i media, kjønn og makt. Hun har tatt for seg seksualisering og pornofisering og skriver:

”Seksualiseringen av offentligheten deler ikke i samme grad den pornografiske sjangerens normoverskridende potensial. Den er tvert i mot ofte – om ikke alltid – *konvensjonell* og *stereotyp*. [...]. *For*di seksualiseringen av offentligheten likevel *flørter* med den klassiske pornografiens dedikasjon til normoverskridelser, bidrar også medieseksualiseringen til noe av forstyrrelsen av skiller, konvensjoner – og jeg holdt på å si: den offentlige ro og orden” (Mühleisen, foredrag for teologisk fakultet 9-11.2.2005:6).

I denne oppgaven er jeg ikke opptatt av å avklare skillet mellom seksualisering og pornofisering. Jeg ønsker derimot å påpeke at det pågår en debatt om hvordan seksualisering og/eller pornofisering kan påvirke oss og våre forestillinger om kjønn og seksualitet. Det var dette som utgjorde bakgrunnen for min interesse for å undersøke unge jenters syn på kjønn.

Barn og unge får i dag en mengde impulser blant annet gjennom massemedier. Man kan få inntrykk av at ungdom bombarderes av seksuelt ladete uttrykk og symboler og hvor elementer fra pornoindustrien har fått innpass i stadig flere deler av mediebildet. Det kommersielle presset rettet mot barn og unge bekymrer mange, også mediene selv. Det er viktig å få fram kunnskap om hvordan de unge selv møter dette presset og hvordan de forhandler omkring det samfunnet ellers karakteriserer som den økende seksualiseringen og pornofiseringen av det offentlige rom. Iscenesettelser av kjønn i mediene kan være med å påvirke deres holdninger om hva kjønn betyr. Det er grunnen til at jeg er opptatt av dette.

Jeg ville vite mer om hvordan unge jenter i dag ønsker å fremstå. Samtidig var jeg opptatt av en økende seksualisering av samfunnet. En økende seksualisering kan røske opp i gamle konvensjoner og skape aksept for nye former for seksualitet og bidra til en mer synlig seksualitet i det offentlige rom. En mulig konsekvens kan også være at en økende seksualisering fører til større forventningspress på ungdom om hvordan jenter og gutter *skal* eller *bør* være. Når det gjelder medias påvirkningskraft,

tenker jeg ikke på ungdom som passive mottakere av hva media sender ut. Ungdom, som alle andre mottakere av medias innhold, forhandler aktivt med den informasjonen de mottar. Derfor synes jeg det ville være interessant å intervju unge jenter om utvalgte elementer i mediebildet. Jeg hadde lyst til å vise mine informanter en musikkvideo av den kvinnelige artisten Christina Aguilera. Hun er en omdiskutert artist på grunn av sitt image. ”Hun har måttet tåle mye kritikk for manglende påkledning og spekulativt spill på sex”². Samtidig er dette en artist som selger svært mange plater og jeg vil påstå at hun har ungdom som målgruppe. Et nettsted som også har blitt diskutert i mediene, er tatt med som tema under intervjuene. Bekymringen går ut på at ungdom legger ut bilder av seg selv på dette nettstedet.

1.2 Problemstilling

Mitt fokus i undersøkelsen er å undersøke hvordan unge jenter *snakker* om det å være jente, nærmere bestemt på hvilken måte de forhandler seg fram til hvordan en jente bør fremstå.

Jeg vil ikke fokusere på hvordan jentene opplever sin *egen* kropp eller sin *egen* seksualitet, men hvordan de iscenesetter kroppen på ulike måter for å fremstå slik de ønsker. Kjønn har kroppen som medium for iscenesettelse av kjønn. Fokuset vil derfor også ligge på hvilken betydning ulike kroppstegn og kroppshandlinger har i jentenes forhandlinger om hvordan en jente skal være.

1.3 Teori og metode

Mens noen teoretikere mener at man handler slik man gjør fordi man er den man er, mener andre at man blir den man er på grunn av hva man gjør (Ambjörnsson 2004:12). Kjønn er, ifølge det siste perspektivet, en effekt av ulike handlinger snarere enn noe biologisk eller naturlig (Butler 1990:140). Det er dette perspektivet jeg knytter meg til, og som utgjør den teoretiske plattformen i min oppgave. I teorikapitlet vil jeg også komme nærmere inn på perspektiver som understreker at kjønn, kropp og

---

² <http://www.dagbladet.no/kultur/2003/04/26/367290.html>

seksualitet henger sammen. Hvordan jentene i min undersøkelse snakker om kjønn og seksualitet forteller noe om hvilke normer og regler som har definisjonsrett. Bidrar jentene til å reprodusere bestemte forestillinger om hvordan jenter og gutter skal være? Det er ut i fra et slikt perspektiv jeg er interessert i å undersøke hvordan man kan være jente på ”riktig” eller ”feil” måte.

Jeg har i denne undersøkelsen valgt å intervjuer jenter, og ikke gutter. Jeg gjennomførte 11 intervjuer med jenter mellom 14 og 16 år. Ved å konsentrere meg om jenter, kunne jeg se på mangfoldet blant jenter. Ingen jenter er like, og alle forhandler om kjønn på ulike måter selv om alle trekker på de samme kulturelle kodene. Informantenes måte å snakke om kropp og seksualitet på, vil fortelle noe om deres syn på kjønn. Jeg kommer i denne oppgaven til å referere til mine informanter som *informantene* eller *jentene*.

Et metodisk grep jeg valgte var å gjennomføre både gruppeintervjuer og individuelle intervjuer. Et annet metodisk grep var som nevnt å vise informantene en musikkvideo, som del av intervjuet.

Den utvalgte musikkvideoen og populariteten til Deiligst.no kan muligens trekkes fram som eksempler på en økende seksualisering av mediene. Jeg tar ikke stilling til dette, men jentenes holdninger til artisten og nettstedet kan fortelle meg noe om deres syn på kjønn. Gjennom å høre hvordan unge jenter argumenterer for *hva de aksepterer* og *hva de tar avstand fra* når det gjelder kjønnsuttrykk kan jeg få innblikk i deres syn på hvordan en ”riktig” type jente skal være.

1.4 Oppgavens oppbygging

Etter at oppgavens bakgrunn og problemstilling er presentert, vil jeg her legge frem hvordan oppgaven er bygget opp videre. Kapittel 2 tar for seg det teoretiske rammeverket for denne oppgaven. Her presenterer jeg teoretikere som viser hvordan kjønn og seksualitet er koblet sammen innenfor et sosialkonstruktivistisk perspektiv. I kapittel 3 vil jeg beskrive de metodiske valgene jeg har tatt og hvordan analysearbeidet har foregått. Kapittel 4, 5 og 6 er oppgavens analysekapitler. I kapittel fire tar jeg for meg bertekategorien. Å iscenesette seg som en berte sender

bestemte signaler til omgivelsene og forteller noe om hva slags jente dette er. Kapittel 5 tar for seg kroppen. Kroppen er det jentene regulerer for å fortelle omgivelsene hva slags jente de er. I det siste analysekapitlet, kapittel 6, diskuterer jeg horekategorien. Horekategorien er også en kategori som er til stede i jentenes forståelse av kjønn og som er med på å regulere deres handlinger og holdninger. Kapittel 7 er oppgavens siste kapittel som inneholder mine avsluttende kommentarer.

Kapittel 2: Teoretisk rammeverk

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for de teoretiske perspektivene som jeg bruker for å belyse det empiriske materialet som denne oppgaven bygger på. Jeg vil her presentere relevante perspektiver på kjønn, seksualitet og kropp som hjelper meg å belyse min problemstilling.

2.1 Sosialkonstruktivisme – vi konstruerer vår sosiale virkelighet

”Innen samfunnsfagene har det de siste tjue årene skjedd en gradvis fremvekst av tilnærminger som vektlegger betydningen av sosiale, kulturelle og historiske forhold for å forsøke å forstå menneskers atferd” (Hauge 2002:25). En samlebetegnelse på disse retningene er sosialkonstruktivisme, en teori som plasserer seg innenfor den postmoderne vitenskapsfilosofien. Marianne Winther Jørgensen og Louise Phillips forstår sosialkonstruktivisme som en bredere kategori som poststrukturalismen er en del av (Jørgensen og Phillips 1999:15).

Vivien Burr³ deler sosialkonstruktivismen inn i fire grunnprinsipper (Burr 1995 i Jørgensen og Phillips 1999:13-14). Det første prinsippet innebærer at man har en kritisk innstilling til all kunnskap og det som fremstår som selvfølgeligheter. Kunnskapsbegrepet refererer til ord, kategorier, forestillinger, metaforer og forståelser som ikke skal anses som objektive sannheter. I en sosialkonstruktivistisk forståelse av kunnskapsbegrepet gir menneskers forståelser og forestillinger mening og betydning og derigjennom kunnskap. Det andre prinsippet er at man behandler kunnskap som historisk og kulturelt betinget. Vår kunnskap avhenger av tid og sted. Det tredje prinsippet handler om at kunnskap produseres gjennom sosiale prosesser. Mennesker interagerer i sosiale prosesser hvor kunnskap produseres. Sosialkonstruktivismens fjerde poeng er sammenhengen mellom den sosialt konstruerte kunnskapen og sosial

---

³ Vivien Burr bruker begrepet ”sosialkonstruksjonisme”, mens det i sosiologien er mer vanlig å bruke ”sosialkonstruktivisme”. Begrepene referer til det samme: ”Det dreier seg om opgøret med realismen og essentialismen, opgøret med de modernistiske videnskabsidealer, og om pointeringen av den sosiale virkelighet som konstruert af mennesker” (Søndergaard, 1996:15). Jeg vil i denne oppgaven bruke sosialkonstruktivisme.

handling. Ut fra kunnskapen individene sitter med, utvikles en forståelse av hvilke sosiale handlinger som er forventet av hvilke individer, hvilke handlinger som er mulige og hvilke som er mindre mulige. Den sosiale konstruksjonen av kunnskap medfører dermed konsekvenser for individer i form av ulike muligheter og begrensninger.

I henhold til en sosialkonstruktivistisk forståelse, flyttes fokus fra en forståelse av objektiv virkelighet til en forståelse av at det vi opplever som ”virkelig” er sosialt konstruert (Berger og Luckman 1967). Relasjonen mellom mennesket og omverdenen, mellom individ og kultur, sees på som en relasjon mellom størrelser som skapes og utvikles gjennom gjensidige utvekslingsprosesser (Søndergaard 1996). Et slikt perspektiv forteller oss at mennesket selv er med på å skape de forståelser vi har om kjønn.

2.2 Diskurs

Diskurs er et sentralt begrep innen sosialkonstruktivistisk teori og det er et begrep som delvis defineres ulikt. Diskursbegrepet vil i min oppgave brukes i betydning av *en bestemt måte å snakke om - og forstå verden eller et utsnitt av verden på* (Jørgensen og Phillips 1999:9). Diskurs skal ikke kun forstås som en språklig praksis, men som at språk og praksiser konstituerer hverandre og dette utgjør et diskursivt felt som skaper og gjenskaper virkeligheter. Når man tar utgangspunkt i at det ikke finnes en objektiv forståelse av verden, men at flere ulike versjoner av verden konstitueres gjennom språket, vil det også eksistere ulike diskurser rundt et fenomen eller en hendelse (Burr 1995). Ifølge Annfeldt (2000) er diskurser metasamtaler i et samfunn eller en kultur. Språket, hvordan man snakker om ulike fenomener, er med på å konstruere diskurser. Samtidig benytter man seg av diskurser for å skape mening. Flere diskurser kan konkurrere på den samme arenaen om definisjonsrett til et fenomen eller en kategori. I våre daglige liv er vi omringet av diskurser, de er i skrevne tekster, i bilder, klær; alle sosiale meninger kan leses som tekst og deretter analyseres for å oppdage diskurser som opererer innenfor tekstene (Burr 1995).

Diskursanalysens første målsetning er å frambringe kritisk forskning. Det betyr å utforske maktrelasjoner i samfunnet og ut i fra en formulering av normative

perspektiver, kritisere disse maktrelasjonene og peke på muligheter for sosial forandring. Den andre målsetningen er som nevnt å vektlegge språkets betydning. Vi tillegger verden betydning gjennom de forestillinger som er knyttet til ulike kategorier og symboler. Når vi for eksempel hører ”mann” eller ”kvinne” tar vi i bruk et komplisert nettverk av forestillinger som er knyttet til kategoriene kvinne og mann (Blakar 1989). Kvinne og mann har og har alltid hatt en mengde forestillinger knyttet til seg, men ordenes meningsinnhold er ikke konstant. Hva en mann eller en kvinne ”er” eller ”bør være” er en kontinuerlig diskusjon. Det vil alltid være diskusjoner eller maktkamper om meningsinnholdet til et symbol eller en kategori. *Diskursiv kamp* referer til hvordan diskurser formes av andre diskurser, siden ingen diskurs er en lukket enhet (Jørgensen og Phillips 1999:15). De ulike diskursene kjemper om å fastlåse språkets betydning på nettopp deres måte (ibid.).

I min undersøkelse er jeg interessert i å se på hvilke diskurser som kjemper om hegemoni i mine informanternes fremstillinger om hvordan en jente bør fremstå. Når mine informanter snakker, snakker de i forhold til noe og det er slik de skaper mening. Dette ”noe” er ikke stabilt og uforanderlig, men er bevegelige referansepunkter, og som er med på å gi mening i jentenes kunnskapsproduksjon.

Innenfor en kultur finnes det til enhver tid en dynamikk mellom ulike normer. Innenfor den norske kulturen, som denne undersøkelsen befinner seg innenfor, finnes likestillingsnormer som foreskriver at kvinner og menn skal være likestilte. Oppgaven min forutsetter i tillegg et perspektiv der kjønn, heteroseksualitet og makt er tett sammenvevd. ”Ungdomstiden stiller unge kvinder i en strukturell dobbelposition i moderniteten. (...) De skal kunne stige op i modernitetens hierarki, men acceptere dette hierarkis kønsbestemte struktur. De skal kort sagt leve en dobbel identitet” (Drotner og Rudberg 1993:16). Jorun Solheim beskriver i ”Den åpne kroppen” hva Tordis Borchgrevink (1990) kaller modernitetens ”doble diskurs” om mennesket – ”en diskurs som på den ene side er kjennetegnet av en grunnleggende ide om generell menneskelig likhet, og på den annen side av en like grunnleggende forestilling om absolutt kjønnsforskjell” (Solheim 1998:22). Denne dobbeltheten er relevant i forhold til min oppgave fordi jeg har kjønn som analytisk fokus.

Diskursanalyse er en samfunnsfaglig metode som blir brukt nettopp til å analysere hvordan kunnskap om virkeligheten blir konstruert i ulike sosiale prosesser. Diskursanalyse er et analyseverktøy i denne oppgaven idet fokuset ligger på *hvordan unge jenter snakker om og forstår det å "være" jente*. Hvordan kan mine informanters utsagn fortelle meg noe på et mer overordnet nivå? Jørgensen og Phillips fremhever at alle de diskursanalytiske tilganger som de presenterer ser seg selv som samfunnskritiske, selv om de avviser at det finnes en endelig sannhet å lene seg til (1999:33):

”I sidste instans kan man med et socialkonstruktionsistisk utgangspunkt ikke påstå, at videnskabelig viden er sandere end andre former for viden. Men videnskabelig viden produceres og vurderes efter andre diskursive regler end andre vidensformer, og den viden, man opnår, er derfor ofte en anden en den, der fx opnås i en hverdagsdiskurs eller i en politisk diskurs. Og netop derfor kan den videnskabelige viden bidrage med nye perspektiver på konkrete samfundsforhold” (ibid.:168).

Diskursanalysens mål er å kartlegge de prosesser som mennesker kjemper om tegnenes betydning gjennom (Jørgensen og Philips 1999:34). Diskursbegrepet kan være nyttig for å forsøke å fange det som foregår mellom det foranderlige og det mer stabile, altså det dynamiske i forståelser av kjønn.

2.3 Kjønn- og seksualitetsteoretiske utgangspunkter

2.3.1 Forståelser av kjønn og seksualitet innen sosiologi

Kvinneforskningen i Norge startet som del av det nyfeministiske kvinneopprøret på slutten av 1960- og begynnelsen av 1970-tallet. Mens kjønnsrolleforskningen på 1960-tallet var opptatt av komplementaritet mellom kjønn, kom menns dominans og kvinners underordning til å stå sentralt i den nye kvinneforskningen fra 1970-tallet⁴. I løpet av 1980- og 1990-tallet skjedde en differensiering både i tematikk og teoretiske posisjoner. De interessante spørsmålene ble nå *hva kjønn er og hvordan det skapes snarere enn hvilken forskjell gjør kjønn* (Taksdal og Widerberg 1992:275).

---

⁴ Programnotat for programmet *Kjønn i endring; institusjoner, normer, identiteter* Forskningsrådet, 1996:21: <http://program.forskningsradet.no/kjonn/uploaded/nedlasting/Programnotat.doc>

Sosialkonstruktivismen og poststrukturalismens grunnleggende poeng er at kategorier som "identitet" og "kjønn" ikke er noe naturlig eller iboende egenskap, men derimot sosialt forhandlede konstruksjoner. Dette perspektivet står i motsetning til en essensialistisk forståelse av kjønn. Essensialismen innebærer at kjønn i større grad er gitt og (biologisk) forutbestemt. Et slikt perspektiv er mer determinerende enn et konstruktivistisk perspektiv. Jeg har et konstruktivistisk perspektiv på kjønn i denne oppgaven. De aller fleste feministiske teoretikere har i dag et konstruktivistisk perspektiv på kjønn, men på ulike måter.

I innledningen til den norske oversettelsen av *Det annet kjønn* (1949/2000) av Simone de Beauvoir, fremhever Toril Moi to hovedtanker hos Beauvoir. Den første er: "Man fødes ikke til kvinne, man blir det". Dette illustrerer poenget om at kjønn er noe som skapes. "Med et kjønnsperspektiv på samfunn og menneske, ble også et relasjonelt syn på kjønn introdusert" (Werner 1996:9). Kvinner og menn, kvinnelighet og mannlighet sees i forhold til hverandre. Dette bringer oss til Simone de Beauviers andre hovedtanke: "Kvinnens oppdragelse påtvinger dem "kvinnelighet", det vil si at den får dem til å oppfatte seg selv som "Den andre" i forhold til menn" (Beauvoir 2000:XV1). Kvinner blir ikke bare kvinner, de blir det *i forhold til menn*. Beauviers prosjekt var å overbevise om at kvinnelig kjønnsidentitet ikke er naturgitt, men noe som blir til gjennom en konstruksjonsprosess der kvinner lærer å bli kvinner.

Begrepet "doing gender" (å "gjøre" kjønn) ble introdusert av sosiologene Candace West og Don Zimmerman (1987) og begrepsapparatet de legger frem gjør det mulig å snakke om kjønn som noe man "gjør" og ikke noe man "er". Å "gjøre" kjønn er en diskursiv praksis, som betyr at kjønn kan forhandles og beveges. West og Zimmerman mente at når man vurderer kjønn til å være noe en gjør, så vil det ha den fordel at man kan se kjønn som en *samling kjønnete koder* som en person utfører for at andre skal klare å plassere denne personen i én av de to mulige kjønnskategoriene som vårt samfunn anerkjenner (Fostervold 2002:12-13). Når et individ fødes kategoriseres det enten som kvinne eller som mann. Gjennom livet kan kvinner og menn enten følge eller bryte med de kulturelle kjønnsnormene som er knyttet til det kjønn man er tilskrevet. Kjønnsnormer som foreskriver en bestemt type oppførsel på en arena, kan oppfattes som feil på en annen. Dessuten kan samme

type oppførsel vurderes ulikt ut i fra hvilket kjønn den som utfører handlingen tilskrives. Det behøves kunnskap om kjønn for å kunne gjøre det riktig, man må kjenne normene for kjønn.

Normer for kjønn handler om hva individer tror at ”alle andre gjør”. Hvis man har en antagelse om at alle jenter tenker slik eller handler slik, kan det gi en forståelse av at slik tenker og handler en ”riktig” type jente, en ”normal” jente. Den svenske sosialantropologen Fanny Ambjörnsson⁵ skriver om hvordan den amerikanske filmviteren Teresa de Lauretis (1984) minner oss på å skille mellom forestillinger om Kvinnen og levende kvinner (Ambjörnsson 2004:28). Kvinnen representerer et ideal eller en norm som levende kvinner forholder seg til, uansett om denne Kvinnen er noe man forsøker å leve opp til eller ikke. Idealet eller normen er heller ikke stabilt, men noe som endrer seg over tid og mellom steder. Normer er avhengige av sammenheng og tid og sted. Normer konkurrerer, og virker side om side (Ambjörnsson 2004:29).

Identitetsdannelse og forståelse av hvem man er, skjer gjennom å bli posisjonert og å innta posisjoner selv (Davies 2000). Posisjoneringsbegrepet er utviklet av Bronwyn Davies og Rom Harrè og henspiller på en persons posisjon eller lokalisering i forhold til ulike diskurser (Davies og Harrè 1990). Man kan si at alle mennesker posisjonerer seg i forhold til andre mennesker. Med (kjønns-) posisjonering mener Widerberg at: ”vi behandles og behandler oss selv og andre ut fra en forestilling om hva som kjennetegner de respektive kjønn” (1994:148). Alle posisjoner eller identiteter innenfor de ulike diskursene er altså ikke mulige. For det første stiller diskurser bestemte posisjoner til rådighet for individene som inngår i dem (Davies 2000). For det andre skal disse være kulturelt gjenkjennelige for andre (Søndergaard 1994, Butler 1993) for ikke å bli utelukket fra det sosiale fellesskapet. En tredje begrensning er kroppen. Kroppens form er i større grad gitt, noe som gjør at enkelte posisjoner kan være vanskelige å innta. Sosialkonstruktivismen påpeker at samtidig som man har mulighet til å eksperimentere med identiteter og posisjoner, så ligger det altså begrensninger i form av kulturell gjenkjennbarhet og aksept. I

---

⁵ Fanny Ambjörnsson har skrevet *I en klass för sig* (2004) der hun har fulgt unge jenter i deres hverdag og skildrer deres syn på kjønn og seksualitet. Hun er interessert i å finne ut hvordan normer omkring femininitet skapes og omskapes, og følger jentene i to ulike skoleklasser på gymnaset, samfunnsfaglig og yrkesfaglinjen, gjennom et helt år. Ambjörnssons avhandling viser hvordan jentene i hennes undersøkelse både opprettholder og utfordrer forestillinger om den ”normale” jente. Den forteller også noe om hvordan klasse, seksualitet og etnisitet har betydning for konstruksjon av kjønn.

posisjoneringprosessen er *forhandling* et viktig begrep. Forståelser av den sosiale virkelighet endres gjennom individers forhandlinger av hva ulike uttrykk skal bety. Diskursene er dermed ikke gitte, men foranderlige.

Dorte-Marie Søndergaard har skrevet *Tegnet på kroppen* (1996). Her bruker hun begrepet kroppstegn, som er de symboler og tegn som mennesker tar på seg eller bruker for å signalisere at de tilhører den ene eller den andre kjønnskategori. Dette er symboler og tegn som er ladet med en betydning. Tegnene er ikke knyttet til en kjønnskategori (som i å "være" kjønn), men tegnene er noe som utføres i en kulturell situasjon, for å "kjønne" seg selv (som i å "gjøre" kjønn). Søndergaard bruker begrepene maskulin og feminin konnotasjon som er en selvfølgelig del av tenkningen om kroppstegn. Mannlig og kvinnelig konnotasjon brukes for å si noe om tegnenes betydning, at tegnene assosieres med mannlighet eller kvinnelighet i en allmenn betydning (kjønnsstereotypiske tegn). Disse kvinnelige og mannlige tegnene får sin betydning i forhold til hverandre.

2.3.2 Heteroseksualitet som norm

Widerberg (1992:123) hevder at kjønn og seksualitet ikke er noe som eksisterer hver for seg, men som snarere oppstår og utvikles i en og samme prosess. For å kunne se nærmere på kjønn er det derfor nødvendig å se på seksualiteten, og omvendt.

"Heteroseksualitet som begrep angir også dette: At kjønn har noe med seksualitet å gjøre og at seksualitet har noe med kjønn å gjøre" (ibid.). Begrepet heteroseksualitet gjør det dessuten klart at det dreier seg om *ulike* kjønn (Widerberg 1992:20).

Kjønnene konstrueres som ulike ut i fra tanken om en "naturlig" heteroseksualitet.

Heteronormativitet er et samlebegrep for de institusjoner, lover, strukturer, relasjoner og handlinger som opprettholder heteroseksualiteten som noe enhetlig, naturlig og altomfattende. Heteronormativiteten bidrar til tanken om at en bestemt form for heteroseksualitet blir ansett for å være den "riktige" måten å leve på (Rosenberg 2002:100). Sosial orden, som også innebærer en kjønnorden, uttrykkes gjennom et uuttalt aksept av en orden som oppfattes som det naturlige eller selvfølgelige. Dette kan beskrives ved hva den franske sosiologen Pierre Bourdieu kaller *doxa* (bl.a.

1995). Doxa er det selvfølgelig, det vi tar for gitt og ikke stiller spørsmål ved. Heteronormativitet er en av tatt-for-gitthetene i vår kultur og heteronormativitet defineres som den heteroseksuelle forventningen til alle sider ved kjønn. Heteroseksualitet blir forstått ikke bare som en måte å organisere seksuallivet på, men som et sosiokulturelt system som legger premisser for så vel utforminger av identitet som utforming og organisering av samfunnsinstitusjoner som familie og arbeidsliv.

At noe anses for å være mer riktig eller naturlig enn noe annet handler om makt. Jeg vil ta for meg maktbegrepet til Michel Foucault. Foucault er en representant for den franske poststrukturalismen. Foucault vil vise at kunnskap om "seksualitet" og "kjønn" er noe som oppstår som resultat av en rekke maktstrategier. Kunnskap om hva som anses som "normalt" eller "unormalt" oppstår "(...) med oppkomsten av bekjennelsesritualer, observasjons- og utspørringsteknikker, registrerings- og klassifiseringsstrategier, disiplinerings- og normaliseringsmekanismer (Schaanning 2000:112). Foucault hevder at så vel de overordnede som de underordnede er delaktige i reproduksjonen av maktmønstrene (Foucault 1980:119). Han hevder også at der det finnes makt finnes det motstand mot makten. Ifølge Foucault virker ikke makten gjennom trusler eller fysisk maktbruk, men gjennom en oppfordring om å tilpasse seg de rådende normene. En slik maktordning medfører individuell selvovervåkning og selvdisiplinering, alt for å tilpasse seg de regjerende normer og regler. Disse maktmekanismene kan, ifølge Foucault, virke undertrykkende og er derfor viktige å få øye på.

Queerteori⁶, eller "skeiv" teori som den kan kalles på norsk, er en teoretisk retning som setter spørsmålstegn ved heteroseksualitetens status som norm. Mange feministiske teoretikere benytter seg av "skeiv" teori i sine arbeider. Judith Butler er en av disse. Hun setter spørsmålstegn ved den heteronormative definisjonen av kvinner og menn der logikken er: feminin = kvinnelig = kvinne og maskulin = mannlig = mann (Rosenberg 2002:71). Butler mener altså at kjønn ikke er årsaken til at vi handler slik vi gjør, men at det er handlingene som gjør oss til kjønn (Butler 1990:140). Det finnes ikke noe "bakenforliggende" naturlig kjønn som bestemmer

---

⁶ "Queerteorin samlar influenser frå lesbisk feministisk teori, gaystudier, fransk poststrukturalisme (...), Jaques Derridas dekonstruksjon av binära och lingvistiska strukturer, samt Michel Foucaults analys av förhållandet mellan diskurs, kunnskap och makt" (Rosenberg 2002:64).

våre identiteter som kvinner og menn. Dette perspektivet åpner for å snakke om ”kvinne” og ”mann”, det ”kvinnelige” og det ”mannlige” uten at dette handler om biologiske forskjeller. Seksualiteten er i fokus i ”skeiv” teori og det at menneskers seksualitet ikke er gitt av noen naturlig ordening. Et slikt perspektiv gjør det mulig å se heteroseksualiteten utenifra og stille spørsmål ved det ”naturlige” og selvfølgelig ved den.

Butler forstår heteroseksualitet som en ”kulturell matrise” der kropp, kjønn og seksuelt begjær gjøres begripelig. Den kulturelle matrisen konstruerer en logikk som kobler sammen biologisk kjønn, sosialt kjønn og seksuelt begjær. De seksuelle kjønnskategoriene ”mann” og ”kvinne” uformes gjennom den kulturelle matrisen som hverandres motpoler. Ifølge Butler er det den heteroseksuelle matrisens mønstre som gir mening og innhold til kjønnsidentitetene og den heteroseksuelle praksisen blir dermed grunnleggende for vår oppfatning av hva som utgjør ”normale” og ”riktige” kvinner og menn (Butler 1990:151). Med dette avviser Butler at kjønnene har noen naturgitt original, men hevder at kjønnene kontinuerlig må repeteres og iscenesettes for derigjennom å skapes og opprettholdes. Dette kaller hun *performativitet*. Kjønnsidentiteten er ikke det som fører til en handling, men det er handlingene som konstituerer kjønnsidentiteten (ibid.:17). Individets handlingsmuligheter og begrensninger bestemmes i den heteroseksuelle matrise. I den heteroseksuelle matrisen gjøres kroppen gjenkjennelige gjennom to tydelig identifiserbare kjønn: et kvinnelig/feminint og et mannlig/maskulint (Rosenberg 2002:71).

Et poeng innenfor ”skeiv” teori er at det er et skille mellom heteroseksuelle handlinger og normativ heteroseksualitet. Den amerikanske sosialantropologen Gayle Rubin skriver i artikkelen ”Thinking Sex” (1998) om hvordan heteroseksualitet eksisterer i mer eller mindre godkjente former. Rubin beskriver den mest godkjente formen som den som foregår i hjemmet, i frivillig, ikke-kommersiell, monogam tosomhet, mellom to personer av motsatt kjønn, fra samme generasjon, uten seksuelle hjelpemidler og der målet er å reproducere seg (Rubin 1998:109). Den normative heteroseksualiteten anser ikke et seksuelt forhold mellom en eldre kvinne og en ung mann som like ”naturlig” selv om dette faller inn under heteroseksuelle handlinger.

Med Butler som inspirasjon tar jeg utgangspunkt i den heteroseksuelle matrise som grunnleggende for våre forestillinger om hva som utgjør ”riktige” og ”normale” kvinner og menn. Vi gjør våre kjønn gjennom den heteroseksuelle matrisen og gjennom å herme de kjønnede uttrykksformene for mannlighet og kvinnelighet. Kjønn blir produsert gjennom de *handlinger* som gjør oss kulturelt gjenkjennelige som kvinner eller menn. For at endring skal kunne skje er vi nødt til å herme eller sitere kjønnsuttrykket på feilaktig vis. Normbrudd synes kanskje tydeligst når femininitet ikke automatisk knyttes til en kvinnekropp og maskulinitet til en mannskropp (Rosenberg 2002:71). Ved å gjøre kjønn på en litt annen måte setter vi spørsmålsteget ved den ”riktige” måten å gjøre kjønn på. Samtidig avsløres rammene for hvordan kjønn *skal* eller *bør* gjøres. At det er mulighet for å gjøre kjønn på en feil måte, slår beina under det ”naturlige”.

Det er mulig for bevegelse mellom ulike posisjoner og identiteter, men det er også mange begrensninger. Når man betrakter kjønn som noe en setter sammen av ulike kulturelle koder, uten en essensialistisk forståelse av begrepet, åpner det for å se kjønn som konstruert i et betydningssystem. Søndergaard definerer termen ”kulturelle koder” slik: ”De kulturelle koder fungerer regulerende, eller legger et grunnlag av premisser, for orientering og handling indenfor et givent felt eller i forhold til et givent tema” (Søndergaard 1996:63). Kjønn er altså noe som konstrueres gjennom forhandlinger mellom grupper og enkeltindivider. Det er ikke bare mennesker som blir inndelt som enten hunkjønn eller hankjønn. Det mannlige og det kvinnelige er sentrale deler av vårt kategoriserings- og betydningssystem. De ulike kjønnskategoriene er knyttet til bestemte typer handlingsrom og bestemte hierarkiske posisjoner. Det som til enhver tid blir forhandlet fram som den rette måten å forstå maskulinitet og femininitet på i vårt samfunn, tenkes ut fra denne delingen og det får konsekvenser for alles måter å orientere seg på (Søndergaard 1996:119). Ulike forventninger er knyttet til de to kjønnskategoriene. Disse forventningene har betydning for kvinner og menns handlinger og muligheter.

Jorun Solheim beskriver i *Den åpne kroppen* kvinnekroppen som en kropp som er mer åpen enn mannskroppen. Hun skriver: ”Jeg benekter ikke at denne forestilling om det kvinnelige som grensemangel er en symbolsk konstruksjon, men jeg påstår at den samtidig er så sterkt objektivisert som kroppslig erfaring – både for kvinner og menn

– at den *fremtrer som sann*” (Solheim 1998:20). Solheims perspektiv hevder at *både* kvinner og menn opplever at grensene rundt kvinnekroppen er mer uklare enn grensene er rundt mannskroppen. Den kvinnelige kropp kan betraktes som mer grenseløs samtidig som den er avhengig av andres blick for å konstitueres som kvinne, den objektiveres.

Den amerikanske sosiologen Richard Sennett beskriver i *Intimitetstyranniet* (1992) det moderne samfunnet som et intimsamfunn. Her skriver han om modernitetens krav om samsvar mellom det indre og det ytre, at menneskets indre skal komme til uttrykk gjennom det ytre. I vår kultur ser det ut til at det forventes et samsvar mellom kroppslig kjønn, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Eva Lundgren (1993, 2001) skriver at dette kravet om samsvar mellom det indre og det ytre er større for kvinner: (...)”kvinnens identitet forventes å samsvare med hennes kroppslige attributter og handlinger, mens mannens identitet knyttes til hans intensjoner” (Lundgren 2001:142). Forestillingen om to dikotome kjønn kan tilsløre maktkonstruksjoner. Det samme kan forventninger om samsvar mellom indre og ytre kvinnelighet. Jeg ønsker å understreke at det er *forestillingen* om et indre og ytre som jeg vil benytte i denne oppgaven.

Ambjörnsson tar i sin undersøkelse for seg normativ femininitet. Ambjörnsson mener at normer både skapes og opprettholdes gjennom å peke på det som avviker (2004:57). Bestemte normsystemer har høyere status enn andre, som kommer til uttrykk gjennom at en bestemt type oppførsel belønnes mer enn andre. Dette gjaldt for eksempel en bestemt type femininitet som dermed kalles den normative (ibid.). Hos Ambjörnsson beskrev middelklassejentene et feminint ideal som innebar blant annet følgende oppførsel: kontroll, empati, mykhet, toleranse og seksuell måtehold (2004:57). Disse jentene beskrives som normale og vanlige i motsetning til det avvikende og overdrevne. Jentene på samfunnsfagslinjen og jentene på yrkesfaglig linje forteller om en hierarkisk ordening forbundet med forestillinger om hvordan man skal være som jente (ibid.:56). Selv om ikke alle jentene forsøker å leve opp til en normativ femininitet, har de fleste en forestilling om hvordan en ”normal” jente er eller bør være.

Jeg har i teorikapitlet presentert flere teoretikere som alle befinner seg innenfor det sosialkonstruktivistiske perspektivet. Perspektivene jeg har tatt for meg er med på å problematisere hvordan kjønnsystemet er bygget opp. Det sosialkonstruktivistiske perspektivet gjør det mulig å sette spørsmålsteget ved heteroseksualiteten som norm, og dermed også den normative feminiteten.

Kapittel 3: Metode

I dette kapitlet vil jeg beskrive valg av metode, framgangsmåte for datainnsamling og drøfte ulike aspekter ved dette.

3.1 Valg av metode - det kvalitative intervju

For best å kunne belyse mine problemstillinger har jeg valgt å tilegne meg informasjon og tolkningsmateriale gjennom samtaler som kalles kvalitative intervjuer (Holter 1996: 15-16). Kvalitativ metode tar sikte på å formidle forståelse. Rubin og Rubin påpeker at kvalitative intervjuer kan gi forskeren tilgang til kunnskap om hvordan mennesker forstår og tolker den verden de lever i, samt hvordan de skaper og deler mening innenfor bestemte kontekster (Rubin og Rubin 1995:34-35). Styrken ved å anvende kvalitative forskningsintervjuer er muligheten for å få en forståelse av det fenomenet man studerer. På denne måten kan man håpe på å få innsikt i de intervjuedes livsverden⁷. Det handler om hvordan forståelser og uttrykk blir produsert og reproduert, lært og forhandlet om (Søndergaard 1996).

Intervjuene er arbeidet fram i en spesifikk kontekst hvor både jeg som intervjuer og de som blir intervjuet, er delaktige i en felles tolkningsprosess. En utfordring med det kvalitative intervju er at man som forsker er avhengig av kvaliteten på intervjuene og sin egen kompetanse som intervjuer. Kvalitative intervjuer krever en oppmerksom og nysgjerrig intervjuer som klarer å få informantene til å fortelle om det man som forsker er ute etter (Fog 1994).

Jeg vill ha en åpen form på intervjuene og jeg ønsket å gjennomføre både mindre gruppeintervjuer og individuelle intervjuer.

---

⁷ Begrepet "livsverden" har jeg hentet fra den tyske sosiologen Jürgen Habermas sitt kjente verk "The theory of Communicative Action, Lifeworld and system: A critique of Functionalist Reason (Vol. 2), 1987" og begrepet stammer fra den fortolkende sosiologien. Begrepet sikter mot: "å redegjøre for den forforståelsen man alltid bærer med seg: den kulturelle bakgrunnen man forstår den daglige verden ut fra, den delen av vår forståelsesstruktur man tar for gitt og som vanligvis ikke problematiseres (Seippel, 1987:64).

3.2 Forskerrollen i kvalitative intervju

Foran ethvert forskningsprosjekt vil en forsker ha en forforståelse av feltet eller fenomenet som skal undersøkes (Haavind 2000, Widerberg 2001). Dette gjelder både personlige og faglige erfaringer i relasjon til forskningsfeltet. Forskeren kan aldri oppnå et nøytralt forhold til feltet, men må være så bevisst som mulig på at intervjusituasjonen er en kontekst der begge parter påvirker hverandre. Datamaterialet man sitter igjen med er dermed heller ikke en nøytral tekst.

Som forsker er det viktig å forholde seg så åpen som mulig til feltet man skal undersøke, men de færreste går inn i en undersøkelse uten å ha med seg noen form for teori. Teori handler om hva vi velger å fokusere på og vektlegge. Whyte foreslår begrepet "orienting theory" om den tankevirksomhet som ligger i forkant av en undersøkelse hvor vi bestemmer oss for hva vi ønsker å studere og eventuelt generalisere (Whyte 1984:275). I mitt tilfelle var jeg inspirert av et feministisk konstruktivistisk perspektiv om hvordan mennesker "gjør" kjønn. Jeg har vært opptatt av hvordan jentene snakker om kjønn. Jeg forholder meg til deres forestillinger og forståelser, hvordan de aktivt forhandler seg frem til hvordan en ung jente *er* eller *bør være*. Mitt mål har hele tiden vært å forsøke være så tro som mulig mot informantenes forståelser og utsagn.

Intervjuene kan ikke sees på som "rene" beskrivelser av informantenes dagligliv, men er påvirket av den konteksten informanten er i.

" Intervjuet er ikkje lengre rekna som ein nøytral metode for informasjonsoverføring, det er snarare rekna som ein sosial situasjon der informasjon vert produsert og prosessert i interaksjon mellom intervjuar og informant. Dermed vert sjølve intervjusituasjonen viktig, som kjelde til informasjon om korleis data skal tolkast" (Korsnes, Andersen og Brante 1997:137).

Spørsmålet er altså ikke *hvorvidt* forskeren påvirker prosessen, men *hvordan*. Det at jeg er jente og relativt ung (slutten av 20-årene) kan ha bidratt til at intervjuene har fått en mer uformell form enn hvis jeg hadde vært en eldre kvinne. At intervjuer og intervjuobjekt er av samme kjønn kan føre til at jentene forventer at jeg lettere kan

forstå dem enn hvis jeg hadde vært en mann. Det er viktig å ikke miste verdifull informasjon som følge av dette, men huske å spørre ”hvorfors” og ”hvordan” selv om jenta kanskje tenker at jeg burde forstå hva som menes uten at det sies direkte. Dette handler om nærhet og distanse i forholdet mellom intervjuer og intervjuobjekt. Forskeren bør komme nær nok informantene at hun eller han føler seg trygg nok til å svare på det forskeren spør om. Informantene skal også føle at hun eller han blir forstått og mottar bekreftelse på at det som fortelles er viktig.

Når jentene fortalte om ting som jeg kjente meg godt igjen i fra jeg var yngre, kunne jeg merke at jeg nikkete litt ekstra. Jeg kjente meg igjen i mye av det de fortalte. Når informantenes fortellinger ligger så nære forskerens egne kan det være vanskelig å holde distansen. ”Når man arbejder med diskurser, som man er tæt på – og synes, at man kender til hudløshed - er det særlig svært at se dem *som* diskurser, altså som socialt konstruerte betydningssystemer, der kunde have været annerledes” (Jørgensen og Phillips, 1999:31). En balansegang mellom nærhet og distanse er nødvendig (Fog 1994). Nærhet er viktig for å få tilgang til materiale, distanse for å finne mønstre og sammenhenger.

Det er også viktig å ta med i betraktning at det er jeg som sitter med mest makt i intervjuelasjonen. Selv om det er jentene som sitter med kunnskapen jeg er ute etter, må jeg huske på at de muligens kan synes det er fremmed å skulle svare på mange spørsmål. Maktbalansen kan utjevnes noe ved å gjennomføre intervjuene på et sted som er ”hjemmebane” for informantene. I min undersøkelse foregikk intervjuene på fritidsklubben der jentene gikk. I gruppeintervju kan informantene få makt gjennom å være flere venninner som ble intervjuet samtidig. På samme tid vil det alltid være en viss ubalanse i maktforholdene mellom individer i en subkultur. Det vil som regel være individer som innehar en mer dominerende posisjon enn andre, og det var også tilfelle i mine gruppeintervjuer. En slik ubalanse var interessant for meg som forsker fordi jeg fikk innblikk i hvordan det *forhandles* om ulike betydninger av kjønn, og hvilke forståelser som hadde større definisjonsrett enn andre.

3.3 Rekruttering av informanter

Jeg ønsket ikke å reise for langt for å gjennomføre intervjuene og valgte å kontakte fritidsklubber i en kommune utenfor Oslo⁸. Jeg kontaktet tre fritidsklubber for å rekruttere informanter gjennom disse. Jeg ønsket å intervjuer jenter på ca 15 år fra ulike klubber, men innenfor et geografisk område. Jeg ville ikke risikere at alle informantene kjente hverandre, men jeg ville heller ikke at de skulle ha svært forskjellig bakgrunn. Grunnen til at jeg valgte å intervjuer jenter er fordi jeg ville se nærmere på de diskursene unge jenter snakker gjennom. Jeg ville se hvilke diskurser som var de dominerende og hvilke som eventuelt konkurrerte med disse. Å kun anvende intervjuer med jenter er hensiktsmessig for å kunne belyse hvordan jenter forhandler om kjønn *seg imellom*. Jeg var opptatt av å undersøke mangfoldet som kan finnes innenfor en gruppe jenter.

For å få tilgang til fritidsklubbene ringte jeg eller sendte en e-post til de ansvarlige på tre ulike klubber og forklarte dem hva prosjektet mitt handlet om. De ansvarlige var alle positive til prosjektet. Vi avtalte at de skulle fortelle jentene som gikk på klubben om prosjektet mitt. På denne måten fikk jeg faste avtaler om intervjuer. I et av tilfellene dro jeg selv til fritidsklubben og fortalte jentene som var til stede denne kvelden om mitt prosjekt. Jeg intervjuet deretter dem som var interessert. Jeg fikk mulighet til å benytte et rom på fritidsklubbene til intervjuene. Jeg hadde på forhånd bestemt meg for å vise en musikkvideo under gruppeintervjuene og ikke under de individuelle intervjuene. Dette var et bevisst valg fordi jeg ville ha tak i hvordan jentene *diskuterte seg imellom* om det de så.

Til sammen intervjuet jeg elleve jenter. Først gjennomførte jeg tre gruppeintervjuer⁹ og deretter fire individuelle intervjuer. Ingen jenter deltok i både gruppeintervju og i individuelle intervju. Jentene som deltok var mellom 14 og 16 år. Fem av jentene var under 16 år. Disse hadde fått skriftlig samtykke fra sine foresatte¹⁰ som fikk tilsendt informasjon om prosjektet mitt.

---

⁸ Ifølge Statistisk Sentralbyrå (2002) ligger "Frie inntekter per innbygger" høyere i denne kommunen enn i resten av landet.

⁹ Et gruppeintervju besto av tre jenter og de to andre gruppeintervjuene besto av to jenter.

¹⁰ Brev til foresatte er vedlegg.

3.4 Intervju

Jeg vil nå legge frem hvordan jeg kommer til å omtale jentene i analysekapitlene. Bente, Beate, Benedicte og Bianca er fire jenter som alle definerer seg som *bertejenter*. Jentene som beskriver stilen sin som mer ”avslappet” vil i oppgaven kalles Anne, Anette og Anine. De resterende jentene faller inn i det jeg har valgt å kalle for en ”mellomgruppe”. Disse kaller jeg Marianne, Marie, Mette og Merete¹¹. Jeg kommer til å omtale jentene som *jenter* ettersom det er slik de omtaler seg selv, eller informanter.

Jeg gjennomførte det første gruppeintervjuet med Bianca og Anine, det neste med Anne, Marianne og Benedicte og det siste gruppeintervjuet med Beate og Anette.

3.4.1 Gruppeintervju

Jeg hadde bestemt meg for å gjennomføre gruppeintervjuene først. Grunnen til at jeg ønsket å innlede intervjuerunden med gruppeintervjuer var at jeg tenkte dette ville gjøre det lettere for meg å få tak i jentenes egne ord og uttrykk omkring kjønn. Jeg ønsket på den andre siden ikke å ha en stor gruppe. En for stor gruppe kunne muligens føre til at samtalen ble mer overfladisk enn jeg ønsket eller at det ble vanskeligere for meg å ha kontroll som intervjuer. To eller tre jenter som kjente hverandre fra var den gruppeformen jeg ønsket.

Gruppeintervju åpner for en viten som ikke er tilgjengelig for intervjueren i individuelle intervjuer, fordi personer som blir intervjuet samtidig kan samtale med hverandre med sitt språk og sine begreper (Søndergaard 1996). Med to eller tre venninner som kjente hverandre fra før, kunne jeg få et innblikk i deres måte å samtale og diskutere om kjønn og seksualitet på. Jeg opplevde at de kunne fortelle om noe de hadde opplevd sammen eller om noen felles bekjente. Det kunne også virke som om det var en trygghet i å bli intervjuet sammen med noen de kjente fra før. Spørsmål omkring kjønn er ikke alltid enkle å svare på og fordelene med å ha flere jenter samlet var at jeg fikk færre ”jeg vet ikke” svar. Jentene kunne også motsi seg

---

¹¹ At jeg har inndelt jentene slik er ikke et sentralt poeng i oppgaven, men det nevnes når jeg mener at jeg finner ulikheter mellom jentenes forståelser. Det er tilfeldig at jeg valgte navn som begynner på A, B og M, og jeg ønsker ikke at A jentene på noen måte skal rangeres høyere enn B- og M – jentene.

selv på ulike tidspunkter i intervjuet, men dette understreker bare hvordan kjønn ikke er enstydig og ukomplisert. Det var spennende å høre diskusjonene som førte fram til svarene. Gruppeintervjuets styrke var at det synliggjorde noen av de prosesser hvorigjennom betydninger av kjønn forhandles (Søndergaard 1996).

Enkelte ganger opplevde jeg at jeg hadde mindre kontroll over gruppeintervjuene enn jeg hadde under de individuelle intervjuene. Å intervju to eller flere samtidig krever en intervjuer som kan avbryte når det er nødvendig og føre intervjuet tilbake på det ”riktige” sporet. Dette var aldri noe stort problem for meg, men kan være vanskeligere i større grupper enn det jeg hadde å forholde meg til.

3.4.2 Individuelle intervju

Etter gruppeintervjuene, gjennomførte jeg fire individuelle intervjuer. Disse var med Marie, Mette, Bente og Merete.

Intervjusituasjonen er en annen når det bare er intervjuer og ett intervjuobjekt. Min begrunnelse for å bruke to intervjuformer var ikke å skulle sammenligne jentene i ulike kontekster for å se hvem som fortalte mer ”sanne” fortellinger. Den ene intervjuformen ville ikke gi mer ”sann” kunnskap enn den andre. Datamaterialet fra gruppeintervjuene hjalp meg snarere å forberede meg til de individuelle intervjuene. Jeg følte dermed at jeg kunne stille bedre og mer relevante spørsmål enn jeg ellers hadde kunnet. Jeg ønsket i de individuelle intervjuene å utdype noen av de refleksjonene som kom fram under gruppeintervjuene.

Man skal være forsiktig med å anta at det som sies i de individuelle intervjuene er mer sant eller mer troverdig enn det som sies under gruppeintervjuene. Som eksempel trekker Frønes frem forskjellen på hvordan man oppfatter å snakke med en ungdom på tomannshånd, og dermed tenke at man har fått høre hva den unge *egentlig* mener, til forskjell når den unge er sammen med andre og dermed utsettes for gruppepress. ”At konteksten ”alene med den voksne” er mer ”egentlig” enn sammen med venner, er aldeles ikke gitt – dette dreier seg om utsagn i ulike kontekster, ikke om falsk eller ekte” (Frønes 2001:157).

Min erfaring var at gruppeintervjuene på mange måter fungerte bedre enn de individuelle intervjuene. Spørsmål om handler om kjønn har ikke klare svar og jeg tror muligens at det er både er lettere og mer spennende å diskutere det i gruppe med kjente enn å være alene med en forsker. Dette betyr ikke at jeg ikke fikk utbytte av de individuelle intervjuene. Begge intervjuformene fungerte selv om jeg i ettertid mener at gruppeintervjuene fungerte best ut i fra min valgte problemstilling.

3.4.3 Intervjusituasjonen

Jeg valgte å ikke gjennomføre et prøveintervju før mitt første ”ordentlige” intervju, så jeg var noe nervøs foran det første intervjuet. Jeg hadde bestemt meg for å ha en åpen form på intervjuet, men selvfølgelig med en viss grad av struktur. Jeg ønsket ikke at en stram struktur skulle binde meg og føre meg i bestemte retninger. Jeg hadde utarbeidet en intervjuguide¹² med en sjekklister over spørsmål jeg ønsket å stille, men ønsket at selve intervjuet skulle ha en åpen form. Sigmund Grønmo definerer uformelle intervju som:

”...samtaler mellom intervjueren og de ulike respondentene. Verken spørsmålene eller svaralternativene er fastlagt på forhånd. Intervjueren benytter vanligvis en intervjuguide, som gir generelle retningslinjer for gjennomføringen og styringen av samtalene.”(Grønmo, 1996:78).

Før jentene sa ja til å la seg intervjuer fikk de vite at jeg arbeidet med en hovedfagsoppgave på universitetet som skulle handle om det å være ung jente. De fikk også vite at jeg kom til å vise en musikkvideo under intervjuet.

Innledningsvis i intervjuene spurte jeg informantene litt om fritidsklubben vi befant oss på, om skole og fritid slik at jeg kunne bli litt kjent med dem. Etter hvert viste jeg dem den utvalgte musikkvideoen. Denne utgjorde utgangspunktet for spørsmål som dreide seg om denne artisten, hendelsesforløpet i videoen og om kropp og klær. Dette

---

¹² Se vedlegg.

førte videre til diskusjon om andre musikkvideoer og artister. Deretter spurte jeg jentene om deres egne erfaringer og tanker omkring hvordan kjønn iscenesettes. Jeg brukte ikke begrepet iscenesettelse, eller det å "gjøre" kjønn under intervjuene. Tilslutt stilte jeg noen spørsmål om familie og fremtidsplaner for å danne meg et bilde av bakgrunnen til informantene.

Intervjuguiden inneholdt konkrete spørsmål, men jeg var ikke opptatt av rekkefølgen på spørsmålene. Jeg ønsket som intervjuer å innta en spørrende og interessert rolle og stille åpne spørsmål som informantene kunne engasjere seg i.

"Det er en utbredt om ikke universell menneskelig rolle å være interessert i å redegjøre for sin egen levemåte, når en blir konfrontert med en som ikke kjenner særlig til denne, men som viser interesse for å vite mer" (Wadel, 1991:34).

Jeg hadde det utforskende intervjuet som et ideal: Hovedmålet med den utforskende intervjuformen er at det gir mulighet til oppdagelse av nye dimensjoner og nyanser ved de utvalgte emnene (Kvale 1997). På den måten kunne jeg få tak i hva informanten synes var viktig. Dette var lettere i gruppeintervjuene enn i de individuelle intervjuene. Jeg ble positivt overrasket over hvor engasjerte jentene i gruppeintervjuene var i den utvalgte musikkvideoen og artisten i denne. De hadde mange meninger, og diskuterte engasjert med hverandre om hvordan videoen kunne tolkes og om deres holdninger ovenfor artisten.

Etter å ha gjennomført et intervju kunne jeg oppleve, ved gjennomhøring, at jeg unnlot å stille oppfølgingsspørsmål på steder der jeg burde ha gjort det. Etter hvert som jeg gjennomførte flere intervjuer ble jeg flinkere til å be jentene om å utdype sine svar.

Jeg forsøkte å være bevisst på å unngå å stille heteronormative spørsmål i intervjuene. Heteronormative spørsmål kan være spørsmål som går på forskjeller mellom jenter og gutter, eller andre spørsmål som tar det heteroseksuelle for gitt. Dette er selvsagt lettere sagt enn gjort, men jeg hadde et ønske om å ha så åpne spørsmål som mulig.

Jeg benyttet båndopptaker under alle intervjuene og dette ble akseptert av alle informantene. Det virket ikke som om de lot seg påvirke i særlig grad av at intervjuet ble tatt opp på bånd. De kommenterte snarere at: ”det er vel ikke *så* farlig da” da jeg forsikret meg om at det var greit for dem at jeg benyttet båndopptaker. Intervjuene varte fra 40 minutter til en og en halv time.

3.5 Metodiske grep

Som at metodisk verktøy viste jeg under gruppeintervjuene en utvalgt musikkvideo. Hvilken musikkvideo jeg viste jentene kommer jeg tilbake til i analysekapittelet. Denne videoen er valgt ut av meg, og hvis valget hadde falt på en annen video ville kanskje andre holdninger og forståelser kommet fram. Videoen dannet utgangspunkt for deler av intervjuet. Mitt utgangspunkt for å vise en slik musikkvideo under intervjuene var å få i gang en diskusjon om hvordan kjønn iscenesettes i denne videoen. Jeg ønsket å gi informantene mulighet til å diskutere iscenesettelser av kjønn på en arena som angår dem. Musikkvideo kan betraktes som et produkt av ungdomskultur og rockemusikk generelt (Fiske 1991) og ungdom er fortrolig med kodene. Bakgrunnen for valg av musikkvideo var at den ble vist regelmessig på fjernsyn i intervjuperioden. Artisten i musikkvideoen var såpass kjent at jentene sannsynligvis ville ha kunnskap og meninger om artisten som gikk utover akkurat den valgte videoen. Det hadde de også. Jeg merket godt at det ble lettere for jentene å diskutere rundt en slik video enn å skulle snakke om det å være jente i eget hverdagsliv. De livnet til og videoen ble ivrig diskutert. Å vise en slik musikkvideo viste seg å være både et interessant og nyttig verktøy, for å få et innblikk i jentenes forståelser av hvordan kjønn *skal* eller *bør* være.

Etter å ha gjennomført gruppeintervjuene hadde jeg et opphold på en månedstid der jeg gjennomgikk materialet fra fokusgruppene og diskuterte dette med veileder. Dette var en nyttig pause der jeg fikk bedre oversikt over datamaterialet og var bedre forberedt til de individuelle intervjuene.

Under det første gruppeintervjuet nevnte jeg et nettsted som heter Deiligst.no for jentene. Jeg hadde lest om nettstedet i avisen der det sto hvor populært det var blant

ungdom. Alle jentene kjente nettstedet og hadde mange meninger om det. Som følge av dette ble Deiligst.no et tema også i de resterende intervjuene. Å innføre Deiligst.no som tema viste seg også å være et nyttig verktøy for meg i denne undersøkelsen.

3.6 Fra tale til tekst

Alle intervjuene er transkribert. Gruppeintervjuene ble transkribert først slik at jeg fikk bearbeidet disse før jeg gjennomførte de individuelle intervjuene. I teksten har jeg beholdt en del av pause- og nøleordene som ”liksom”, ”asså”, ”eh” og lignende når disse kan ha betydning for tolkningen av utsagnet. Fordi ”fyllordene” utgjør en stor del av ungdommens måte å snakke på, har det enkelte steder vært nødvendig med en viss omskriving av den transkriberte teksten ut i fra min gjenkalling av konteksten, samtidig som jeg har vært tro mot meningsinnholdet. Den transkriberte teksten utgjorde til sammen 64 sider. Det korteste intervjuet ble på 5 sider og det lengste på 13. Linjeavstanden var enkel.

3.7 Mot analyse

3.7.1 Bearbeidelse av datamaterialet

En utfordring med kvalitative forskningsintervjuer er at systematiseringen og analysen av de innsamlede data kan være meget arbeidskrevende. Analyseprosessen er en omfattende prosess som ikke bare har mange trinn, men der man også beveger seg frem og tilbake mellom de ulike trinnene. Datamaterialet må organiseres, tydeliggjøres, og omformes. Jeg lyttet gjennom opptakene gjentatte ganger fordi jeg skrev, lyttet gjennom igjen og gikk så tilbake til å skrive. For å få best mulig forståelse av datamaterialet fant jeg ut at det var nødvendig å veksle mellom helheten og de ulike delene.

Teoretiske perspektiver og begreper fungerer også som leteverktøy ved bearbeiding og analyse av datamaterialet (Wadel 1991:13). Jeg plukket fra hverandre intervjuene for å forsøke å få en ny helhetsforståelse av det empiriske materialet. ”Råmaterialet”

ble tatt fra hverandre for å bli satt sammen til en ny helhet, og denne nye helheten analyseres gjennom de teoretiske brillene jeg har valgt.

Jeg gjorde enkelte notater under intervjuene, men synes det var enklere å notere like etter intervjuet for å få ned på papir det jeg husket som relevant (jfr. Widerberg 2001). I tillegg til disse notatene hadde jeg senere den transkriberte teksten. I første omgang analyserte jeg hvert intervju for å finne frem til kategorier og sammenhenger som kunne danne noen karakteristiske strukturer. Når alle intervjuene var gjennomgått ble neste ledd i prosessen å studere fellestrekk over grupper av informanter. Som forsker var det nødvendig å velge ut utsagn og organisere informantenes fortellinger, men man må hele tiden passe på at innholdet i informantens perspektiver ikke endres. For å få oversikt over datamaterialet brukte jeg en metode som Thagaard (1998) kaller ”kategoribasert analyse”, der forskeren konstruerer kategorier som materialet kan ordnes etter. Jeg klippet og limte i datamaterialet og sorterte på ulike måter. Det hjalp å ha materialet fysisk foran meg. Da kunne jeg flytte det rundt og forsøke meg frem med forskjellige kategorier. Med denne metoden ble det lettere å dele inn meningsutsagn etter temaer og klare å få en økt innsikt om datamaterialet. Noen kategorier fikk etter hvert underkategorier mens andre utviklet seg til nye kategorier med nye navn.

3.7.2 Sosiale kategorier – å unngå stereotyper

Jentene klassifiserte og kategoriserte seg selv og andre på forskjellige måter. Det var viktig for meg å skille mellom jentenes egne kategoriseringssystemer og hvordan jeg selv kategoriserte. Når jeg gjennomgikk det empiriske materialet for første gang, ryddet jeg det etter jentenes egne kategorier. I analysearbeidet ønsket jeg å dekonstruere diskursene jentene snakket gjennom. Jeg var interessert i å undersøke hvordan jentene forholdt seg til ulike kategorier og merkelapper, og hvordan de diskuterte betydningen av disse. Jeg benyttet enkelte av jentenes egne kategorier i analysen, men oppgavens fokus er å utforske forestillingene som jentenes kategorier er bygget på. Jeg ønsket å se på motsigelsene og variasjonene som disse inneholder.

3.8 Etikk

Det er viktig å være bevisst på de etiske utfordringene man som forsker står ovenfor når man foretar en undersøkelse der informanter er involvert. Dette gjelder også når man er ferdig med å samle inn datamaterialet og får en tekst som skal analyseres. Thagaard (1998) har drøftet tre spørsmål som knyttes til etiske dilemmaer i forholdet mellom forsker og tekst. Jeg vil gå gjennom hvordan jeg håndterte datamaterialet mitt, med utgangspunkt i Thagaards spørsmål.

Det første spørsmålet Thagaard stiller er: *Hvordan blir informanten presentert i måten forskeren analyserer teksten på?* Etter å ha gjennomført et intervju, satt jeg igjen med en tekst som skulle analyseres. Det er viktig at forskeren forholder seg åpen til en slik tekst, lar kategorier og begreper komme ut av materialet og ikke presser teksten inn i forhåndsdefinerte kategorier. Som forsker bør jeg være bevisst på min rolle i de ulike stadiene i forskningsprosessen, og ikke miste informantens perspektiv av syne. Det er deres stemmer vi skal høre når undersøkelsen presenteres. I analysekapitlene refererer jeg til informantene som jentene, istedenfor som for eksempel ”unge kvinner”. Dette valgte fordi det er slik de refererte til seg selv og sine jevnaldrende. Jeg ser ikke noen grunn til å lage et annet uttrykk til tross for at enkelte kan hevde at betegnelsen ”jente” kan ha en nedlatende undertone. Jeg har gitt jentene navn som begynner på B, A eller M, etter visse kriterier. At jentene plasseres sammen slik, kan være problematisk fordi disse jentene ikke er like, de deler kun visse kriterier. Jeg har valgt denne inndelingen for å ordne materialet og gjøre det enklere for leseren å skille mellom jentene.

Det neste spørsmålet Thagaard stiller er: *Hvordan kan forskeren ta vare på informantens perspektiv gjennom analysen og presentasjonen av data?* Det var viktig for meg å holde fast i måten jentene snakket sammen på i gruppeintervjuene. Der følte jeg at jeg, i større grad enn under de individuelle intervjuene, fikk en tilskuerposisjon selv om jeg selvsagt stilte en mengde spørsmål. Slik forsøkte jeg å forholde meg til datamaterialet også, å la det fortelle meg hva som er viktig. For å ikke skape et brudd i den tillitten og åpenheten som preger datainnsamlingen, er det viktig at forskerens tolkninger gir informanten en opplevelse av å ha blitt forstått av forskeren (Thagaard 1998).

Det siste spørsmålet er: *Hvordan kan forskeren beskytte informantenes integritet i analysen og presentasjonen av materialet?* Å sikre anonymiteten til informantene er svært viktig. Anonymiteten til mine informanter ble sikret ved å kutte alle referanser til stedsnavn, navn på fritidsklubb og personnavn. Steder og personer fikk fiktive navn under analyseprosessen.

Selv om man som forsker tenker at det ikke er opplysninger i materialet som kan være belastende for informanten, er det viktig og nødvendig å beskytte de som har vært med fra å bli gjenkjent. Noen ganger kan det oppstå dilemmaer fordi det kommer opp viktig informasjon i datamaterialet, men hvis det brukes kan det avsløre hvem informanten er. Dette skjedde ikke i mitt tilfelle, men hvis det oppstår en slik situasjon skal informantens anonymitet gå foran (Widerberg 2001:37). I og med at jeg gjennomførte gruppeintervjuer, måtte jeg vurdere informantenes anonymitet *i forhold til hverandre*. Informantene som ble intervjuet samtidig kan lettere kjenne seg selv og andre igjen når hele diskusjoner blir referert. De vet allerede hva de selv og de andre har fortalt, men det er viktig å trå forsiktig når jeg tolker de ulike utsagnene og muligens setter dem opp mot hverandre. Et etisk problem kan knyttes til informantenes opplevelse av forskerens tolkninger. Informanten kan oppleve forskerens forståelse som et overgrep, når resultatene presenteres på en måte som de ikke kan identifisere seg med (Thagaard 1998:187).

Hvordan kan jeg passe på at ikke informantene opplever at mine fortolkninger virker fremmedgjørende? Kvale (1997) hevder at etisk ansvarlighet innebærer å markere et tydelig skille mellom forskerens eget perspektiv og presentasjonen av den forståelsen informanten har av sin situasjon (Thagaard 1998:187). Thagaard anbefaler at forskeren arbeider mot en nyansert teoretisk forståelse (1998:191). Når informantene beskriver hvordan en jente bør "være" og jeg gjør en fortolkning av utsagnet som et eksempel på mannlig overordning, kan dette muligens virke fremmed og provoserende på informantene.

3.9 Oppsummering

Det er måten jentene *snakker* og *forhandler* om kjønn jeg er interessert i å vite mer om. Datamaterialet fra begge intervjuformene er interessante. Gruppeintervjuene som intervjuform skapte rom for at jentene, i større grad enn i de individuelle intervjuene, til å utdype svarene sine. Dessuten kunne de møte både enighet og uenighet hos de andre jentene, noe som satte i gang interessante diskusjoner. Mitt ønske er at jeg gjennom mine metodevalg har fått et innblikk i jenters tale om kjønn. Hensikten med undersøkelsen min er ikke å slå fast hvordan jenter "er" jenter, men å utforske hvordan jentene snakker om det å "være" jenter og hvordan jenter "bør være". Mine funn har ikke nødvendigvis gyldighet utover de informantene jeg har intervjuet, men kan muligens bidra til å utforske unge jenters forhandlingsarbeide omkring "gjøringen" av kjønn.

Kapittel 4: Bertekategorien som referansepunkt

Det første analysekapitlet tar utgangspunkt i kategorien *berte*¹³. Alle jentene jeg har intervjuet forholder seg på en eller annen måte til bertebegrepet. Å *være* en berte innebærer å *oppføre* seg på en bestemt måte. Å *se ut som* en berte innebærer å *se ut* på en bestemt måte. Jentene har mange meninger om bertebegrepet, uansett om de selv karakteriserte seg som berte eller om de markerer avstand til det å være berte. Dette betyr ikke at det finnes en original berte eller at bertekategorien er en statisk størrelse, men at bertekategorien til enhver tid inneholder betydninger som informantene posisjonerer seg i forhold til.

4.1 Kategorisering og karakterisering

Når snakker jentene snakket om kjønn nevnte de ofte bertejenter, guttejenter og bertegutter. Hva innebærer det å karakterisere seg selv som en berte eller en jentejente? Er det mulig å være mer jente enn jente? Hvordan graderer jentene seg selv og andre? Anniken Greve påpeker forskjellen mellom å bruke et substantiv som kategoriserende versus karakteriserende, og kobler det til ulike synonymmer for kvinner og menn (Greve 1990). Hun viser at betegnelsene brukes kategoriserende i forhold til det kjønn det i utgangspunktet er knyttet til, men kan også brukes karakteriserende på tvers av kjønnskillene. Eksempler kan altså være guttejenter, bertegutter og jentejente. Det at jentene betegner seg selv eller andre som mer eller mindre jentete eller kvinnelig kan imidlertid tjene som eksempel på at kjønnsbegrepet er flytende og at det å være jente eller gutt ikke er helhetlige størrelser. Jentene posisjonerer seg ved hjelp av kategorier, de plukker og setter sammen tegn slik at de fremstår slik de ønsker.

4.1.1 "Vi er jo tross alt jenter"

Jeg vil vite mer om hvordan jentene definerer stilen sin og hvilken type jente de selv mener at de er. Hvordan jentene er kledd og hvordan de oppfører seg under

---

¹³ Jentenes egen definisjon av berte er "jentejente" eller feminin jente. De bruker begrepet berte, "jentejente" og feminin jente om hverandre, men berte er det som brukes hyppigst.

intervjusituasjonen vil bli tatt med der det er interessant. Bianca forteller om ulike stiler blant jenter:

Du har guttejente og så har du feminin jente som er berte. Guttejente er mye. Det behøver ikke være noe negativt det. Enten så er du skikkelig gutt eller så har du bare store bukser og cap [skyggelue] og bra stil – det er drittøft. Ja, du kan ha litt sminke, ikke veldig bare litt maskara, for å piffe opp litt. Feminin er trange bukser og fine topper¹⁴.

Ifølge Bianca kan en jente være en "guttejente" eller en feminin jente. Bianca definerer sin egen stil som bertete, og at hun av andre nok oppfattes som å være berte. Selv om hun selv foretrekker å kle seg som en berte, presiserer hun at det ikke nødvendigvis er noe negativt å være en guttejente. I dette ligger det at det *kan* være noe negativt forbundet med det å være guttejente. En guttejente er, ifølge Bianca, en jente som enten er "*skikkelig gutt*" eller en jente som *bare* har store bukser og cap. Å ha store bukser og cap er klær som Bianca forbinder med gutter, men som jenter også kan bruke. Store klær viser mindre av kroppens former og bruk av en cap skjuler håret. Dette gjør jenta mindre feminin, ifølge Bianca. Det som kan hindre jenta fra å bli "*skikkelig gutt*" er å "piffe" opp utseende med maskara. Ved å bruke sminke på øynene kan jenta formidle at hun på tross av de "guttete" klærne *likevel* er en jente. Riktignok har hun "gutteklær", men hun *er* en jente. Hun er ikke "*skikkelig gutt*". Det er viktig å ha noe som forteller hvilket kjønn som formidles, hvis det er det man ønsker. Er alle de kjønnede uttrykkene maskulint ladet, vil helhetsinntrykket signalisere gutt. Jeg forstår Bianca som at guttejenter har en annen klesstil enn jenter som karakteriseres som feminine jenter. Fire av jentene i min undersøkelse forteller at de er har en feminin stil. Bianca forteller: "*Jeg har bertestil, jeg innrømmer det. Vi er jo tross alt jenter*". Bianca har langt lyst hår, "*nok sminke*" som hun selv påpeker, trang olabukse og en blå kroppsnær genser. Hennes stil er typisk for de jentene som karakteriserte stilen sin som bertestil. Biancas uttalelse ovenfor om at vi "*tross alt er jenter*" kan tolkes som at når man er jente så bør man vise det. Man bør, ifølge Bianca, vise det gjennom å gå med kroppsnære plagg. I trangere klær kommer

---

¹⁴ Sitater fra informantene som er av en viss lengde vil skrives med innrykk og uten hermetegn, med bokstavstørrelse 11. Kortere sitater vil være del av teksten og i hermetegn. Alle sitater fra informantene vil skrives i kursiv. Lengre litteraturhenvisninger vil også være i innrykk, med bokstavstørrelse 11, men ikke i kursiv.

kroppen bedre til syne og jentene kan lettere vise ”kvinnelige former”. Bianca kunne valgt å være en guttejente og kle seg i større klær, men fordi hun ”*tross alt er jente*” og ikke gutt, velger hun den feminine stilen. Dette tolker jeg som at Bianca mener at det ikke er til å komme fra at hun *er* en jente, og når man *er* en jente skal man vise det. Store klær vil skjule det faktum at Bianca er en jente. Det at Bianca forklarer stilen sin med at hun ”*tross alt er jente*”, er en tolkningsnøkkel. Det å være jente kommer for Bianca fram gjennom å vise kroppens former og bruke sminke. Jeg tolker Bianca som at hun kobler kategorien jente med det å pynte seg og kle fram kroppen sin. Man bør altså ”jente” seg hvis man ønsker å fremstå som tilstrekkelig jente. Jeg bruker uttrykket å ”jente” seg for å beskrive hvordan Bianca bearbeider kropp og utseende for å fremstå som jente ”utenpå”. Slik forteller hun omgivelsene at hun er en jente. Kulturelle normer for kjønn foreskriver en kobling mellom jenter og forbedring av kropp. Gjennom bearbeiding og forskjønning av kropp oppnår Bianca bekreftelse på at hun er jente.

Anita Lynne (2000) skriver i sin hovedfagsoppgave om ungdom, identitet og klær. Hennes utgangspunkt er Oslo og hun presenterer sine informanter for seks ulike klesstiler (tegninger) som de skal kommentere. Disse klesstilene representerer bestemte identitetsuttrykk og en av disse klesstilene er bertestilen. De ulike stilene fungerer som strategier for å uttrykke de unges identitet. Kjønnssaspektet er fremtredende i bertestilen fordi berter blir, med sine kroppsnære plagg, regnet for å være svært feminine. Denne stilen, eller kjennskap til denne stilen, er ifølge Lynnes undersøkelse del av unges menneskers kompetanse om klær.

Det som er interessant er at Bianca og Benedicte tar avstand fra det å *være* en berte. ”... *Men jeg er ikke berte*” (Bianca).

Jeg vet at jeg egentlig er en sånn feminin jente. Noen vil nok si at jeg er en berte, men... Jeg oppfører meg ikke som en berte. En berte er en overlegen bitch. De prater rart og er litt sånn: HEEEE! De må sminke seg hvert sekund: Å nei, mascaraen min! Det er nok litt negativt. Hvis en gutt sier: Å, du er så berte, så er det ikke så kult. Ikke hvis det kommer fra en jente heller (Benedicte).

Det å *være* en berte er tydeligvis ikke positivt. Å *være* en berte i tillegg til å *se ut som* en berte innebærer at man kategoriseres som en berte. Det kan virke som at berte ”utenpå” vurderes positivt, men berte ”inni” vurderes negativt. Disse jentene tar i bruk kjennetegn og symboler fra bertekategorien, men ønsker ikke å bli plassert i den.

Anne er en jente som helst kler seg i svarte, løsere klær, med mørk sminke rundt øynene. Flere hun kjenner har bertestil og jeg spør hvorfor hun tror at jenter med bertestil er så raske til å understreke at de ikke *er* berter.

Fordi førsteinntrykket sier at de er berter, men den væremåten og den oppførselen er ikke positiv. Derfor må man si fra at man ikke er sånn, at man ikke er berte (Anne).

En del av disse jentenes forhandlingsarbeid er å korrigere de signalene som et slikt ytre sender. Anine forteller videre:

Mange sier at de har bertestil, men at de ikke er berter. De oppfører seg ikke som berter. Jeg tenker for eksempel på hvilke farger som passer sammen, mens berter tenker på hvordan den buksa sitter over rumpa. Berteoppførsel er å ville ha oppmerksomhet. De bruker mye tid på utseendet (Anine).

Å *være* en berte er å være opptatt av hvordan klærne sitter på kroppen. De dreier seg ifølge Anine, om å være opptatt av hvordan kroppen ser ut i klærne. Jeg tolker dette som at bertene i større grad enn andre jenter *kler fram sin kropp*. En rumpe som kles fram på denne måten, vil jeg kalle en berter rumpe. Den skal vises fram og ikke skjules i store plagg. Anine er en jente som ikke er opptatt på samme måten av hvordan kroppen kommer til syne i klærne hun går med. Anine selv går kledd i løse bukser, skjorte, stort skjerf i halsen og en stor jakke. Det er vanskelig å plassere hennes klesstil, og selv karakteriserer hun stilen sin som ”*avslappet*”. Det at Anine definerer stilen sin som avslappet og ikke bertete, kan bety at Anine oppfatter bertestilen som ukomfortabel. Anine beskriver skjorten sin som en uteliggerskjorte, og resten av klærne som behagelige. Hun forteller at hun liker å variere i klesveien: ”*Litt sossete, litt ’uteligger’, svære bukser, alt mulig*”. Anine vektlegger at klærne hennes skal være komfortable, men hun liker å kle seg ”*som en jente*” av og til. Anine tolker ikke det å kle seg feminint som en nødvendig konsekvens av det å ”*være*” jente.

Å *se ut som* en berte vurderes positivt blant de jentene som definerer stilen sin som bertete. Å *se ut som* en berte oppfattes som å *se ut som* en jente. Innebærer det å *være* en berte, å *være* en jente? Hvorfor oppfattes dette i så fall som så negativt?

4.1.2 Jeg vil se ut som en berte, men jeg vil ikke være en berte!

Jentene som definerer seg som bertejenter legger ikke skjul på at det å være pen og vise at man bryr seg om utseendet sitt, er noe positivt. Når man er jente bør man anstrenge seg litt for å vise det. *“Det har alltid vært sånn at kvinnen skal se godt ut for mannen. Takk gud for sminke!”* (Benedicte). Benedictes utsagn ovenfor kan tolkes som at hun, gjennom å være jente, har en slags oppgave om å gjøre seg attraktiv for mannen. Benedicte begrunner det å gjøre seg attraktiv med at det alltid har vært slik at kvinnen skal se godt ut for mannen. Det er kanskje mulig å si at de jentene som definerer seg som berter er jenter som satser på en kvinnelig strategi. En slik kvinnelig strategi innebærer å gjøre seg penere. I denne tolkningen kan det for Benedicte ligge en trygghet i det at jenter kan *gjøre* seg attraktive; Ved å gjøre seg mer attraktive kan jenter og få en trygg posisjon på det heteroseksuelle markedet. Jeg bruker uttrykket trygghet fordi Benedicte sier: *“Takk gud for sminke!”*. Jeg tolker det som at hun mener at sminke er med på å sikre henne en slik posisjon. Samtidig sier hun det på en humoristisk måte. Ved bruk av underliggende ironi gjør Benedicte narr av kvinners ”avhengighet” av å gjøre seg mer attraktive. Kvinnen skal tiltrekke seg mannen og for å lykkes best mulig lønner det seg å bruke de hjelpemidlene som er tilgjengelige. Det å bruke sminke kan betraktes som et valg, men kan også sees på som noe tvingende. Adrienne Rich skriver i artikkelen ”Compulsory heterosexuality and lesbian existence” (1980) om tvungen heteroseksualitet. Det ligger en kulturell forventning om at jenter og kvinner skal ”gjøre det beste” ut av utseendet sitt. En velstelt og sminket kvinne kan oppfattes som mer ”kvinnelig” enn en kvinne som ”ikke bryr seg”. Det ligger arbeid bak det å fremstå som en kvinne.

Jeg spurte Bente hva hun tenkte når hun hører ordet feminin:

En gutt som sier: Å, gud a' eller å gud altså! Det er veldig jentete. Og hvis man ordner håret hele tiden. Og det at skoene skal være sånn og sånn. Det er veldig noe

jenter gjør. Og det å klage over kroppen sin; "Nesa mi er skjev, jeg er for tjukk" eller "jeg har for stor rumpe" eller sånne ting. Det er liksom jenter som snakker om seg selv på den måten, negativt om seg selv og utseende og sånn.

Det å *være* en feminin jente eller være en berte tolkes av jentene som å være overfladisk, fjollete, utseendefiksert og guttegæren. Dette er ikke egenskaper som jentene vil identifisere seg med, og som de markerer sterk avstand til. Disse egenskapene er negative konnotasjoner av tradisjonell kvinnelighet. Det å *se ut* som en "jente" gir dem derimot en attraktiv posisjon på den heteroseksuelle arena. Samtidig markerer flere av disse bertene avstand fra kvinnelighet ellers, de liker ikke å gjøre jenteting. Det kan virke som at disse jentene, gjennom å *være* attraktive ("vi er jo tross alt jenter") og ha "gutteinteresser" ("Jeg har alltid vært en av gutta"), får en form for makt på den aktuelle sosiale arena som de beveger seg på. De snakker mest under gruppeintervjuene og de har de klareste argumentene. De markerer avstand til det tradisjonelt feminine. Beate og de andre bertene markerer avstand til jenter som fjoller, snakker om kjærlighets sorg og som filer neglene i timene. De ønsker å fremstå som attraktive OG handlende. Å *handle* har vært knyttet til det tradisjonelt maskuline, å *snakke* til det feminine. Gutter skal også helst distingvere seg fra det tradisjonelt feminine. Dette understrekes av de fleste jentene. Bare ved å markere avstand fra det feminine kan gutter opprettholde sin maskulinitet. Kanskje det er guttenes *handling* jentene er ute etter? Gjennom å fortelle at de foretrekker å være sammen med gutter framfor jenter forteller de noe om hvilken *type* jente de ønsker å fremstå som. Når en jente bare er sammen med jenter, er det kanskje lettere å bli stemplet som jentejente uten å nødvendigvis *gjøre* så mange "jenteting". Jentene ønsker å signalisere handling og de ønsker ikke å bli identifisert som "jentete inni". De skiller mellom å "se ut som" og å "være" der det man gjør forteller hvem man er. "Bare fordi jeg ser ut som en jentejente, betyr ikke det at jeg er det".

4.1.3 Å være en av gutta

Bertene markerer avstand fra det å *være* berte. De hevder at de egenskapene som er knyttet til det å være berte, ikke passer på dem. Hva forteller jentene om hva de *gjør*, som gjør at de ikke *er* berter?

Jenter skal ha store pupper og så skal de gjøre ting som gutter liker, ikke bare gjøre jenteting. Jenter som gjør gutteting er bra, kult (Bente).

Bente beskriver en slags idealjente etter å ha blitt spurt av meg hva slags jenter som er populære. Kropp vil bli nærmere diskutert i det neste kapitlet, men Beate forteller om seg selv:

Jeg har alltid vært en av gutta. Å gjøre gutteting, fotball, playstation, data, og bare det å være med gutta, være en av de. Ikke guttejente utenpå, bare inni. Synes det er kulest, lettest. Kan være deg selv. Noen trenger å ha mange jentevenner som prater om alt mulig, [jeg] hater det, [de] prater om alt mulig dritt, "bullshit" (Beate).

Beate forteller at hun ikke er "gutttejente utenpå, bare inni". Med guttene er det handling mens jenter skal prate om alt mulig. Når hun legger til at hun synes det er "bullshit" med all pratingen, understreker hun avstand til denne delen av det å være jente. Tradisjonelt sett forbindes jenter med det å snakke og gutter med det å handle. Når Beate forteller at hun foretrekker å være en av gutta, er ikke dette noe hun skammer seg over. Det kan virke som om det er "kulere" å være en guttejente enn en jentejente. Det er vanskeligere å forestille seg motsatt situasjon, en gutt som forteller at: "Jeg er egentlig en jentegutt. Altså, jeg liker å se ut som en gutt, men jeg synes det er kulest å være med jentene, å være en av dem liksom". Dette er en rolleovertagelse som trolig er mindre vanlig. Vi er ikke vant til å høre gutter fortelle at de er "jentete" eller foretrekker å gjøre "jenteting". Selv om en gutt foretrekker å "prate om alt mulig" eller drive med "jenteaktiviteter" er ikke dette det samme som å uttale at man er "en av jentene".

Det å være guttejente forbindes ikke med noe negativt så sant jenta på en eller annen måte balanserer opp det maskuline uttrykket med et feminint. Ut fra jentenes utsagn kan det se ut til at en jente lettere kan inkludere maskuline uttrykk i sitt kjønnsuttrykk enn motsatt. Judith Halberstam skriver i "Female Masculinity" (1998) at kvinnelige kjønnsavvik virker mindre urovekkende på omgivelsene enn mannlige kjønnsavvik. Å være guttejenter ("tomboys") assosieres med et "naturlig" ønske om frihet og mobilitet som gutter nyter i høyere grad enn jenter (Halberstam 1998: 6). Å være

guttejente kan betraktes som et tegn på jentas selvstendighet og autonomi. Halberstam skriver videre at ”guttejentethet” tolereres i mindre grad når jenta når puberteten. Bianca og de andre bertejentene løser dette med å ha et feminint ytre. På denne måten kan de beholde sin indre ”guttethet” og samtidig bli bekreftet som jenter gjennom sin ytre iscenesettelse. En gutt må være mer forsiktig med å ta i bruk feminine uttrykk. Begrepet ”jentegutt” eksisterer ikke for jentene. Hvis en gutt oppfører seg jentene, risikerer han snarere den stigmatiserende betegnelsen ”homo”.

”Betegnelsen ’jentegutt’ (sissy) antyder at en gutt har beveget seg for langt inn i det besmittede ’feminine’ mens ’guttejenter’ (tomboys) derimot er jenter, som krever noen av de positive kvaliteter som forbindes med det ’maskuline’” (Thorne 1993:118, min oversettelse). Barry Thorne begrunner det at guttejenter i større grad enn ”jentegutter” vurderes positivt med at det maskuline har høyere anseelse enn det feminine. Dette innebærer at når jenter beveger seg inn på den maskuline arena vil det virke mer positivt enn når gutter beveger seg mot det feminine. Det feminine forbindes tradisjonelt med det underordnede. Femininitet og maskulinitet er ikke egenskaper som eies av menn eller kvinner, eller noe som er heftet ved deres kropp. Femininitet og maskulinitet er posisjoner som kulturelt sett er blitt koblet til enten kvinner eller menn, men som i prinsippet kan inntas av hvem som helst (Connell 1998).

Wencke Mühleisen beskriver i sin bok *Kjønn og sex på tv* programleder Anne Kat. Hærlands iscenesettelse av kvinnelig maskulinitet (2003:95). Mühleisen tar utgangspunkt i Halberstams begrep om kvinnelig maskulinitet, og skriver at det er viktig å ta høyde for at kvinnelig maskulinitet ikke ganske enkelt er det motsatte av kvinnelig femininitet, og heller ikke en slags enkel kvinnelig ekvivalent til mannlig maskulinitet (Mühleisen 2003:96). Anne Kat. Hærland iscenesetter en gjenkjennelig og attraktiv ytre femininitet samtidig som hun tar i bruk konvensjonelle maskuline tegn. Denne gjenkjenneligheten gir henne stor frihet til å leke med og plukke fra hverandre tradisjonell feminin atferd (ibid.).

Ifølge jentene selv kan de drive med hva de vil når det gjelder aktiviteter. Mange av jentene har drevet med fotball og andre aktiviteter som tidligere kunne regnes som gutteaktiviteter. Ingen av dem har noen gang møtt på negative reaksjoner på grunn av

dette. Det er lenge siden fotball ble regnet som en aktivitet forbeholdt gutter. Når jeg spør jentene har de vanskeligheter med å komme på aktiviteter som er spesielt ”guttete”. Når det derimot blir snakk om aktiviteter som gutter *ikke* driver med, finnes det begrensninger. ”De fleste ville reagert hvis en gutt drev med ballett, kanskje fordi ballett er veldig jentene” (Bente). Ballett og ridning nevnes av flere av jentene, som aktiviteter det ville være ”rart” om gutter drev med. Dette kan tolkes som at gutter har mindre spillerom i forhold til hvilke aktiviteter de kan drive med, hvis de ikke vil risikere sin maskulinitet. En jente risikerer ikke å miste sin femininitet gjennom å drive med en aktivitet som tradisjonelt sett har vært forbeholdt menn. En gutt kan derimot anses for å være mindre maskulin hvis han driver med for eksempel ballett. En gutt som driver med slike aktiviteter, risikerer ifølge flere av jentene å bli kalt ”homo”. Som tidligere nevnt er ”homobegrepet” en ekskludering av gutten fra den heteroseksuelle arena. Når det stilles spørsmålstegn ved en gutts maskulinitet stenges han ute fra den heteroseksuelle ordningen som jentene forholder seg til. ”Guttejente” er ikke et fornærmende uttrykk. Det er snarere et uttrykk som voksne bruker om småjenter som er aktive og sportslige, og det fratar ikke nødvendigvis jenta en posisjon som attraktiv jente på den heteroseksuelle arena.

4.2 Å bevege seg bort fra det kulturelt gjenkjennelige

4.2.1 ”Nesten helt gutt”

Å gjøre seg til jente krever at man konstruerer og manipulerer kroppen innenfor de rammene som en naturlig femininitet tilsier. En jente som ikke benytter seg av de kjønnede kodene for femininitet kan skape forvirring omkring sin kjønnsidentitet. Beate og Marianne forteller, uavhengig av hverandre, om en jente som av og til kommer på klubben. Verken Beate eller Marianne skjønnte om dette var en gutt eller en jente før det var gått en tid. Marianne forteller at hun ved en anledning omtalte denne jenta som ”hun”, men at jenta oppfattet at Marianne sa ”han”. Da hadde jenta sagt: ”jeg er en jente altså” og dratt opp t-skjorten og vist en mer kroppsnær topp som hun hadde under. Den kroppsnære toppen viste da sannsynligvis at jenta hadde bryster og det var dette som avslørte hennes ”sanne identitet”. Utenpå hadde hun ingen av kjønnede tegn som fortalte omgivelsene at hun var jente. Verken Beate eller Marianne synes det er negativt at denne jenta var ”nesten helt gutt”. Når en jente er

så guttete kan hun, ifølge jentene, derimot ikke regne med å få bekreftelse fra omgivelsene på at hun *er* jente.. Å ikke møte bekreftelse på at man er jente eller gutt kan være en traumatisk opplevelse for mange. Denne jenta oppklarte forvirringen omkring hennes kjønn ved å vise fram et tydelig tegn på kvinnelighet, bryster under en trang topp. Dette kunne ha vært en bh med innlegg, men uansett var det nok til at Beate og Marianne klassifiserte henne som jente. Denne historien illustrer det jentene vet, man må kjenne og bruke de kjønnede kodene korrekt for å få den bekreftelsen man er ute etter. Hvis denne jenta ønsker å bli bekreftet som jente må hun, ifølge Beate og Marianne, benytte seg av tegn som gjør henne gjenkjennbar som *jente*. (Kjønns)identiteten kommer kanskje ikke ”innenfra”, men må bekreftes av omgivelsene.

Hvis du' skinner' deg og ikke har noe sminke... Det er greit å ikke ha sminke, men da må du ha hår eller ha det andre liksom. Alt... da blir det... skinna, ikke noe sminke, gutteklær og ikke vise noe former eller noe... (Beate).

Normer om kjønn foreskriver en balansegang mellom kjønnede uttrykk som gjør at helhetsinntrykket signaliserer ”jente”. Som når Bianca forteller at litt maskara kan være nok til å skille mellom en ”riktig” type guttejente og en guttejente som er *for mye* gutt.

4.2.2 ”Jeg vet ikke om jeg ville sett på han på samme måte...”

Det kan være vanskelig å sette ord på akkurat nøyaktig hva som er kvinnelige tegn og koder. Flere av jentenes fortellinger om hva som er feminint beveger seg over på gutter og hvordan gutter kan være feminine. Den forrige fortellingen handlet om en jente som ikke var jentete nok til å bli bekreftet som jente. Videre forteller noen av jentene om gutter som beveger seg mot det kvinnelige og kan risikerer å ikke bli bekreftet som ”riktig” type gutt.

Jeg spør jentene hva de synes om gutter som bruker sminke.

Jeg hadde fått sjokk. Altså, noen kan bruke sminke, de som går helt svartkledde. Da skal det synes at de bruker det. Da synes jeg det er greit. Men ikke når det bare er litt rosa på øyelokkene som skal være fint (Anette).

Anette mener at gutter som går svartkledd kan bruke svart sminke rundt øynene. Anette selv skiller seg ut fra de andre jentene i undersøkelsen når det gjelder klesstil. Hun forteller at hun varierer med hensyn til klær, men at hun foretrekker å kle seg i svart. Hun forteller at hun alltid sminker seg med ganske sterkt og mørk sminke rundt øynene. Jeg tolker Anette som at hun mener at gutter med lignende stil som henne selv gjerne kan benytte sminke. Anette mener at gutter ikke skal bruke ”*litt rosa på øyelokkene som skal være fint*”. At Anette bruker ”rosa” som en farge gutter ikke kan bruke tolker jeg som at Anette mener at rosa er en ”jentefarge”. At det er svartkledde gutter som kan bruke sminke, tolker jeg som at sminken da er tøffere. Anette har selv en ”hardere” type sminke som passer hennes svartkledde stil. Slik kan gutter også sminkes svart og hardt snarere enn ”rosa” og ”fint”. Sminke blir kjønnnet.

Anine uttaler seg også om gutter og sminke:

Hadde han brukt sånn fin sminke som jenter bruker så hadde det vært litt frastøtende, men hvis det bare var litt eyeliner på det mørke her [viser rundt øynene] så hadde jeg synes det var pent.

Både Anette og Anine åpner altså for at gutter kan bruke sminke. Anine synes at det kan være *pent* med en gutt med sminke. Dette står i motsetning til Anette som mener at hvis en gutt skal bruke sminke så skal det være sterkere sminke som står i stil med hans svarte klær.

I og med at Anine er åpen for at gutter skal kunne bruke sminke, spurte jeg henne hva hun hadde tenkt hvis dette var en gutt som hun var interessert i. Etter litt nøling svarer hun: ”*Jeg vet ikke om jeg ville sett på han på samme måte(...). Jeg ville kanskje sett på han mer som en venn da*”. I dette utdraget formidler Anine at hun ville reagert annerledes hvis hun oppdaget at en gutt hun var *romantisk interessert i*, brukte sminke. Anine formidler ovenfor at hun synes det kan være pent med en gutt som bruker sminke. Hvorfor er han ikke lenger attraktiv som ”gutt” for Anine når han

velger å blande kjønnsuttrykkene på denne måten? Er det mulig å lage et skille mellom svartkledde guttegutter som sminker seg for å bli ”tøffere”, og jentegutter som sminker seg for å bli penere? Gutten som sminker seg pent, risikerer ifølge Anine å miste sin posisjon som attraktiv gutt på den heteroseksuelle arena. Jeg tolker Anette som at gutter med hardere sminke ikke risikerer sin maskulinitet på samme måte.

Bente er opptatt av at gutter skal være ”guttete”:

De [gutter] skal ikke være gay liksom. Hvis de er det så er det noe annet. De skal ikke være jentete, de skal være guttete liksom. Det er måten de beveger seg på og klærne. Gutter må passe seg for hvordan de sitter, hvordan de oppfører seg og hvordan de er ute liksom. Jenter kan gå med hva de vil, men hvis en gutt for eksempel går med en farget skjorte eller noe; ”Hva er det du går med a’?”. Jenter kan kle seg som de vil, men gutter kan ikke kle seg feminint.

Ifølge Bente, må gutter passe på hvordan de er ute, i større grad enn det jenter må. Jeg tolker Bente som at gutters handlingsrom er mer begrenset enn det er for jenter. Gutter må passe på klær og kroppsspråk. Benedicte forteller om en mann som bryter med reglene for hvordan menn skal iscenesette seg:

Altså, når de [menn] begynner å putte bomull i bhen, det har jeg nemlig sett en gjøre. Han hadde fin jentegenser, bluse, skjegg og olabukse. Jeg og mamma bare...! Det er jo morsomt at de tør det, men herregud! Selv om jeg ikke synes det er negativt med sminke, så har du liksom gått over til å bli mer jente da.

Mannen som Benedicte beskriver ovenfor benytter seg av flere kvinnelige tegn og symboler. Hun forteller at hun ikke synes det er negativt med sminke på menn, men at han dermed har ”gått over til å bli mer jente” og har mistet sin posisjon som heteroseksuell mann. I likhet med jenta på klubben så er det ikke nødvendigvis negativt når kjønnet ikke blir stadfestet eller at tegnene brukes på tvers av kjønnene. Det blir likevel noe man må finne ut av, noe som må diskuteres. Det kan virke som at en person som sender tvetydige kjønnede signaler, ikke får gå i fred. Omgivelsene har behov for å stadfeste en (kjønns)identitet. Man kan ikke da kreve å bli bekreftet som mann eller kvinne hvis man ikke uttrykker dette gjennom sitt ytre. Benedicte definerte

umiddelbart denne personen som en mann, og ramser likevel opp alle ”bruddene” hun fant i hans iscenesettelse. De kvinnelige tegnene og symbolene settes opp mot personene ”egentlige” kjønn som, ifølge Benedicte, er mann. Jeg merker at Benedicte forteller historien med et preg av sensasjon og at hun fascineres av mannens ”vågale” blanding av kjønnsuttrykk: *”Det er jo morsomt at de tør”*.

Benedictes eksempel heller mot ”drag” mens Anette og Anines diskusjon handler om ”vanlige” gutter og sminke. Benedictes historie kan tolkes som et uttrykk for hennes usikkerhet for hvordan det går hvis det åpnes for at gutter skal kunne bruke sminke. Kanskje hun tenker at hvis sminke aksepteres, så jentegenser, så bluse og så kanskje menn ender opp med bomull i bh-en. Benedicte setter en grense mellom hva som tilhører det kvinnelige og hva som tilhører det mannlige, og hun plasserer sminke på den kvinnelige siden: *”Den dagen gutter får lov til å sminke seg, skal vi få lov til å ha sex som gutter har sex!”*.

4.2.3 Kjønnnet bodylotion

Sminke er del av jentenes hverdag. De fleste bruker noe sminke til hverdags og litt ekstra til fest. Det finnes utallige produkter når det gjelder bearbeiding og stell av egen kropp. Hvordan jentene mener at dette stellet tilhører det ”kvinnelige” blir tydelig når de forteller om gutter og gutters stell. Jentene er nemlig svært strenge med hva gutter får lov til å bruke av slike produkter. Beate er bestemt på hva en gutt skal og ikke skal bruke:

... det er greit hvis de skal fikse håret fint en dag, men alt sånt annet, bodylotion... en gang i blant, men ikke hver dag... Ikke håndkrem... eller leppepomade, bare i nødsfall i så fall. Ikke tygge tyggis heller... jeg synes ikke han alltid skal ha tyggis, det er uvanlig egentlig. Du går jo til en jente for å få tyggis, ikke en gutt.

Blant jentene var det en selvfølge at guttene brukte deodorant og litt ”godlukt” en gang iblant. De var også vanlig å bruke gele i håret. Ifølge Beate skal ikke gutter bruke kremer i det hele tatt og heller ikke leppepomade. Dette er, for Beate, kvinnelige produkter. Beate nevner også det å tygge tyggegummi som noe en jente

gjør. Beate synes ikke at en gutt bør tygge tyggegummi. Blir en gutt feminin hvis han tygger tyggegummi? Bildet av tenåringsjenta som blåser tyggegummibobler er kjent, og det er kanskje dette bildet som gjør at tyggegummi får et kvinnelig fortegn. Når en tyggegummi får et "kjønn", forteller dette noe om hvor spesifikke de kjønnede kodene kan være. Detaljkunnskapen som Beate uttrykker, forteller noe om hvor avansert det er å skulle mestre det å uttrykke "riktig" type jente eller gutt. Det gir i tillegg et innblikk i det enorme repertoaret de har å spille på.

Under diskusjonen omkring gutter og sminke uttaler Beate at hun ikke ville likt det hvis hun hadde hatt en kjæreste som sminket seg. Mot slutten av diskusjonen legger hun til: *"Men det er greit hvis vi gjør det for tull!"*. Også i Ambjörnssons undersøkelse misliker jentene at gutter steller eller pynter seg for mye (Ambjörnsson 2004:148). Det eneste som er tillatt er hvis guttens *kjæreste* steller med utseendet hans. Kjæresten hans kan kjøpe klær til han og fortelle hvordan han burde ha håret. Hun kan til og med nappe øyebrynene hans. Hvis han gjør dette selv får det en annen betydning. Da risikerer han å bli stemplet som forfengelig og homo. Jentekjæresten kan, i Ambjörnssons undersøkelse, være forfengelig på guttens vegne. Det er en forskjell på legitimt stell og illegitimt stell for jenter og gutter. Jenter forventes å stelle med kropp og utseendet mens gutter forventes å gjøre dette i begrenset grad.

4.2.4 Bertegutter

Jentene har en betegnelse på gutter som er opptatt av klær, kropp og utseende. Disse karakteriseres som bertegutter og de beveger seg inn på det som tradisjonelt sett har blitt ansett for å tilhøre det kvinnelige territoriet.

Som tidligere nevnt er det interessant å legge merke til at jentene i stor grad forteller om regler og normer i forhold til gutter og forventet oppførsel. Flere av jentene har bestemte meninger om hvem som kan ha på seg hva: *"Jenter kan bruke det meste av klær, men gutter kan ikke ta stilen til jenter – da er han homo"*(Bente). Mette forteller videre: *"Det er ingen bestemt måte å kle seg på, men gutter bør ikke ha stram bukse, de bør være løse. Hvis ikke vil de fleste se rart på han – "homo"*. Trange og ettersittende klær er klær som passer beskrivelsene av bertenes klesstil. Jenter som er

opptatt av ”å vise at de er jenter” bruker klær som fremhever kroppens former. ”Gutter kan ikke ta stilen til jenter – da er han homo”, sier Bente. Gutter risikerer altså å bli kalt homo hvis de ”tar stilen til jenter”. Likevel oppfatter jeg at det er en type gutter som er opptatt av klær og kropp, men som ikke nødvendigvis får dette stemplet. Jeg spør om disse guttene har likhetstrekk med (jente)bertene?

Ja, det er forferdelig. Det er sånne som går med bånd eller skjert på hodet. De kalles sossene, berteguttene eller sossebertene. Det er pinglete gutter (Merete).

Bertesossene er sånne! Jeg tenker på sminke som for eksempel brunkrem og det bruker sossebertene. Det synes jeg er skikkelig... med mindre de er homofile, da er det greit, men ikke når det er gutter liksom (Beate).

Gutter som kler seg i klær som ligner bertestilen kalles bertegutter eller bertesosser. Disse guttene har skjert på hodet, og de bruker brunkrem. Som tidligere nevnt er mange av jentene strenge med hvordan de mener at gutter kan stelle med egen kropp. Stell og ”forbedring” av egen kropp hører tradisjonelt sett til det kvinnelige. ”Det er kvinnen som skal gjøre seg attraktiv for mannen”, som Benedicte hevder tidligere i kapitlet. Når gutten gjør seg attraktiv kan dette gjøre jentene usikre. Hvorfor gjør han det? Han kalles *homo* uansett om dette stempelet stemmer eller ikke. Det kan virke som om gutter, i tilfeller der omgivelsene mener at han gjør sitt kjønn *feil*, risikerer å bli kalt *homo*. Hvis man vet at gutten er homofil så er det noe annet. Da kjenner man hans posisjon. Ved å ha posisjonen homofil, befinner han seg uansett utenfor den heteronormative ordningen og derfor har det ingen betydning for jentene hva han gjør eller ikke gjør. Men det å stelle med kropp og utseende er ikke greit ellers, ”ikke når det er gutter liksom”. En heterofil gutt skal ikke bry seg om eget utseende på denne måten. Han skal bry seg om hvordan jenta ser ut. Når Merete legger til at dette dreier seg om pinglete gutter, er berteguttens posisjon på den heteroseksuelle arena virkelig svekket i Meretes øyne. Anette er uenig og mener at bertegutter nettopp har en fin kropp. Det er nettopp derfor han ønsker å vise den frem:

Det er de som veit at de er deilige. De har kroppene eller rumpa. Det er de du ser på stranda, ”han var fin”. Merkeklær, farger og kort bukse, de skal ha det beste. De kan gå med blomstrete skjorte og farger og sånt. Jeg ville ikke hatt en sånn kjæreste.

Man må passe sammen, også i klærne. En sossegutt må være sammen med en berte (Anette).

Disse guttene er gutter som er veldig opptatt av klær og utseende. Ifølge Anette, vet de at de har fine kropper og at de derfor kler seg slik at de får vist seg frem. Anette innrømmer at hun synes at mange av disse guttene har fine kropper, men hun liker ikke at gutter er innbilske og *"tror de er deilige"*. Anette forteller at hun ikke selv bryr seg om å gå i trange klær eller *"dolle"* seg slik bertene gjør. Hun forteller videre at hun ikke kunne være kjæreste med en av disse berteguttene *fordi* hun ikke selv kler seg på samme måten. En bertegutt må være sammen med en berte, ifølge Anette. Per Tore Granrusten skriver i artikkelen "Partnervalg" (1996) om hvilke rammer som styrer våre valg av partner. Den ene teorien legger vekt på likhet¹⁵ mens den andre legger vekt på komplementaritet (Granrusten 1996:108). Likhetsteorien vektlegger likhet i for eksempel sosial bakgrunn, alder, utdanning og også likhet i høyde, vekt, hårfarge, utseende osv. (ibid.: 109). Å være opptatt av klær, kropp og utseende kan betraktes som likhet i personlighet og interesse og kan være en grunn til at berter kan passe sammen med bertegutter. En mulig tolkning kan også være at hvis Anette ble kjæreste med en bertegutt, ville kanskje Anette på enkelte områder være mindre kvinnelige enn kjæresten. I og med at Anette ikke er spesielt opptatt av å gå i trange klær og vise fram kroppen sin, kan det føles fremmed å ha en kjæreste som er *mer* opptatt av dette enn henne. Berter passer muligens best sammen med bertegutter fordi da er det fortsatt jenta som er den mest kvinnelige i forholdet. I et slikt forhold beholder både jenta og gutten sine posisjoner som henholdsvis den feminine og den maskuline i forholdet.

4.3 Når kjønnet blir synlig

4.3.1 Kjønnet scooter

Anne og Marianne forteller at de kjører scooter og de kan fortelle om mange opplevelser knyttet til det å være jente på scooteren: *"Er du helt teit eller, som ikke*

---

¹⁵ Mer om teorien om likhet som kriteriet for partnervalg i Lewis og Spanier (1979), Surra (1990) og Røthing (2003).

skjønner hva den delen på scooteren er eller den delen på bilen, er du helt jente eller?” (Anne).

Jeg skulle ønske jeg kunne masse om bil så jeg kunne mer enn guttene. De konkurrerer om å kunne mest og så hadde vi kommet og sagt: ”Men du kan ikke gjøre sånn og sånn fordi...” Det hadde vært skikkelig morsomt, de hadde fått sjokk, hadde ikke ventet det (Marianne).

Marianne ønsker hun kunne mer om bil slik at hun kan overraske guttene. Guttene konkurrerer seg imellom om å kunne mest om bil, og ut fra Annes utsagn er det tydelig at guttene ikke forventer at jentene skal sitte på slik kunnskap. Hvis en jente klarer å hevde seg i et ”mannsmiljø” oppfattes dette positivt. Jeg bruker ”mannsmiljø” fordi jeg tolker Anne og Marianne som at de er de eneste jentene blant mange gutter som kjører scooter i sitt miljø. Anne og Marianne forsøker å lære seg guttekodene og mestre gutteaktiviteter. De vil ikke skille seg ut ved å kunne mindre enn guttene, og de vil helst kunne *mer* slik at guttene virkelig kunne få sitt pass påskrevet. De ler når de forteller dette og det er mulig at guttenes kommentarer er i en fleipete tone. Likevel tolker jeg jentene som at de føler seg underlegne når det bli påpekt fra guttenes side at de ikke innehar nok kunnskap. De ønsker i alle fall å markere avstand til det å være ”*helt jente*” i forbindelse med scooterkjøringen. Anne opplever å få høre at hun er ”*helt teit*” eller ”*helt jente*” når hun ikke sitter på den kunnskapen som guttene tilsynelatende sitter på. På samme måte som bertene markerer avstand til det å være en berte, markerer Anne og Marianne avstand fra det å være ”*helt jente*”. Sammen med gutta passer det ikke å uttrykke ”jente”. Egenskapene som kobles til det å være berte og til det å være ”*helt jente*”, tolker jeg som å være de samme. Her dreier det seg for eksempel om myten om at kvinner ikke har mekaniske ferdigheter. Marianne utdyper:

Ja, for vi kjører begge scootere. Og er det noe vi ikke vet så får vi høre det altså. Hvis man kræsjer, er man helt idiot. Hvis en gutt kræsjer så er det kult. Hvis han tryner så er det kult. Gutter kan ikke vise at det gjør vondt. Hvis de tryner så må de bare reise seg opp og late som ingenting. Ellers er de feige.

Jeg tolker Anne og Marianne som at de føler at det at de er jenter blir vektlagt når de kjører scooter med guttene. Hvorfor blir deres ”jentethet” så tydelig når de kjører scooter sammen med gutter? Harriet Bjerrum Nielsen har skrevet en rapport kalt *One of the Boys?: Doing Gender in Scouting* (2002) der hun finner ut at heteronormativiteten trår til når begge kjønn samles. Når jenter og gutter er på samme arena får for eksempel ulike aktiviteter *kjønn*. Det stilles ulike forventninger til jenter og gutter. Det forventes at jentene klarer oppvasken bedre enn guttene som i stedet hogger ved. Når Anne og Marianne kjører scooter sammen med guttene merker de at guttene mener at de er flinkere til dette enn det Anne og Marianne er. Jentene må dermed bevise at de er flinke nok til å drive med en gutteaktivitet. En kjøring eller et fall tolkes forskjellig på grunn av det kulturelle bakteppet som gjør at vi tolker handlingene ut i fra hvilket kjønn som utførte dem (Søndergaard 1996). Jentene som kjører scooter merker at de gjør noe som er uvanlig for jenter når de kjører scooter sammen med gutter. Det påpekes fra guttenes side at Anne og Marianne kjører som *jenter*. Hvis en av dem har et uhell med scooteren, får de høre at det er typisk at *jenter* kræsjer eller faller av sykkelen. På en slik maskulin arena opplever jentene å bli fraskrevet kompetanse på grunn av sitt kjønn. Guttene forventer at jentene skal falle av sykkelen og at de skal kræsje. Når guttene kræsjer oppfattes det på en annen måte. Marianne forteller at det da er tøft, og ikke klumsete. Fallet blir tøft fordi gutters kjøring kan sees på som vågal og offensiv, mens jenters kjøring er forsiktig og defensiv. Videre forventes gutter og jenter å reagere ulikt hvis de faller av scooteren. Anne forteller at gutter ikke bør gråte eller vise at de får vondt fordi han da kan oppfattes som feig og en pyse. Til tross for at det i større grad aksepteres at jenter gråter, prøver Anne å late som at hun ikke slår seg når hun faller. Hun vil ikke innfri de forventningene guttene har til hvordan jenter skal håndtere scooterkjøringen. Et fall og måten man ”tar” fallet er altså ikke nøytralt, det er kjønnnet.

4.3.2 ”Det er deilig å bare være jenter”

Marie, en av de yngste jentene forteller at hun er fornøyd med at fritidsklubben hun går på arrangerer jentekveld. På slike kvelder har gutter ingen adgang og jentene ”bestemmer selv hva de skal gjøre”. Marie forteller at de pleier å se på fjernsyn, høre på musikk og danse: ”Alle bare slår seg løs og er seg selv – vi behøver ikke være redd for å

dumme oss ut". Marie forteller videre hvordan mange av jentene oppfører seg annerledes når gutter er til stede. Da er det mange av jentene som *"anstrenger seg for å være sånn som guttene vil at de skal være"*, forteller hun. Marie synes det er dumt at det er slik, og selv om hun liker å gå på festene med guttene, så liker hun best jentekveldene. Merete, som også er en av de yngre jentene, deler Maries synspunkt:

Det er deilig å bare være jenter. Mange er redde for å vise sitt sanne "jeg" foran gutter. Det er deilig å ikke bry seg, bare danse. Mange jenter føler at de må være sånn som gutter liker, når de er der. Man er jo seg selv, men man har mange forskjellige roller, hjemme og på skolen og sånn, blir en annen person sammen med gutter. Jenter som går ut og røyker og sånn. Jenter må tenke mer over hva de sier når gutter er tilstede, kan ikke si dumme ting (Merete).

Hva er det som gjør at jentene oppfører seg annerledes når gutter er til stede? Jentene blir mer opptatt av hvordan de oppfører seg når de er sammen med gutter. Dette ser vi igjen i Maries og Meretes opplevelser av jentekveld versus festkveld. Marie forteller at det er lettere å være seg selv når det bare er jenter tilstede. Det at det som regel er fest når kjønnene samles på klubben gir heteroseksualiteten enda større betydning. Fest er ofte ladet med sjekking og mulig bekræftelse på at man er attraktiv. Når guttene entrer scenen er det, ifølge Marie, mange av jentene som oppfører seg annerledes. Mange er *"redde for å dumme seg ut"* ovenfor guttene. Marie forteller om at hun opplever at man har forskjellige roller i ulike sammenhenger. Når gutter er til stede "spiller" man en annen rolle enn den rollen man for eksempel har hjemme. Dette kan knyttes til de forventningene som stilles på ulike arenaer.

Bertejentene forteller at de foretrekker *"å være en av gutta"*. Marie og Merete opplever at jenter de kjenner oppfører seg annerledes når gutter er tilstede. Jentekveldene fungerer for dem som avlappende "frikvelder" der man ikke behøver å gjøre seg til for noen.

Jentene har mange meninger om hvordan jenter og gutter skal oppføre seg sammen. Hvem skal for eksempel ta initiativet når det skal sjekkes? Hvilke tanker har jentene om hvordan heteroseksualiteten foregår i praksis?

4.3.3 Passiv eller aktiv sjekking?

Bianca, Benedicte og Anine har kjæreste på intervjutidspunktet mens de resterende jentene forteller at de ikke har kjæreste. Jeg er interessert i å vite hva jentene tenker om å ta initiativ og vise at de er interessert i en annen person?

Jenter trekker i trådene, og kan trives i bakgrunnen. La guttene tro at de bestemmer så blir det ikke noe bråk ut av det (Bente).

Bianca har en mening om *hvorfor* man skal la gutten ha hovedansvaret for sjekkingen:

Jenter kan gjøre hva de vil, men jenter liker at gutter tar initiativ. Hvis jenter tar initiativ mister guttene jaktfølelsen. Man burde ikke ta initiativ hvis man vil ha den gutten. La han være mannen (Bianca).

Jentene forteller at jenter kan ta initiativ og gjøre hva de vil, men at dette ikke alltid lønner seg. Initiativ fra en jente kan forstyrre den heteronormative ordningen der det er gutten som tar kontrollen, mens jenta er den avventende. Jenter skal ikke fremstå som seksuelt pågående eller aggressive, dette er ikke "kvinnelig" i en heteroseksuell sammenheng. Berg¹⁶ (1999) nevner blant annet to strategier i forhold til heteroseksuelt samspill utenfor parforhold. Det ene handler om å avvente guttenes seksuelle invitt og den andre er å være diskret (Berg 1999:119-121). Dette kan dreie seg om seksuelle forbindelser, men kan også dreie seg om sjekkeprosessen. Bestemte relasjoner opptrer ofte som rollepar hvor interaksjonen mellom rollene er strengt scriptet (Frønes 2001:104). Rollene jenta og gutten inntar i en sjekkesituasjon er muligens ikke like tydelig scriptet som for eksempel et lege-pasient script. Likevel kommer et mønster til syne når i særlig grad bertejentene snakker om sjekkeprosessen. De fleste jentene foretrekker å la gutten sjekke dem opp eller sende gutten signaler om at man er interessert, for eksempel via blikket. Flere av jentene forteller at de ofte ser litt ekstra på den de er interessert i eller på andre måter viser at det er greit at gutten kommer bort. Slik kan jentene være aktive samtidig som de er passive. Dette kan ha noe med myten om at kvinner liker å "bli valgt". En slik

---

¹⁶ Lena Berg er en svensk sosiolog som har skrevet *Lagom är bäst* (1999). Her har hun gjennomført kvalitative intervjuer med 15-årige jenter om heteroseksualitet og pornografi. I denne undersøkelsen finner hun ut at jentene hun har intervjuet forsøker å passere som akkurat "passe" seksuelt aktive.

balansegang mellom å være aktiv og passiv fungerer for jentene. Jentene føler at de er aktive samtidig som de ikke er så aktive at de ”skremmer” bort gutten. Bianca hevder at hvis jenter er for aktive ”*mister guttene jaktfølelsen*”. Jenter bør altså tøyle sine *synlige* initiativ på dette området for at gutten skal få følelsen av å være den aktivt jaktende. Gutter *er* slik at de har jaktfølelsen i seg, derfor takler de ikke at jenter tar initiativ. Fordi gutten ifølge denne tolkningen *er* slik, kan de ikke endres. Jentas løsning er å tilpasse seg. Dette kan tolkes som at jenter, i motsetning til gutter, er forandelige. Det inngås en stilltiende avtale mellom jenter og gutter om hvordan sjekkingen helst skal foregå. Jenta gir gutten et klarsignal slik at ikke hele ansvaret med å initiere kontakt overlates til gutten. På denne måten kan jenta muligens oppnå en følelse av makt i sjekkeprosessen uten at den heteronormative ordningen forstyrres. Det ligger et script bak handlingsforløpet, og jentene kan følge scriptet fordi de ønsker det slik, men også fordi de muligens ikke våger å gjøre det annerledes.

Bertene var de jentene som vektla guttens rolle i sjekkeprosessen. En mulig tolkning av dette kan være at disse jentene legger mye arbeid i det å fremstå som attraktive gjennom klær og bearbeiding av utseende. Hvis de i tillegg er aktive i sjekkeprosessen kan de muligens virke for pågående. Gjennom å være ”berte” utenpå sender de signaler om at de ønsker å fremstå som attraktive på den heteroseksuelle arena og da kan disse signalene tolkes som aktivitet nok. Kanskje man kan kalle dette bertescriptets kobling mellom aktivitet og passivitet. Disse jentene vektlegger riktignok handling og aktivitet i forhold til det å drive med gutteaktiviteter. Bente og Benedicte forteller om avventing og forsiktighet i forhold til sjekkeprosessen, mens en diskusjon mellom Bianca og Anine røper en mer aktiv tilnærming til sjekkeprosessen. Jeg spør om de føler at det er det noen regler om hvem som skal ta initiativ ved sjekking?

Bianca: *Nei, jeg tror ikke det.*

Anine: *Begge skal ta initiativet.*

Bianca: *I gamle dager var det sånn at mannen skulle spørre om hånden og sånn. Det er jo ikke ofte en dame frir til en mann, men det har utvikla seg veldig fra sånn det var før. Kanskje jenta viser først at hun liker han og så... Men det har utvikla seg, gutten må ikke ta initiativet, det er mer delt nå.*

Anine: *Jeg synes det er greit å gå bort på en fest eller noe.*

Bianca: *Med han jeg er sammen med nå så var det jeg som egentlig først fortalte hva jeg følte. Hvis du føler noe så må du si det der og da ellers kan det ta veldig lang tid. Du må gjøre det du føler for ellers kan du ikke regne med at det skal skje noe.*

Anine: *Jeg fikk vite at han likte meg og så likte jeg han. Så småflørta vi og gikk hjem til han. Og så kyssa han meg.*

Bianca mener at det har utviklet seg fra den gangen da mannen hadde alt ansvaret og til i dag. Hun begynner på samme måten som Bente og Benedicte med at det kanskje er jenta som viser at hun liker gutter først. Når Bianca deretter forteller om hvordan hun ble kjæreste med gutten hun er sammen med nå, er det hun selv som beskrives som den aktive parten. Biancas strategi om å ta initiativ fremstår som motsatsen til Bente og Benedictes passivitetsstrategi. Bianca mener at det er bedre å ta initiativ enn å gå og vente på at gutten skal gjøre det: *"Ellers kan du ikke regne med at det skal skje noe"*. Å ta første skrittet er en måte å ta kontroll over situasjonen. Anine fikk først vite at hennes nåværende kjæreste var interessert i henne og denne vissheten kan ha gitt henne en "åpning" til å vise at hun likte han tilbake. Dette er igjen en slags forsiktighetsstrategi fra jentas side i forhold til sjekkeprosessen.

4.4 Forventninger

I jentenes fortellinger ovenfor ser vi hvordan heteroseksualiteten kommer til syne i jentenes selvpresentasjon. Kjønsrollene tydeliggjøres i flere av jentenes utsagn. Harriet Holter definerer begrepet "rolle" som følgende:

"[...]de sanksjonsbærende forventninger som rettes mot en person med et bestemt kjennetegn. Vi kan si at kjennetegnet – i dette tilfelle biologisk kjønn – systematisk utløser visse forventninger, eller sosiale normer ovenfor "bæreren" av kjennetegnet" (Holter 1996:48).

Jentene som understreker at de liker å *"se ut som jenter"* forteller at de må markere avstand til det "indre" som de opplever at dette "ytre" signaliserer. Å *se ut som* en berte vurderes positivt mens det å *være* berte er negativt. Jeg tolker jentene som at omgivelsene tolker deres ytre som noe de føler at de ikke *er*. Den amerikanske sosiologen Richard Sennett beskriver kravet om at mennesket indre skal komme til

syne i det ytre som et av det moderne samfunnets sterke krav (Sennett 1992/1977). Men selv om jentene forteller meg at de ønsker å være attraktive og ”jentete” utenpå, ønsker de ikke å være den beskjedne og fnisete jenta som forbindes med dette ytre. Bertekategorien fungerer som et referansepunkt for jentene, som noe de bruker for å forklare seg selv ut i fra. Det å *være* eller *ikke være* en berte, *se ut som* en berte eller *ikke se ut som* en berte, er med i jentenes forhandlingsarbeide omkring hvordan en ”riktig” type jente skal fremstå. Disse jentene forsøker å koble ”pen jente” diskursen med ”aktiv jente” diskursen. Kanskje grunnen til at deres stemme er sterkere enn de andre jentene under intervjuene er at de klarer å balansere disse diskursene på en vellykket måte? Deres måte å gjøre kjønn på kan muligens betraktes som en ”moderne madonna”?

Jentenes beretninger forteller oss noe om deres forestillinger om kjønn. Jentene forteller om forventninger knyttet til det å *se ut som en jente*. ”*Vi er jo tross alt jenter*” innebærer en forventning om å se feminin ut. Samtidig forventes det at jentene i visse situasjoner markerer avstand til tradisjonelle feminine egenskaper. ”*Jeg har alltid vært en av gutta*” innebærer en avstandstaking til kvinnelige egenskaper. Gjennom å iscenesette seg med et kvinnelig ytre bekrefter jentene sin kulturelle kvinnelige gjenkjennelighet. Gjennom å ha oppfylt kravet om gjenkjennbarhet, får jentene mulighet til å dekonstruere andre elementer i den tradisjonelle kvinnelige iscenesettelse. Enkelte av jentene forteller om bestemte situasjoner der det føles naturlig å innta en mer passiv posisjon, som i sjekkesituasjonen. En måte å tolke dette på er at jentene kombinerer en underordnet og en overordnet diskurs. Gjennom å lage et eget bertecript, kombinerer jentene en passelig mengde aktivitet med en passelig mengde passivitet.

I den neste delen skal jeg se nærmere på hvordan jentene *snakker om kropp*.

Kapittel 5: Kropp

I dette kapittelet vil jeg se på hvordan jentene objektiverer sin egen kropp. Et analytisk poeng blir nettopp å la jentene betrakte jentekroppen på avstand. Slik vil jeg forsøke å få tak i måten de snakker om kroppen, hvordan de mener at den bør se ut og vises fram. Hvilke kroppsdelene fokuserer jentene på? Hvilke regler og normer gjelder for hvordan denne kroppen skal vises frem? Hvilke tanker har jentene om guttekroppen?

Jentene er opptatt av kroppsidealene og enkelte kroppsdelene trekkes frem som viktigere enn andre. For å diskutere jentekroppen nærmere, forholder jentene seg også til guttekroppen. Ifølge jentene må en ”normal” jentekropp sees i forhold til en ”normal” guttekropp. Kroppsbilder i mediene tas med i forhandlingene om hvordan en jentekropp skal se ut og hvordan den skal fremstå. Jeg har funnet ut at jentene er opptatt av et nettsted som heter Deiligst.no. Dette er et nettsted der ungdom kan legge ut bilder av seg selv. Jeg spurte jentene om hvorfor de tror at ungdom legger ut bilder av seg selv her, og hvilke tanker de har om bilder de har sett på dette nettstedet.

5.1 Unge og kroppsfokus

Jentene er opptatt av hvordan en jentekropp skal se ut. De har minst like mange meninger om hvordan guttekroppen skal se ut. Carita Bengs har intervjuet 13, 15 og 17-åringer i boken *Looking Good* (2000). Her hevder hun at kropps fokuset oppleves som ekstra sterkt for ungdom og hun nevner tre grunner til dette. For det første er det den unge og ungdommelige kroppen som presenteres gjennom konsumersamfunnet. For det andre beveger de unge seg mellom barndom og voksenliv og kroppen går gjennom en endringsprosess. De er i en alder der de oppfattes både som kvinner og som jenter og de blir i denne perioden mer oppmerksomme på egen kropp og de rådende kroppsidealene i samfunnet. Det tredje poenget til Bengs er at de medier som er rettet mot yngre mennesker i større grad fokuserer på kropp og utseende. Dette kan være ungdomsblader, musikkvideoer og filmer der ungdom er målgruppen. Bengs' undersøkelse er interessant fordi den belyser hvorfor kropps fokuset er så sterkt hos

unge mennesker og hvorfor jentene i min undersøkelse er så opptatt av kropp. En annen grunn til at unge mennesker er opptatt av kropp, er at kroppen kan fungere som et slags statussymbol for ungdom. Kroppen kan fortelle noe om en selv som eldre mennesker også kan gjøre gjennom jobb, hus, bil og annet. Bourdieus begrep om symbolsk kapital kan benyttes her for å beskrive kroppens betydning på den heteroseksuelle arena. For ungdom kan kroppen være viktig når det gjelder å formidle identitet¹⁷. De kan selv bestemme hvordan kroppen skal utstyres og presenteres, som for eksempel gjennom klær, sminke og aktiviteter. Dette kan være med på å bestemme hvilken type jente eller gutt man ønsker å fremstå som.

Hva som oppfattes som fysisk tiltalende i vår kultur er vanligvis avhengig av hvilket kjønn et individ tilhører (Bordo 1993). Brede skuldre og muskuløse overarmer er eksempler på bestanddeler i et mannlige kroppsideal, mens de samme bestanddelene ikke blir sett på som attraktive i et kvinnelig kroppsideal. Enkelte bestanddeler eller kroppsdelar blir trukket frem som sentrale i et rådende kroppsideal samtidig som andre kroppsdelar unngår fokus. Idealet om den trente, slanke og sunne kroppen har vært et felles ideal for både menn og kvinner i mange år. Søndergaard (1996) forteller at selv om det finnes mange felles trekk som sier noe om hvordan en kvinnekropp og en mannskropp skal se ut, skal kroppene være ulike på enkelte områder. Slik opprettholdes en relasjonell orden. Søndergaard beskriver hvordan kvinnekroppen og mannskroppen posisjoneres til speiling av sosial orden. Hennes ene poeng går ut på at; ”Forskelligheten mellom mande- og kvindekropp må trods alle fællstrækk i idealerna¹⁸ dyrkes og bæres tydeligt frem” (Søndergaard 1996:98). Dette poenget tar for seg kroppenes konkrete ulikheter, og hvordan ulike kroppsdelar fremheves hos kvinnen og hos mannen. Fokuset legges på ulike kroppsdelar og disse delene har ulike betydninger. Søndergaards andre poeng er at: ”Kvindekroppens *relativt mindre* ”shape” må dyrkes og fremføres som netop relativt mindre i forhold til den mands krop, som den kontekstualiseres bekræftende med” (ibid.). Det andre poenget tar altså for seg kvinnekroppen som mindre enn mannekroppen og vektlegger hvordan kroppene skal komplimentere hverandre. Jeg vil bruke Søndergaards inndeling for å

---

¹⁷ Ifølge Foucault er ”identitet” en samling kunnskap som bygger på det forståtte innholdet i en kategori (se Spargo 1999:17).

¹⁸ Som at kroppen skal være veltrent og slank.

belyse jentenes utsagn om hvordan jentekroppen og guttekroppen skal se ut. Jeg vil ta for meg det andre poenget først.

5.2 Tilhørighetsmarkering – Kroppen posisjoneres til speiling av sosial orden¹⁹

5.2.1 Tvetydige muskler

På hvilken måte skal jentekroppen og guttekroppen være forskjellige? Marie på 14 år forteller om presset om å være tynn:

Jeg tror det er like viktig for jenter og gutter å ha fin kropp, men det er viktigere for jenter å være tynn, med anoreksia og sånn. Man skal være tynn: vil ikke se meg med litt fett på magen liksom (Marie).

Marie mener at jenter opplever at de må være tynne og at dette er viktigere for jenter enn for gutter. Jeg spurte Mona om hun har preferanser i forhold til kropp og utseende hos gutter: ”Han skal ikke være pingle”. Benedicte er enig: ”Han skal være stor og sterk”. En guttekropp skal helst ikke være for tynn. Beate snakker om jentekroppen i forhold til guttekroppen:

Gutter vil ha muskler og jenter vil være tynne med former og sånn. De [guttene] er mer muskuløse. Jeg synes det er skikkelig stygt med jenter som er bolete, det er ekkelt. De skal ikke ha de musklene (Beate).

Søndergaards (1996) andre punkt er som nevnt at kvinnekroppen skal være mindre enn den mannskroppen den kontekstualiseres sammen med. Som Bianca forteller: ”Det skal være en fysisk forskjell, men den behøver ikke være så veldig stor”. Det kan se ut til at jenter og gutter bør bearbeide og disiplinere kroppene sine ulikt. Jentenes måte å bearbeide kroppen sin er å få den slank, det vil si *trene kroppen ned*, mens gutter bør *trene kroppen opp*. Hvorfor ønsker jentene at gutter skal ha muskler og være fysisk større enn dem selv?

---

¹⁹ Jeg bruker Søndergaards overskrift ”Kroppen posisjoneres til speiling av sosial orden” (Søndergaard 1996:98). Søndergaard bruker Hanne Haavinds (1982) begrep om kroppenes inndeling i kvinnekropp og mannekropp og hvordan fokus på kroppenes ulikhet fungerer som en speiling av den sosiale orden.

Han skal være ordentlig machogutt. Hvis noen sier noe dritt om meg når vi er sammen skal han si ifra: "Ikke sleng noe dritt om henne ellers banker jeg deg!" De berteguttene er sånn: "HJEELP!!" [lager pipestemme]. Men det viktigste er jo at han er snill (Mette).

Mettes kjæreste skal helst være "ordentlig machogutt" og skal kunne forsvare henne hvis noen sier noe negativt om henne. Berteguttene trekkes frem som eksempel på gutter som ikke klarer å forsvare kjæresten sin hvis hun trenger det. Mette gjør narr av slike gutter. Hun illustrerer hvor lite "mannlige" bertegutter er ved å lage en lys, pipete stemme når hun imiterer hvordan en bertegutt ville reagere. Gjennom å parodierte en "hjelpeløs" gutt fratrar Mette berteguttens rolle som beskytter og "mann". Mette er tydelig på at hun ønsker en kjæreste som kan beskytte henne hvis hun trenger det. Røthing (2004:48) skriver om å være "et lite frø i armkroken". Å innta posisjonen som "et lite frø i armekroken" innebærer å gjøre seg svak og la den andre være den sterke part. Mette gjør seg til et lite frø som ønsker beskyttelse av en eventuell kjæreste. Det å innta posisjonen som et frø kan være en handling som skaper heteroseksuelt kjønn: "Det gjorde kvinner til kvinne ovenfor sin mann og det gjorde menn til mann ovenfor sin kvinne" (ibid.:50). Å innta posisjonen som et lite frø, gir også mannen eller gutten posisjonen som den sterke, beskytteren. Mette er en jente som er i stand til å beskytte seg selv, men hun liker tanken på å ha en "ridder" som kan redde henne hvis hun skulle trenge det. Det er litt vanskeligere å forestille seg en situasjon der en gutt ønsker at hans kvinnelige kjæreste redder han fra andre angrep. På samme måte som at en gutt helst skal være stor og sterk, ønsker Mette å kunne være liten og svak i enkelte situasjoner. Hun kan godt være sterk, men han skal være sterkere.

5.2.2 Litt høyere, litt større, litt eldre

Beate forteller om en episode der hun så en jente som var veldig mye mindre enn sin mannlige kjærest og at hun synes det så litt rart ut. "Det er jo ikke bare rart når gutten er lavere enn jenta", forklarer hun, "og når man ser sånne tilfeller, så vet man at det i hvert fall må være ekte kjærlighet". Kvinnen og mannen skal helst bekrefte

hverandre som nettopp kvinne og mann, og normen er at mannen er noe høyere enn kvinnen. Hvis mannen er alt for høy er dette også noe som kan virke forstyrrende på det bildet Beate har av kvinnen og mannen som speiling på sosial orden. Søndergaard skriver om hvordan kvinner og menn samarbeider i forhold til å dyrke og opprettholde den sosiale orden (1996). I hennes undersøkelse er det ingen, verken kvinner eller menn, som mener at en kvinne som er høyere enn en mann er attraktivt eller ønskelig.

Flere av jentene i min undersøkelse nevner at en eventuell kjæreste må være høyere enn dem:

Gutten skal være høyere. Gutter er sammen med yngre jenter, det er bare sånn det er. Reglene, [gutter] modnes senere enn jenter, det er logisk at det blir sånn. [Man blir ikke kjæreste med datanerder, pinlig. [Man] blir del av den man er sammen med (Bianca).

At gutten er høyere og at gutten er eldre er logiske selvfølgeligheter for Bianca. Hun mener at man må passe sammen som et par, derfor er det også utelukket at hun skal bli kjærest med en som er svært interessert i data. Det er viktig for flere av jentene å markere sin kropp som ulik guttekroppen. Ved å foretrekke en gutt som er *litt* høyere enn en selv og som er *litt* mer muskuløs får jentene bekreftelse på egen femininitet. Man feminiseres gjennom å koble seg opp mot en maskulin kropp. Slik settes jentekroppen og guttekroppen opp mot hverandre og ulike kroppsidealer for gutter og jenter (gjen)skapes. Jentene ser etter en guttekropp som passer til deres jentekropp. Det er kroppen til en potensiell kjæreste de tenker på, at hans kropp og deres kropp skal komplimentere hverandre. Kroppene deres skal passe sammen slik at de ser ut som et *riktig* par. De relasjonelle premisene vedlikeholdes gjennom at mannen og kvinnen bekrefter hverandre (Søndergaard 1996:101). En av jentene ønsker seg en machogutt, men de fleste formidler et ønske om en kjæreste som er *litt høyere* og *litt større* enn dem selv. Det er ikke mye som skal til, bare de får den følelsen av å være litt mindre og litt lavere og som følge av dette *litt mer feminin* enn den gutten de sammenligner seg med. Hanne Haavind skriver om kjønn som relasjonelt fenomen. Kvinnelighet er ikke noe i seg selv, men *en vurdering av hvordan hun forholder seg til han* (Haavind 2000:173).. Denne logikken handler om en dikotomi, der det mannlige og det kvinnelige oppfattes som to motsetninger som ikke bør blandes (Haavind 2000, jfr. Hirdman 1998). Det handler om parets bekreftelse av hverandre

som kvinne og mann. Samtidig forteller enkelte jenter at de *ikke* tenker over at en kjæreste må være på den ene eller andre måten.

Marianne: *Før tenkte jeg sånn at han måtte være eldre og høyere, men nå tenker jeg ikke det. Nå driter jeg i det.*

Anne: *Før var jeg sammen med en yngre og trodde at han var moden. Men han var ikke det i det hele tatt. Jeg fant det ut etter hvert. Nå er jeg mer sånn at yngre ikke er noe særlig.*

Marianne: *Maks 19 år.*

Marianne skiller mellom hvordan hun tenkte før og hvordan hun tenker nå. Hun har, i likhet med mange andre, ideer om hvordan en fremtidig kjæreste skal se ut og bygger ofte dette på et bilde av seg selv som del av et ”riktig” type par. I et slikt par er gutten eller mannen helst litt eldre, høyere og større enn jenta eller kvinnen. Marianne forteller ikke hvorfor hun tenker annerledes i dag. Har hun kanskje hatt erfaringer som har vist at dette ikke er viktig. Annes forteller om erfaringer med å være kjæreste med en yngre gutt, men at dette ikke har gitt mersmak. Hun fikk snarere bekreftet en mistanke om at yngre gutter enn henne selv ikke er modne nok. Men en gutt skal bare være *litt eldre*, men ikke mer enn 19 år.

5.3 Kroppenes ladede symboler

5.3.1 Pupper og rumpe

Jentene vurderer seg selv i forhold til et ideal om hvordan kroppen bør se ut. Disse idealene sees i sammenheng med kulturelle forventninger om hva som er den riktige formen på en kvinnekropp. Beates forståelse av det kvinnelige kroppsidealet forteller noe om hvordan hun tror at gutters blick er rettet: *”Gutter vil at jenter skal ha store pupper, fin rumpe og bra lår”*. Dette blir et kroppsideal for jentene. Benedicte forteller at føler hun press om å ha en fin kropp fra flere hold.

Beate: *Ja, de [guttene] snakker med jentevenner om det [jenters kropp] også. Jeg vet ikke hva de snakker om når de er alene. De snakker nok om det da og. Men de snakker ikke om det etterpå sånn som jenter gjør. De tar det der og da.*

Anette: *Hun var fin ass. Jenter hvisker litt mer.*

Beate: *Sjekk de muggene, de var svære ass!*

Når guttene høylytt kommenterer kvinner og jenters kropper bidrar det til at Beate kan føle seg usikker på egen kropp. Mens guttene gjerne snakker om jentekroppen mens jentene er til stede, forteller jentene at de foretrekker å snakke seg imellom om guttekroppen. Mannlighet blir ofte bekreftet offentlig, mens offentlig bekreftelse av en kvinnes kvinnelighet ofte vil kunne sees på som en degradering av kvinnen (DiTomaso 1989) Et eksempel kan være at menn ofte kan kommentere kvinners utseende og attraktivitet offentlig, men gjør kvinner det samme, fører dette til at kvinnen blir betraktet som vulgær (Sørensen 1992:72).

Pupper, rumpe og lår ble gjentatt i alle intervjuene som et mantra, og det ble hver gang spesifisert at det var det guttene så etter. Hvordan kan jentene være så sikre på hva guttene ser etter? Bengs' undersøkelse viste at idealkroppen som er gjeldende for ungdommene er seksuelt ladet, og i særlig grad den kvinnelige (Bengs 2000:143). Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom de kroppsdelene som ungdommene trekker frem som sentrale for en idealkropp. Det som er interessant her er at Bengs spør jentene om hvilke kroppsdel de tror at guttene synes er viktig på en kvinnekropp. Jentene tror at guttene rangerer de kvinnelige kroppsdelene slik: Ansikt, bryster og rumpe. Dette stemmer overens med guttenes egen rangering. Når gutter samtidig skal rangere den kvinnelige kroppen slik de tror det *generelle* synet blant andre gutter er, blir den ideelle kvinnelige kroppen enda mer seksuelt ladet. Nå blir bryster og ben høyest rangert²⁰. Dette kan tyde på at både jenter og gutter overseksualiserer den ideelle kroppen når de svarer på hva de tror er det generelle synet til andre gutter og jenter på hvordan en attraktiv kropp skal se ut.

5.3.2 Sixpack og rumpe

Ifølge flere av jentene snakker gutter høylytt om fine jentekropper og "svære pupper". Bryster trekkes fram som markør av forskjell mellom jentekroppen og guttekroppen og er samtidig sentrale for det kvinnelige kroppsidealet. Jeg var interessert i å høre på hvilken måte jentene snakker om guttekroppen og hva de i så fall sier? Jeg spurte Anette hva hun mener er viktig på en guttekropp: "*Hos guttene så er det muskler og*

---

²⁰ Det er interessant å se at den mannlige kroppen også blir mer seksualisert når gutter og jenter skal beskrive hva de tror er jenters generelle oppfatning av hva som er en attraktiv mannlig kropp (Bengs 2000:144, min oversettelse). Nå blir rumpa i større grad vektlagt, en del som sammen med bryster blir betraktet som noe som tiltrekker seksuell oppmerksomhet.

mage som er viktig. Jeg tror ikke de tenker på å vise rumpa, at den er fin". Anette synes at en gutterumpe er fin, men hun tror ikke at gutter tenker på å vise den. Tror ikke Anette at en gutt tenker på rumpa si eller ønsker hun ikke at en gutt skal bry seg om slikt? *Bertegutter* er gutter som er opptatt av rumpa si og foretrekker trangere bukser enn andre gutter. Disse vurderes av mange av jentene som lite "guttete". Ordentlige gutter skal ikke vise at de bryr seg om kroppen på den måten. De skal trene fordi de vil bli sterkere, ikke for å få en fin rumpe. Selv om mange bryr seg om gutters rumpe, både gutter og jenter, er det kanskje ikke like akseptert at gutter "offentlig" bryr seg om den. Muligens er det forventet at de snarere skal bry seg om jenters rumpe.

Menns særegne kroppstegn får muligens ikke den samme type (seksuell) oppmerksomhet som for eksempel kvinnelige bryster får. Søndergaard peker på at jentene kunne vært opptatt av kulen i buksa hos gutter (Søndergaard 1996), men at det snakkes lite om det i forhold til bryster. Det er kanskje dette som er grunnen til at flere av jentene påpeker at jenter har mer kropp enn gutter og dermed må passe bedre på kroppen sin enn det gutter må. Mer om dette poenget kommer senere i kapitlet.

Beate trekker frem gutters magemuskler i forbindelse med guttekroppen: "*Jeg sier ikke nei takk til en six-pack*"²¹. En sixpack kan være seksuelt ladet, men den forteller også noe om hvor veltrent gutten er. Hvis en gutt har en veltrent mage informeres omgivelsene om at han har kontroll over egen kropp og at han er selvdisciplinert. Det ligger hard trening bak slike magemuskler og det ligger nok en del prestisje i å ha arbeidet frem en slik mage. Når den mannlige seksualiteten kommer i fokus, fremheves kraft, potens, styrke og muskler, ikke mål og normalitet (Haug 1990:33). Muskler kan betraktes som en målestokk på hvordan stor *kontroll* en gutt har over egen kropp. Sett på denne måten kan muligens en sixpack også gi status i guttegjengen? Hvis det er tilfelle kan det jo være interessant å spørre seg om store pupper og fin rumpe gir status i jentegjengen på samme måte? Mannsforskeren Michael Kimmel (1996) hevder at menn i større grad definerer sin maskulinitet i relasjon til andre menn, enn i relasjon til kvinner. Er det da slik at både bearbeiding av guttekroppen og bearbeiding av jentekroppen i hovedsak rettes mot guttene? Bjørn

---

²¹ "Sixpack" er en betegnelse på definerte magemuskler (min def.)

Barland (Dagbladet 02.09.2004²²) er psykolog og forsker på doping. Han hevder at det er i dag er et mye større fokus og press på at menn og gutter skal ha en veltrent og muskuløs kropp. Stadig yngre gutter merker et press om å trene kroppen sin for å få en større overkropp og en markert sixpack. Man kan tenke seg at i visse miljøer konkurreres det om å ha størst muskler og finest magemuskler. Barland forteller at guttene ønsker en ”hardere” kropp og de bruker ord som ”tørr” og ”skarp” i forhold til kroppen. Gutter trener for å vise seg for hverandre (Dagbladet 02.09.04²³). Jeg vil tro at mannlige idrettsutøvere oftere fungerer som kroppslige idealer for unge gutter enn kvinnelige idrettsutøvere gjør på jenter. Den mannlige kroppen assosieres sterkere med en sterk og muskuløs kropp enn det den kvinnelige kroppen gjør²⁴. Ulike betydninger fremheves ved jente og guttekroppen og ulike forventninger stilles til hvordan kroppene skal vises fram.

5.3.3 Jentekroppen som mer *kropp* enn guttekroppen?

Noe jentene snakket om, er at en kvinnekropp er mer problematisk å vise frem enn mannskropp. Bertejentene var de som snakket mest om at jenter må være mer forsiktige enn gutter når det gjelder å vise kropp. ”*Jenter har jo så mye mer [kropp] enn gutter*” (Bente). Hva betyr det at fokuset ligger på bryster og rumpe hos jenter og magemuskler og rumpe hos gutter, og hvordan kan dette henge sammen med hva Bente sier om at jentekroppen er *mer kropp*?

Haug skriver om hvordan kroppslige og moralske standarder kryper inn under huden og blir en viktig del av personligheten” (Fürst i Brandsæter og Widerberg 1992:70). Jenter læres opp til å passe på egen kropp og seksualitet. En kvinnes moral handler om hvordan hun forholder seg til sin kropp og til seksualitet, hevder Haug (1990:13). Dette kapitlet handler om hvordan det kvinnelige kroppsidealet er mer seksualisert enn det mannlige, og om hvordan jentene forventes å ta dette med i betraktning når de viser frem kroppen sin. Når disse moralske standardene blir del av den kvinnelige

²² <http://www.dagbladet.no/dinside/2004/09/02/407233.html>

²³ <http://www.dagbladet.no/dinside/2004/09/02/407234.html>

²⁴ Når kvinnelige idrettsutøvere avbildes i mediene blir de ofte ”staset opp” i med kjole og sminke for å vise at de også er kvinner. Mannlige idrettsutøvere beskrives også som sexy og lignende i slike sammenhenger, men dette kombineres i større grad med deres kraft og styrke. Kvinners kraft og styrke havner oftere i skyggen, fokus skal ligge på deres kvinnelighet.

kjønnsidentitet kan dette føre til at jenter opplever en følelse av skam hvis de ikke oppfører seg sømmelig og respektabelt.

Som nevnt forbindes pupper og rumpe med det kvinnelige kroppsidealet. For guttene er magemuskler og rumpe i fokus. Bryster assosieres i større grad til seksualitet, mens magemuskler og rumpe *i tillegg* kan knyttes opp mot selvdisciplin og kroppskontroll. Rumpa trekkes fram som viktig både på en jentekropp og på en guttekropp. For mange kan det ligge mye trening bak en fin rumpe, og det kan fortelle om aktivitet og disiplinering av kropp. At gutters rumpe får mer oppmerksomhet kan tolkes som et tegn på mannlig objektivisering, men guttekroppens objektivisering signaliserer samtidig aktivitet. Slik har kroppsidealene for jenter og gutter ulikt innhold.

Den kvinnelige kjønnsidentiteten synes å være nærmere knyttet til kroppen enn den mannlige, og de lærer tidlig å være forsiktige med kroppen sin. Ingrid Holsen (2002) har skrevet om depressive tendenser hos ungdom og har funnet ut at jentene rapporterer om et mer negativt kroppsbilde enn gutter når de er 13, 15 og 17 år²⁵. Holsen forteller at jenter er kritiske til egen kropp på et tidligere stadium enn gutter, men at gutter også opplever depressive tendenser i forhold til dårlig kroppsbilde, men på et noe senere tidspunkt.

Det kan virke som at jentene mener at jentekroppen må passes bedre på fordi den inneholder andre betydninger enn guttekroppen. Dette er et paradoks i og med at flere av jentene fremhever at de nettopp ønsker å kle fram kroppen sin og vise at de er "*tross alt er jenter*". Å oppnå bekreftelse på at man er en representant for et kjønn har stor verdi for de fleste. Men jentene skal ikke bare representere sitt kjønn. De bør i tillegg fremstå som *verdige* representanter for sitt kjønn og dette innebærer å kunne passe på kroppen sin.

---

²⁵ Samtidig uttaler Holsten at hun tror det er en endring med gutter nå om dagen, når det gjelder fokus på kropp. Det ser ut som gutter i større grad enn før blir offer for kroppsfikseringen i samfunnet. (<http://www.forskning.no/Artikler/2003/april/1049119955.43>).

5.4 Attraktivitetsforhandlinger

5.4.1 Deiligst.no

Deiligst.no er en internettside hvor man kan logge seg inn og legge ut bilder av seg selv eller kommentere andres bilder. Bildene skal ikke være av pornografisk karakter, og dersom man ønsker å publisere bilder under jente- og guttekropp - kategoriene må man være fylt 16 år²⁶. At navnet på nettstedet er Deiligst.no forteller nettleseren at nettstedet spiller på kropp, sensualitet og seksualitet. I ungdomskultur snakker man gjerne om hvem som er deilig med hensyn til utseende og kropp. Deiligst.no opererer med ulike kategorier som bildene fordeles på, som for eksempel ”jente”, ”gutt”, ”dyr” og ”humor”. De kategoriene som jeg skal ta for meg er ”jentekropp” og ”guttekropp”.

Alle registrerte kan legge inn kommentarer til de andre bildene og gi poeng fra 1-10. De mest populære bildene havner på en Topp20 liste. For å bli registrert må du legge inn eget bilde. Nettstedet legges altså opp på en måte som nødvendiggjør bred deltagelse fra ungdom. Nettstedet tilbyr også chat som er nettprating mellom ulike nettleserne²⁷.

På nettstedet Ungdomsavisa²⁸ rapporteres det at også mange gutter legger ut bilde på kategorien ”Kropp”. Ønsker man å gi et bilde ekstra poeng, må man betale gjennom mobiltelefonen. Man kan gi 50 poeng tre ganger og dette kommer da på telefonregningen.

5.4.2 En beskrivelse av bildene

Jeg vil gi en kort beskrivelse av de fem bildene som ligger øverst på topp10 innen kategoriene ”jentekropp” og ”guttekropp” for å gi et innblikk i bildene som ligger ute på Deiligst.no²⁹. Det bildet som har fått flest poeng på ”jentekropp” har navnet ”Sex4fun” og viser en jente i undertøyet med brystene nærmest kameraet. Hun har en slank midje og store bryster. Vi ser ikke ansiktet hennes, men ser at hun har langt, lyst

²⁶ <http://huminf.uib.no/huin105/2004/bjarte/arkiv/001040.html>

²⁷ Redd Barna advarer mot nettstedet Deiligst.no. De mener at bildene som barn og unge legger ut av seg selv kan trekke til seg sexforbrytere.

²⁸ <http://ungdomsavisa.no/visartikkel.cfm?ID=3057&KAT=1>

²⁹ Jeg har tatt for meg bildene på en tilfeldig valgt dato, 10.08.04. Bildene byttes ut hele tiden ut i fra hvilke som får flest poeng.

hår. Hennes egen kommentar til bildet sitt er: *"Her er meg da"*. Jenta på plass nummer to kaller seg *"PrincessAmi"* og her ser vi nesten hele jenta. Hun snur ansiktet mot kameraet mens hun drar av seg buksa. Vi ser at hun har en sort g-streng truse under. Hennes egen kommentar er: *"Ææææhh, flauut:\$"*. Bildet nummer tre er fra samme jente som ligger på første plass, *"Sex4fun"*. Denne gangen ser vi henne forfra, men bildet er fortsatt skåret like under ansiktet, slik at vi ikke ser hvem hun er. Kommentaren er: *".....:D³⁰"*. Bildet nummer fire viser magen til en jente. Hun har en tatovering rundt navlen og vi ser ikke ansiktet hennes. Kommentaren til bildet er: *"Magen min igjen!"*. Bilde nummer fem viser en jente ovenfra. Hun har munnen åpen og vi ser ned i kløften mellom brystene hennes. Hennes egen kommentar til bildet er: *"OOPS! It's magic!"*.

Innen kategorien "Guttekropp" viser alle de fem første bildene overkroppen til en gutt med fokus på magemusklene. Ingen av disse bildene viser ansiktet til gutten. Videre nedover på lista ser vi ansiktene til flere gutter, men de fleste bildene viser kun kroppen med fokus på guttens magemuskler. Hva betyr det at mange bilder viser kropp uten ansikt? En selvklar årsak er ønsket om anonymitet. Det er ikke alle som ønsker å bli gjenkjent, men som likevel ønsker å få tilbakemelding på kroppen sin. Mange faller likevel for fristelsen til å vise ansiktet. Hvis bildet mottar positive kommentarer og mange poeng, er det nok noen som ønsker en offentlig bekreftelse på at det er *deres* kropp.

5.4.3 Seksualisert "Jentekropp" og "guttekropp"

I mediene generelt fokuseres det mer og mer på kropp, og da i større grad kvinnekroppen. Mannskroppen utsettes også for større fokus i dag enn tidligere, og som jeg nevnte ovenfor er presset stort på yngre gutter.

"... trenden i skjønnhetsreklamer har vært et økende fokus på kvinnekroppen der deler av kroppen vises uten at ansiktet er synlig. Resultatet av dette er at den som observerer får en økende følelse av å være "kikker", fordi den observerende ikke blir forstyrret av et returnerende blick. Denne fragmenterende teknikken som fokuserer

---

³⁰:D betyr stor smilemunn

på kroppsdelene øker objektiveringen av kvinnekroppen i tv-reklamer. Kvinner fremstilles i økende grad med fokus på kroppen eller på bestemte kroppsdelene – å være en kvinne er å være en kropp” (Hirdman 1996:35, min oversettelse).

Innen reklame har det vært en utvikling der kvinnens ansikt blir mindre viktig og fokuset flyttes helt eller delvis over på kvinnens kropp eller på utvalgte kroppsdelene. Etter en gjennomtelling i kategoriene ”jentekropp” og ”gutte kropp”, fant jeg at bilder av kropp uten ansiktet forekommer hyppigere enn bilder der ansiktet vises. Dette gjelder for begge kategoriene. Dette er som nevnt kun inntrykket mitt etter en gjennomtelling av de bildene som lå inne på Topp10 en tilfeldig valgt dag (10.08.2004), så jeg kan ikke si noe om hvordan den generelle tendensen ellers er. Å unnlate å vise ansiktet fungerer anonymiserende for ungdommene, uansett om dette er bevisst eller ubevisst fra ungdommens side.

Bryster og rumpe er de kroppsdelene som er i fokus i kategorien ”Jentekropp”. I kategorien ”Gutte kropp” viser de fleste bildene gutter som viser fram magemusklene. De står enten i bar overkropp eller de løfter skjorten eller genseren slik at magen kommer til syne. Dette forteller noe om hvordan jentekroppen og guttekroppen iscenesettes og hvilke kroppsdelene som er sentrale. Dette gjenspeiler hva jentene har uttalt om idealkroppene. Forskjellen er at ingen av guttene viser fram rumpa, som Anette synes var viktig. At guttene selv ikke velger å fokusere på rumpa er interessant i forhold til det Anette sier, at hun ikke tror guttene selv tenker på dette.

Den umiddelbare forskjellen mellom jentebildene og guttebildene er at jentene i større grad kopierer velkjente positurer fra pornografiens verden. Guttene står mer rett opp og ned og løfter genseren opp slik at magen kommer til syne. Deres positur er ikke seksualisert eller pornofisert på samme måte som jentenes. Hvis guttene hadde fokusert på rumpa ville de kanskje fremstått mer som objekter enn det de gjør ved å vise fram sixpacken.

Det holder ikke at kroppen er veltrent og attraktiv, men enkelte kroppsdelene skal fremheves og kroppen skal iscenesettes på bestemte måter. Jeg la merke til at mange av de ”frekkere” bildene balanseres opp med ”blyge” og uskyldige kommentarer som *”her er jeg da”*, *”flaut”* eller lignende. Jentene vil være sexy, men vil ikke gå for

langt. Uten uskyldige kommentarer til egne bilder kunne de risikert å signalisere *for mye* tilgjengelighet eller vært *for* pornografiske. En tolkning av dette er at disse jentene ønsker å fortelle at de egentlig ikke *er* som på bildene, at de er blygere og mer uskyldige i ”virkeligheten”.

Flertallet av jentene i min undersøkelse hadde vært inne på Deiligst.no flere ganger og de visste om mange som hadde lagt ut bildene sine der. Et par av jentene har lagt ut bilder av seg selv, og de forteller at man må gjøre dette for selv å kunne gi poeng til andre bilder.

5.4.4 Å bli bekreftet som attraktiv

Bildene som legges ut på Deiligst.no gis poeng av nettleserne og jeg spurte Beate hva hun synes om poenggivningen. Hun kommer raskt inn på konkurranser generelt, der utseende og kropp er involvert.

Jeg synes det er greit å konkurrere, men jeg synes ikke det er greit å konkurrere med pupper og sånn fordi det er sånn det er på Deiligst.no. Jeg synes det er synd når folk på 12 år tar bilde av seg selv og legger det inn. Det er fordi de blir påvirket. For de som er litt eldre så synes jeg det er greit til en viss grad med konkurranser og sånt. For å være helt imot alt sånt, synes jeg er teit. For innerst inne så ville alle blitt med hvis noen kom og sa at: ”å herregud, du er bare så pen, du må bli med (Beate).

Beate synes det var greit med et nettsted som Deiligst.no, så sant de som deltar er over en viss alder. Beate mener at selv de som misliker konkurranser som går på utseende, hadde blitt med hvis de hadde blitt spurt. Ved å bli spurt om å være med i en konkurranse, bekreftes man som attraktiv og en slik bekreftelse er viktig. Beate markerer ikke avstand fra slike konkurranser eller fra Deiligst.no. Hvis de tok avstand kunne det kanskje tolkes som at de ikke følte seg trygge på eget utseende. Jeg spurte jentene om de selv har lagt bilder ut på denne nettsiden. Flere av jentene forteller at de ikke vil legge ut bilder selv, men at de forstår at andre gjør det. De kjenner mange som har gjort det og synes det er greit. De forstår at det er en måte å få oppmerksomhet og bekreftelse på, og at det er noe som jenter i denne alderen trenger.

Det er viktig å føle seg attraktiv. Jeg spurte Beate om hun tror det er flest jenter eller gutter som legger ut bilder av kroppen sin.

Jo, det er gutter og, men det er litt annerledes fordi jenter har jo mer private steder på kroppen enn gutter sånn at... det er ikke så ille blant gutter, mer blant jenter. For det er jo bilder av de helt nakne og... det er sikkert av gutter og, men jeg tror ikke det er det samme. Hvorfor? Fordi vi trenger masse mer sånn oppmerksomhet enn gutter, vi er veldig sånn at vi trenger det. Synes det er veldig stas, uansett hvis du får et hemmelig valentinekort som sier at du er pen så blir du glad for det. En gutt er mer sånn: "Hvem faen har putta det i sekken min a'?" (Beate).

Når Beate forteller at det er bilder av jenter som er helt nakne, er nok det overdrevent. Slike bilder vil ikke bli lagt ut. Jeg tolker Beate som at hun mener at noen av jentene har så lite klær på seg at de like gjerne kunne vært nakne. Beate snakker om at jenter har flere "private steder" på kroppen. Betyr dette det samme som å ha "mer kropp"? Er jentekroppen mer kropp *fordi* den er mer privat? Eller kanskje det slik at den *bør* være mer privat? Er jentekroppens "steder" mer private fordi kroppsdelene hennes har andre betydninger enn guttekroppen? Som tidligere nevnt dreier det seg om at de delene som det fokuseres på ved kvinnekroppen er mer seksuelt ladede enn delene på mannskroppen. *Samtidig* som denne seksualiteten bør holdes under kontroll. Beate forteller at det er jenter er avbildet helt nakne og hun begrunner det med at jenter trenger oppmerksomhet. Jenter er "sånn at de trenger det". En måte å få oppmerksomhet og kanskje en bekreftelse på at man er attraktiv, er å vise frem kroppen sin. Når jeg spør Beate om hun ikke tror at gutter vil bli glade for en slik bekreftelse svarer hun:

Det kan jo hende at han tar det [Valentinekortet] med seg hjem og leser det på senga, men de leker ganske tøffe. Jenter er mer sånn at de skal vise det til alle (Beate).

I sitatet "Hvem faen har putta det i sekken min a'" henviser Beate til "tøff gutt" – diskursen. I den siste uttalelsen forteller Beate om en gutt som også kan sette pris på å bli bekreftet som attraktiv. På den private arenaen kan også gutten vise følelser, og han bryr seg egentlig om det valentine kortet han har fått. Jenter er friere til å offentlig vise at de setter pris på slik oppmerksomhet. Ifølge Beate er jenter sånn at de trenger å

bli bekreftet som attraktive. Gutter *later* som de er tøffe, men egentlig er de også sann at de setter pris på det. Jeg tolker Beate som at hun mener at gutter og jenter er like på dette området, men at de opptrer ulikt på den offentlige arena fordi det forventes av dem. Som nevnt tidligere er det også mange gutter som legger ut bilder under kategorien ”Kropp”. Dette kan tyde på at det er viktig for gutter å få tilbakemelding på kroppen sin, at fokuset på kropp blant gutter er økende.

Samtidig som det er flest guttekropper på Deiligst.no, mener Beate at det er *viktigere* for jenter å få bekreftelse på eget utseende. Når en jente får mange poeng eller positive tilbakemeldinger på utseendet sitt på Deiligst.no får hun en *offentlig* bekreftelse på en *offentlig* arena på at hun er attraktiv. Det er muligens en annen type anerkjennelse enn det man kan få fra mennesker man kjenner fra før. Hvis moren til Beate gir henne et kompliment hjemme er dette en *privat* bekreftelse på en *privat* arena. Slike tilbakemeldinger er viktige, men er av en annen type enn de man kan få gjennom et slikt nettsted. Poengene og kommentarene på nettet kommer ofte fra fremmede mennesker og det er mulig at jentene føler at det da blir en mer *objektiv* bekreftelse deres kropp og utseende. De som ser bildene kjenner ikke jentas personlighet, men har en mening om de synes at jenta er attraktiv eller ikke. Det blir en bekreftelse kun basert på det ytre og hvordan det ytre presenteres.

Erving Goffmans “*Presentation of Self in Everyday Life*” – “*Vårt rollespill til daglig*” (1992) om begrepene ”frontstage” og ”backstage”. På tross av at Goffmans dramaturgiske perspektiv gjelder interaksjon mellom mennesker ansikt til ansikt, kan dette perspektivet være med å belyse interaksjonen som foregår på Deiligst.no. Jeg ser Deiligst.no som en midtscene, mellom ”frontstage” og ”backstage”. ”Frontstage” er situasjoner hvor den formelle rolleutførelsen foregår – på scenen. ”Backstage” er når man slapper av, og forbereder seg til ”frontstage”. Jentene iscenesetter seg for bildet de legger ut. De velger også ordlyden på kommentarer de legger ved bildet sitt. Dette kan med Goffmans ord kalles inntrykksstyring. Jentene og guttene forsøker bevisst å skape et bestemt inntrykk av seg selv. og planleggingen av dette foregår ”backstage”. De kan også kommunisere med nettlesere gjennom ”nettpratning”. Slik interagerer ulike nettlesere i en annen form for kommunikasjon enn ansikt til ansikt.

Det kan være ”risikabelt” å legge ut bilder av seg selv på internett fordi bildene ikke alltid blir likt av de som ser dem. Benedicte og de andre jentene er minst like opptatt av jentebildene som av guttebildene.

5.4.5 Men ikke tro at man er deilig

De fleste jentene var enige om at de som la ut bilder av seg selv på Deiligst.no var ute etter å få bekreftelse på sitt eget utseende. Nesten alle jentene var også enige om at det var helt greit at bildene fikk poeng og at de ble rangert etter hvem som var ”deiligst”, så lenge man ikke er for ung. Det mange av dem ikke likte var jenter som viste for mye kropp eller som gjorde seg til foran kamera. Flere nevnte at man ikke skulle være ”porno”.

Og så er det de som vet at de er deilige som topper lista, med puppa oppi kamera (viser) og blondt hår og opptegna øyebryn og... (Benedicte).

En ting som flere av jentene nevner er at man ikke skal tro at man er deilig eller bedre enn andre jenter. Jenter skal heller ikke vise frem for mye av kroppen sin. Som tidligere nevnt er jenter lært opp til å passe bedre på kroppen sin enn gutter, og normene og reglene som gjelder for jenter er blitt del av dem. Mange jenter vil derfor reagere når de ser at andre jenter bryter reglene. Jenter som viser for mye kropp eller gjør seg til kan bli satt på plass av andre jenter. Anne forteller at jenter kan dømme andre jenter hardere enn kanskje gutter vil gjøre. Anine forteller videre at det er vanlig at jenter skriver inn negative kommentarer til bilder av andre jenter som ligger på Deiligst.no:

Jenter sier dritt til andre jenter; ”ja, hun var ganske pen, men hun tror at hun er deilig”. Da slenger de dritt. Guttene sier heller at ”hun var bra” og så gir de poeng. Jenter blir irritert av å se andre jenter som står i tanga og lurere på hvem som ville gjort noe sånt (Anine).

Ved å kunne sende inn kommentarer til bildene som legges ut kan jentene regulere hverandres oppførsel. Hvilke bilder som aksepteres og hvilke som provoserer er med på å fortelle hva slags jente som er en ”riktig” type jente. Å regulere hverandres oppførsel innenfor et homososialt fellesskap er med på å opprettholde en kjønnsorden.

Gutter betrakter og vurderer, mens jentene kan føle seg berørt av å se andre jenter objektivere seg. Dette kommer her til uttrykk i form av irritasjon og undring; ”*hvem ville gjort noe sånt?*”. Ved å stille et slikt spørsmål forteller hun at hun selv ikke kunne gjort det.

Under en diskusjon omkring den kvinnelige artisten Christina Aguilera (som jeg vil komme tilbake til i neste kapittel) tar Bente opp at Christina Aguilera i sin musikkvideo har med seg mindre pene kvinner slik at hun fremstår som den peneste. Det er også en overvektig kvinne som er fullt påkledd og som får Christina Aguilera til å fremstå som enda mer ”vellykket”. Et band bestående av tre kvinner blir nevnt av en annen jente, der den ene kvinnen får all oppmerksomheten fordi hun er den peneste av de tre.

Hun skal alltid være sånn midtpunkt, det var sånn i den gruppa hun var med i. Hun skulle alltid stå i midten og... sa mest. Du la merke til at hun var skikkelig... fordi hun var penest. Og da blir man selvsikker og da blir man overlegen (Bianca).

Det irriterer jentene at enkelte jenter får mer oppmerksomhet på grunn av utseende. Hvis du er pen eller har fin kropp skal du ikke skryte av det eller bruke det til din fordel, i hvert fall ikke åpenlyst. Jentene har et ambivalent forhold til det å spille på kropp og utseende. De vet at det er viktig for å posisjonere seg som attraktive. Samtidig føler de at det er ubehaglig når jenter ender opp som *kun* objekter.

De som får poeng er de som er pene eller som guttene synes er pene. Jeg synes mange av de som ligger på den Topp10 lista egentlig ikke er så pene. Mange av dem er oversminka. Jenter ser veldig godt hvis hun ikke er pen, hvis det bare er sminke. De som får mange poeng er de som leker deilige og med masse sminke – de som gjør seg deilige for gutta. De prøver å være modeller, poserer og prøver å se deilige ut (Anne).

En måte jentene brukte for å sanksjonere jentene på nettstedet var å si at mange av dem ikke egentlig var pene. Jentene på bildene ”lurer” seg til poeng ved å sminke seg penere enn de egentlig er. Fordi de er jenter forstår de at de bruker sminke for å late som at de er penere enn de egentlig er. Men det innrømmer jo jentene i min undersøkelse at de gjør også, uten at det forstås som noe negativt. Feilen jentene på

Deiligst.no gjør er å bruke for *mye* sminke. De gjør seg deilige for guttene ved å kopiere modeller og velkjente pornografiske positurer. Det at jentene på bildene spiller et spill for at guttene skal like dem, er noe som Anne og flere av de andre jentene misliker. Men er det det at jentene *egentlig* ikke er pene som provoserer? En tolkning kan være at Anne og de andre er misunnelige på jentene som ser bra ut eller som tør å vise seg frem. En annen er at de synes det er ubehagelig at jentene på Deiligst.no tilpasser seg det mannlige blikket ved at de kopierer velkjente pornografiske positurer. Blir de støtt på vegne av jenta på bildet eller på vegne av alle jenter?

Når en jente legger ut bildet sitt på Deiligst.no forteller hun omgivelsene at hun er fornøyd med utseendet sitt og dette blir av mange av jentene sett på som noe negativt. Jenter skal være litt misfornøyd med seg selv. Et par av jentene trodde at noen av jentene med bilde på nettet kunne være usikre på sitt eget utseende og at de ønsket å få bedre selvtillitt gjennom å vise seg frem. Dette forutsatt at de fikk poeng eller positive kommentarer på bildet sitt.

Det er like mange gutter og jenter som legger ut bilder, men en gutt i bar overkropp er liksom ikke så farlig. En jente i bh og g-streng, det er hore liksom (Bente).

En jente som kler av seg på nettet slik at alle kan se kroppen hennes er, ifølge Bente, horete. Når Bente kaller en annen jente for en hore, markerer hun avstand til denne jenta og forteller samtidig at hun selv ikke kunne oppført seg på denne måten. Det er ikke den type jente hun vil fremstå som. Bentes bruk av horeordet er bare en måte der dette begrepet brukes. Det neste kapitlet tar for deg hvordan horeordet har betydning på ulike områder av jentenes liv.

Kapittel 6: Horeordets regulerende kraft

I dette kapitlet vil jeg drøfte hvordan horeordet er med på å regulere og kontrollere jentenes oppførsel. I forrige kapittel tolket jeg blant annet jentenes utsagn om kvinnekroppen som *mer kropp* enn mannskroppen. Her skal jeg se nærmere på hvordan moral og kvinnekropp er knyttet sammen og hvordan horeordet er del av dette. Jeg vil ta utgangspunkt i en musikkvideo som jeg viste til jentene under gruppeintervjuene. Musikkvideoen er med en amerikansk popartist ved navn Christina Aguilera og jeg har stilt jentene spørsmål omkring videoens innhold. Jeg har lagt fokus på det å bli kalt hore og det å bli tatt på rumpa.

Kjønnsuttrykk som presenteres i musikkvideoer er, som i andre medier, bidrag i debatten omkring kjønn. Jentene jeg snakket med er opptatt av musikkvideoer og de har mange meninger om det de ser. Jeg synes det er spennende og interessant hvordan jentene markerer avstand til enkelte musikkgenre og artister. Christina Aguilera er en ung kvinnelig artist som defineres som *hore* eller *horete* av flertallet av jentene. De fleste markerer avstand til denne videoen og til denne artisten. På samme måte som jentene kan sanksjonere jenter som de mener viser for mye på Deiligst.no, sanksjoneres også musikkartister. Jentenes holdninger forteller oss noe om deres forestillinger om hvordan en ”vellykket” jente bør fremstå.

6.1 Christina Aguilera: “Can’t hold us down”

Jeg valgte denne videoen fordi den var svært populær på intervjutidspunkt og ble sendt på tv regelmessig. Under visningen fant jeg ut at alle jentene hadde sett videoen mange ganger. På spørsmål om jentene diskuterte slike musikkvideoer med vennene sine, ble dette bekreftet av alle. Sangteksten til videoen jeg har valgt ut handler om dobbeltmoral, om hvordan gutter og jenter får ulike reaksjoner på de samme handlingene. Hvis en jente ligger med mange gutter, er hun en hore. Hvis en gutt ligger med mange jenter, får ikke dette en tilsvarende negativ innvirkning på hans rykte, snarere tvert imot. Musikkvideoen innledes med at Christina Aguilera går nedover en gate. Hun er kledd i en rosa topp uten skulderstropper. Over har hun en kort rosa skjorte. Magen er bar. Til dette har hun en liten rosa shorts, knestrømper og

høyhælte sko på bena. På hodet har hun en lilla caps. Håret er for anledningen svart og krøllete. Hun har kraftig, mørk sminke rundt øynene. En gutt går forbi og tar henne på rumpa. Denne hendelsen får Christina Aguilera til å samle alle jentene i gata og gå imot guttene som også samler seg. Jentegjengen og guttegjengen krangler og gjør dansetriks for å utkonkurrere hverandre mens Christina Aguilera (og den kvinnelige gjestartisten Li'l Kim³¹) synger om at jenter skal kunne gjøre det samme som gutter uten å bli sett ned på. Med videoen som utgangspunkt fikk jeg i gang samtaler og diskusjoner mellom jentene om Christina Aguilera og omkring videoens handling. Det at Christina Aguilera blir tatt på rumpa og at hun synger om dobbeltmoral, gjør den interessant å diskutere med jentene.

6.2 Konkurrerende seksualitetsdiskurser

Hvis jenter gjør alt for mye blir de kalt hore og gutter får bare; "Yeah". Det kommer jo fra langt tilbake da, fra ugha-ugha-shakka tid der mennene bestemte alt og kunne ta hvem de ville, liksom. Det har alltid vært sånn. Vi er liksom de svake i sex og der bestemmer de (guttene) alt og sånn. Det er helt teit, men det er ikke noe å gjøre med (Bianca).

Blant ungdom generelt er det en tendens til å forme karikaturer av det kvinnelige og det mannlige (Sundnes³² 2003:81). Thorne (1993) skriver at det kan ha en sammenheng med et behov for faste holdepunkter i ungdomstida. Normene som jentene knytter til seksualitet og moralitet er ulike for jenter og gutter. Dette innebærer at jenter og gutter gis ulike posisjoner innenfor seksualitetsdiskurser.

Jenter som "gjør for mye", blir kalt "hore" mens gutter bare får "yeah". Biancas utsagn tolker jeg som at gutter og jenter har ulikt handlingsrom i forhold til seksualitet. Hun utdyper sin påstand med at slik har det alltid vært og at det er

---

³¹ Gjestartisten Li'l Kim drar av seg en kappe idet hun skal syng sin del og står igjen i kun bikini.

³² Anita Carson Sundnes undersøker i sin hovedfagsoppgave *Kamp om ordet: En fortolkende studie av seksuelle skjellsord blant ungdom* (2003) hvilke sosiale og kjønnede betydninger som ligger i ungdoms bruk av seksuelle skjellsord. Her finner hun ut at bruken av hore generelt sett oppfattes som risikabel. Dette gjelder spesielt for jenter, fordi ordet mister sin mening når det brukes om gutter. Hennes konklusjon når det gjelder det å bli kalt hore, er at jentene balanserer på en stram line i forhold til å reagere riktig. Hvis en jente som kalles hore ikke blir lei seg, kan dette tolkes som at hun ikke eier skam og har en skjødesløs innstilling til egen rykte.

ingenting og gjøre med. Gjennom tidene har guttene lagt premissene på det seksuelle området. Lignende holdninger til seksualitet blant ungdom er dokumentert i andre nordiske studier, som hos Røthing³³ (1998), Berg (1999), Sundnes (2003) og Ambjörnsson (2004). Holland hevder at ungdom, hva seksualitet angår, er *"male in the head"* – et uttrykk som referer til en seksualitetsdiskurs hvor begge kjønn både reguleres av og bidrar til en reproduksjon av en mannsdominert og institusjonalisert heteroseksualitet (1998:171). Dette perspektivet tar utgangspunkt i mannlige forutsetninger og behov og kan uttrykkes gjennom Beauvoirs begrep om *Den andre*. Mannen er det seksuelle subjekt mens kvinnen er *Den andre*, det seksuelle objekt (Beauvoir 2000). En slik tankegang legger begrensninger på jentenes handlinger og selvpresentasjon. Som Bianca sier: *"Vi er liksom de svake i sex og der bestemmer de [guttene] alt og sånn"*. Innen denne seksualitetsdiskursen forventes jenter å være tilbakeholdne mens gutter forventes å være de aktive. Men samtidig som kvinnen er løst fra sin egen seksualitet så er hun paradoksalt nok også *uløselig knyttet til det seksuelle per se* (Stimpson og Person 1980 i Sundnes 2003:82). *"Jenter har jo mer kropp enn gutter"*, som Bente fortalte i forrige kapittel. Den kvinnelige kjønnsidentiteten synes å være nærmere knyttet til kroppen enn den mannlige (Sørensen i Brandsæter og Widerberg (red.) 1992:70). Jentene må hele tiden være oppmerksomme på den seksualiteten som er knyttet til den kroppen de har. Forventninger og krav til hvordan en jente skal *være* på andre områder enn det seksuelle, kan også knyttes til denne frykten for å *gjøre for mye*. Frykten for å *gjøre for mye*, kommer til uttrykk på ulike måter. *"Grensen for passelighet voktes av andres blikk og dette blikket internaliseres i den enkelte"* (Røthing 2000:56).

Som nevnt ovenfor forventes en jente innenfor en slik seksualitetsdiskurs å innta en posisjon som passiv. *"Ung i Norge 2002"* forteller om et annet bilde av unge jenter og seksualitet. Undersøkelsen er gjennomført av Norsk institutt for Oppvekst, Velferd og Aldring (NOVA) og er en nasjonal undersøkelse med datainnsamling som foregikk i februar 2002 med nærmere 12 000 elever i ungdomsskole og videregående skole i Norge³⁴. Ungdommene som inngår i undersøkelsen er i aldersgruppen 13–19 år og resultatene fra denne undersøkelsen sammenlignes med resultatene fra en tilsvarende

³³ Åse Røthing har intervjuet 22 jenter i boken *Sex, kjønn og kristentro* (1998) om seksualitet, parforhold, kjønnsroller og samspill i kristne tenåringsmiljøer.

³⁴ Viser til egen nettside hos NOVA: <http://www.nova.no/subnet/UngiNorge/unginorge2002.htm>

undersøkelse foretatt i 1992. Undersøkelsen viser at mens gutters seksuelle debutalder har sunket med ett halvt år til 18 år, har jenters debutalder gått ned fra 17,7 til 16,7 år (Pedersen og Samuelsen 2003:3006). Dessuten har jenter og gutter like stor sannsynlighet for å gjøre seksuelle erfaringer utenfor faste kjæresteforhold (ibid.). Normen om at jenter er mindre tilbøyelige til å ha sex utenfor et kjærlighetsforhold er ifølge denne undersøkelsen ikke lenger holdbar.

6.3 Seksuelle grenseoverskridelser

6.3.1 "Hun ber om å bli tatt på rumpa"

Innledningsvis i videoen blir Christina Aguilera tatt på rumpa mens hun går nedover en gate. Jeg spurte jentene hva de synes om denne episoden:

Hun frister til det. Gutter er svin, venn deg til det! Når hun går rundt i de klærne der... da ber hun om å bli tatt på ræva. Åh, selvfølgelig! Hun kan ikke gå sånn kledd, det er jo ingen som går kledd sånn rundt omkring, det er bare hun som gjør det. Hvorfor kan hun ikke være litt mer menneskelig og ha på seg litt mer normale klær og ikke bruke så sinnsykt mye sminke? (Bente)

Ifølge Bente ber Christina Aguilera om å bli tatt på rumpa. Hun ber om det fordi hun går kledd slik hun gjør. Flere av de andre jentene er enige i Bentes resonnement. De synes ikke det er riktig at gutter bare kan ta jenter på rumpa, men de synes heller ikke at Christina Aguilera har rett til å bli sur når dette skjer med henne. Grunnen til det er måten hun kler seg på. Hun frister gutten ved å gå lettkledd. "Det er ingen som går kledd sånn som Christina Aguilera", fortsetter Bente. Ingen andre går kledd på denne måten, andre (jenter) har på seg "normale klær og ikke så sinnsykt mye sminke". Bentes utsagn tolkes som at "normale klær" er mer klær. Christina Aguilera følger ikke reglene for hvordan man skal kle seg. Andre jenter med normale, dvs. mer klær frister altså ikke gutter på samme måten. Flere nevner at Christina Aguilera går nedover en vanlig gate i videoen og i en vanlig gate eksisterer bestemte regler. Disse reglene legger begrensninger på hva jenter kan kle seg i. Jenter bør, ifølge Bente, kle seg på en måte som gjør at de ikke frister gutter til å ta på dem. "Gutter er svin", er det eneste Bente sier om guttens rolle i denne situasjonen. Slik er gutter, de lar seg

friste og jenter bør tilpasse seg slik at de ikke frister dem. Dette fungerer som en tolkningsnøkkel for å forklare hvorfor jenter bør dekke seg litt til og være forsiktede.

For å illustrere hvordan jentene kan kle seg ”riktig” fokuserer jeg på hvordan bertene velger å kle seg. Bertene *kler fram* sine rumpe i trange bukser mens Christina Aguilera viser for mye av sin rumpe. Hennes rumpe får dermed en annen betydning enn en berterumpe. En berterumpe blir *sett* på mens en horerumpe blir *tatt* på, eller lar seg ta på. En berterumpe blir passe tilgjengelig mens en horerumpe signaliserer for mye tilgjengelighet.

Den svenske sosiologen Stina Jeffner³⁵ skriver om ulike ”omstendigheter” som er avgjørende for om en jente selv har skyld i at hun blir utsatt for seksuelle overgrep (1998:224). Ulike omstendigheter spiller inn og kan føre til at hendelser tolkes ulikt. Det er ikke hva jenta gjør som avgjør hva som skal skje, men hvordan gutten tolker det som jenta gjør. (ibid.). I dette ligger det at hvis en jente blir tatt på rumpa, er det hvordan gutten tolker hennes klær og fremtoning som er avgjørende for hans ”rett” til å ta på henne eller ikke. Når Bente sier at Christina Aguilera får skylde seg selv, tolker jeg dette som at gutten som tar henne på rumpa i videoen blir gitt definisjonsretten til situasjonen. Ut i fra dette tolker jeg det som at jenter selv har ansvaret for å holde seg innenfor grensene for hvordan en anstendig jente skal kle seg.

6.3.2 Å selv bli tatt på rumpa

Flere av jentene har tidligere gitt uttrykk for at det å gå med lite klær er horete, og at man da ber om å bli grafset på. Er det da slik at det er en fornærmelse når det skjer?

[Det er] *mest kompliment, men det kan være en fornærmelse også, men ikke i den alderen her fordi da er du veldig opptatt av å få oppmerksomhet, at gutter liker deg.*

---

³⁵ Jeffner har skrevet ”*Liksom våldtäkt, typ*”: *Om betydelsen av kön och heteroseksualitet för ungdomars förståelse av våldtäkt* (1998). Her tar Jeffner for seg ungdoms forståelse av voldtekt. Hun undersøker jenter og gutters forestillinger om heteroseksuell samhandling og seksualisert vold, og hvor grensen går mellom det ”normale” og det ”ekstreme”. Jeffner finner ut at ungdommene i teorien er enige om at voldtekt ikke er akseptabelt, men når det kommer til virkeligheten finnes det et forhandlingsrom der voldtekt omfortolkes. Måten jenta sier nei på, alkoholpåvirkning og jentas eventuelle horestempel er med i ungdommenes forhandlinger om hva som skal defineres som voldtekt.

Tror det er mest kult hvis du er ung. Hvis du er 20 så er det irriterende. Det er en bekreftelse på at du er fin, trenger oppmerksomhet noen ganger (Beate).

Det er ifølge Beate viktig å få bekreftelse på at man er fin når man er ung. Jeg tolker denne type bekreftelse som en bekreftelse som går på kropp og utseende og som stadfester at jenta er attraktiv for gutten. Beate tror at dette vil bli mindre viktig når man blir eldre.

Mette forteller hvordan hun ville reagert:

Om det hadde skjedd med meg så hadde jeg dyttet han bort. Hvis det hadde vært en fremmed på gata så hadde jeg fått sjokk. Hvis jeg hadde vært drita full på en fest og det hadde vært en kamerat som hadde gjort det for tull så hadde jeg ikke tatt det seriøst. Det kommer helt an på hvem som gjør det (Mette).

Hva er forskjellen mellom å ta det for tull og ta det seriøst? Hvis en fremmed tar Mette på rumpa oppfattes det som mer alvorlig. En hun kjenner på fest kan gjøre det samme og det blir sett på som tull. Hvordan en jente reagerer når hun blir kalt hore eller blir tatt på rumpa, spiller en stor rolle i hennes selvpresentasjon. Bente Træen hevder at jenters strategi er å sørge for at de blir sett av gutter (Træen 1995:59). Derfor utvikler de ofte en tendens til å bli sitt eget objekt, istedenfor sitt eget subjekt (ibid.). Det kan virke som at det er visse forventninger knyttet til det å bli tatt på rumpa av en man kjenner. Hvordan man reagerer, forteller omgivelsene noe om hvor tilgjengelig man ønsker å være. Å bli sint og markere grenser, kan oppfattes som ukvinnelig. Hun kan risikere å bli sett på som prippen og kanskje miste en attraktiv posisjon på den heteroseksuelle arena. Jenter kan muligens også føle en forventning om at de skal være trygge nok på egen seksualitet til å kunne takle det som en "likestilt". Hvis jenta blir sint plasserer hun seg i en offerposisjon. Hvis en fremmed tar en jente på rumpa, blir hennes rolle mindre tvetydig. Hun har større rett til å være offeret. En slik handling er klarere scriptet. Det forventes at jenta blir sint eller redd. Hun skal ikke signalisere tilgjengelighet i en slik situasjon og kan snarere risikere å bli sett på som skamløs hvis hun *ikke* blir sint eller redd. Hvis en jente *lar* fremmede ta på seg blir hun jo sett på som "billig" eller som en hore.

6.3.3 Manglende respekt

Så hvis hun vil ha mer respekt, for hun har ikke så mye respekt nå, blant folk på vår alder, så må hun dekke seg litt til og gå med litt mindre sminke. Hun spiller bare på utseende og ikke på musikken sin. For når man ikke liker henne så liker man ikke musikken heller (Benedicte).

Respekt er også noe som knyttes til hvordan jenter kler seg. Benedicte er en av jentene som kommer inn på dette. Når en jente går kledd og sminker seg som Christina Aguilera kan hun ikke forvente å få respekt. Jenter bør ikke bruke for mye sminke. Mye sminke kan også muligens bringe assosiasjoner til ”den prostituerte” og til noe vulgært. Sminke skal snarere fremheve utseende på en naturlig måte og her feiler Christina Aguilera. Du *er* hva du *uttrykker*. Benedicte misliker at Christina Aguilera bruker utseende sitt for å selge musikken sin. Man får respekt ut fra hva man gjør, ikke hvordan man ser ut. Jeg trekker her en linje til bertene som gjør gutteaktiviteter. Å se ut som en jente gir mulig attraktivitetsbekreftelse på den heteroseksuelle arena, men det er hva man *gjør* som er kilden til respekt. En tolkning kan også være at når Christina Aguilera velger å vise for mye kropp, mister hun muligheten til å signalisere hvordan hun egentlig er. Det hun gjør, å lage musikk, forvinner når hun havner i kategorien hore.

Bianca og Anine diskuterer hvordan videoens budskap skal tolkes.

Bianca: Den sender helt feil budskap. Hun står og synger ”Ikke kall meg hore” og så tar hun av seg alle klærne og så har hun på seg en bitteliten shorts og en bitteliten topp og sier: ”Ikke kall meg hore”. Det blir helt feil!

Anine: Men det er riktig det hun sier da, om at det der med at hvis jenter gjør alt for mye så blir de kalt hore, og gutter bare får: ”Yeah”.

Bianca: Men det er et stempel og det er egentlig bare noe vi må godta.

Anine: Men det er bare teit!

Bianca: Ja, men sånn er det. Hun må ikke stå i en video og si: ’Ikke kall meg hore’ og ta av seg alle klærne. Da kan hun i hvert fall ha på seg normale klær fordi ikke alle jenter i hele verden går kledd sånn som henne, og når hun da klager på at hun blir kalt for en liten hore, så... nei uff, blæh!

Bianca og Anine synes det er urettferdig at jenter og gutter vurderes ulikt for samme handlinger. Samtidig mener de at hvis en jente ikke ”følger reglene” for hvordan man skal kle seg og oppføre seg, så fortjener hun horestempelet. Jenter kan skylde seg selv (jf. Jeffner 1998). Bianca og Anine har ulike oppfatninger om hva som er videoens budskap er. Bianca reagerer nettopp på den måten Christina Aguilera kritiserer, hun reagerer med dobbeltmoral. Bianca mener at hvis en jente ikke ønsker å bli kalt for hore må hun bare passe på å ikke bryte reglene. Bianca reagerer spesielt på at Christina Aguilera ikke aksepterer å bli kalt hore. Hun *ser* jo *ut* som en hore, og da har hun ikke rett til å protestere når hun blir kalt det. Hun bryter med normen for hvordan kvinner bør kle seg, og hun oppfyller kriteriene for hva jentene definerer som en hore. Anine legger i stedet fokus på horestemplet som noe som urettferdig rammer jenter og ikke gutter. Hun vektlegger budskapet som er en kritikk av normen som inneholder ulike regler for jenter og gutter.

I diskusjonen mellom Bianca og Anine ovenfor ser vi igjen bruken av ordet ”normale” klær. Å passe på at man ikke viser for mye har altså stor betydning for om man blir kalt hore eller ikke. Samtidig må man, ifølge Marianne, vise litt: ”Kle seg sånn [som Christina Aguilera], *æsj!* Det er jo greit til en viss grad, man må jo ikke være nonne da, men...”. Det å kunne balansere riktig innenfor rammene av hvordan en jente skal være, er ikke lett. Man skal ikke være *hore*, men man skal heller ikke være *nonne*. En nonne kan betraktes som en seksuelt utilgjengelig kvinne. Som jente er det forventet at man skal vise tilgjengelighet, men ikke *for mye*. Berg beskriver jenters forståelse av heteroseksuelt samvær som en balansegang mellom på den ene siden ikke å bli betraktet som *for* seksuelt tilgjengelig (”hore”) og på den andre siden ikke for seksuelt utilgjengelig (”törris”) (Berg 1999:98). En slik balansegang krever at jenter kjenner reglene og normene som gjelder.

Biancas konklusjon om at man *er* hva man *uttrykker*, er interessant å se nærmere på. Jeg vil igjen se på berte kategorien og hvordan bertejentene insisterer på at selv om de *ser ut* som berter så *er* de det ikke. Et samsvar mellom det indre og det ytre gjelder altså på noen områder og ikke på andre. Hva betyr det at Bianca bruker denne samsvarslogikken på hore- men ikke på berte kategorien? Det kan virke som at en jente har mindre mulighet til å plukke tegn og symboler fra horekategorien enn fra berte kategorien. Jentene må være mer forsiktige i og med at horekategorien i større

grad forutsetter et samsvar mellom det ytre og det indre. Fra bertekategorien kan jentene ta til seg det ytre, og samtidig ha mulighet til å markere avstand til den indre berte, de *er* ikke slik de *ser ut*. Horekategorien tilbyr ikke det samme. Man plukker herfra også for å vise en passe grad av tilgjengelighet, men kan ikke signalisere hore utenpå uten å samtidig miste muligheten til å selv definere sitt indre.

6.4 Horeordets stigma: Regulering av kvinnelighet

6.4.1 Horeordets innhold

Innholdet i et ord referer til dets historie. Ordets egentlige betydning er dets detonasjon, mens det som i tillegg forbindes med ordet er dets konnotasjoner, det vil si bibetydninger. Horeordets denotasjon er ”kvinne som driver hor, gatepike, prostituert”³⁶. Å være en prostituert betyr at man får betaling for å utøve seksuelle tjenester. Horeordet er også kjønnnet fordi *hore* refererer til en kvinne, og ikke til en mann. Ordets denotasjon er ikke den viktigste i jentenes bruk av ordet, men konnotasjoner som billig eller promiskuøs utgjør en risiko i jentenes selvpresentasjon. Bruken av ordet hore må settes i sammenheng med seksualitetsdiskurser. Christina Aguilera bryter med en slik rådende seksualitetsdiskurs og jentene sanksjonerer henne gjennom å kalle henne hore. Hore kan sees som et ord som går rett inn i jentenes moralske krav på det seksuelle området (Sundnes 2003:82). Goffman (1963) definerer *stigma* som noe som skader en persons identitet. Hore kan fungere som en fornærmelse, men kan også fungere stigmatiserende. Å stigmatiseres som hore betyr at man plasseres i kategorien hore. At horeordet ikke fungerer stigmatiserende på gutter, har sammenheng med at horeordet referer til en kvinne. Det kulturelle bakteppet gjør at de samme handlingene blir forskjellige. Jenter har alltid en mulighet for å havne i horekategorien, og bli stigmatisert som *hore*, hvis de unnlater å passe på sin seksualitet.

6.4.2 Hore og player

Marianne: *Det er ganske mange som bruker hore egentlig, når de blir sinte: ”Hore!”*

³⁶ Fra Bokmålsordboka utarbeidet av Norsk språkråd, online (2001).

Benedicte: Det kommer an på personligheten deres, at gutter kan ta på dem, at de alltid roter med mange på fester. De som ligger med mange er lette på tråden. Og de er sånn som viser alt de har og... det er det en hore er i virkeligheten også, da.

Anne: Bare at de tar betalt for det...

Benedicte definerer en hore som en jente som er *lett på tråden*. En slik jente er ifølge Benedicte en som lar gutter ta på seg, roter med mange og er lett å få til seng. *"Det er det som er en hore i virkeligheten også"*, fortsetter Benedicte. Benedicte trekker en parallell mellom å være prostituert og å være promiskuøs. Jeg regner med at Benedicte kjenner forskjellen, men gjennom å trekke inn horeordets denotasjon, øker hun ordets nedsettende betydning. Anne minner Benedicte på at prostituerte *"får betalt for det"*, mens en hore ut fra Benedictes definisjon er *"lette på tråden"* uten betaling. Jeg tolker Benedicte som at likheten mellom en hore "i virkeligheten" og en jente som er "lett på tråden" er at de begge stiller seg til disposisjon for gutter. De lar gutter ta på seg og ligge med seg, de *er* slik at de lar seg bruke. Det å ligge med mange eller være lett på tråden er ikke bare løse handlinger, men de forteller noe om *hva slags jente* dette er. En jente *er*, i dette tilfelle, hva hun *gjør*. En slik jente har ikke den moralen som en jente bør ha. Hun lar seg utnytte. Hvis en jente har mange seksualpartnere synker hennes verdi på den heteroseksuelle arena. En jente bør i den rådende seksualitetsdiskursen ikke være *for* tilgjengelig. Det å være *for* tilgjengelig innebærer at gutten ikke får noe å *erobre*. Som jeg viste i forrige kapittel *er* en gutt slik at han har jaktinstinkt i seg.

Hvordan beskrives gutter som har mange seksualpartnere?

Marianne: Hvis de roter rundt og hvis de holder på med mange... De er useriøse og så blir de kalt "player".

Benedicte: Det er negativt. Gutter synes vel det er kult hvis kompisen har... men jentevenner synes vel ikke at det er så kult.

Gutter som har seksuelt samkvem med mange blir kalt *"player"*. Stempelet *player* er noe som både jentene i min undersøkelse og jentene i Ambjörnssons (2003) undersøkelse bruker. Ifølge Ambjörnsson kan gutter bedre sitt rykte gjennom å ha mange seksualpartnere mens jenter risikerer å miste status. Det samme kommer til

uttrykk hos Maria Bäckman som skriver i *Kön och känsla* (2003) om seksualundervisning og ungdoms forhold til seksualitet. Hun skriver at når det gjelder seksualitet kan gutter oppnå respekt, mens jenter risikerer å miste det (jf. Røthing 1998). ”Fortfarande verkar sexualiteten således vara ett område där killarna har förutsättningar att förbättra sitt anseende, medan tjejerna risikerar att drabbas av ovälkomna statusbyten.” (Bäckman 2003:107). Får gutter status av å ha mange seksualpartnere? Benedicte mener at mens kameratene til en *player* kan synes det er positivt, vurderer hun selv det som negativt. At en gutt stemples som *player* kan oppfattes som negativt i den forstand at jenter kan synes han er useriøs. En tolkning av dette er at en slik gutt kan være risikabel for en jente å involvere seg med. Å innlede et seksuelt forhold til en *useriøs* gutt kan innebære at det er mindre sjanse for et permanent forhold til han. Et seksuelt forhold utenfor et permanent forhold kan gi jenta et horerykte. Dette betyr muligens at en jente unngår å innlede noe med en *player* fordi det kan innebære at hun i større grad risikerer sitt eget rykte. Dette kan sammenlignes med Bergs studie der jentenes ”oppgave” er å finne ut av guttens følelser og intensjoner før de involverer seg i noe (1999). På denne måten kan de unngå å bli ”lurt” og risikere å havne i horekategorien.

Samtidig kan det å ”stabilisere” en *player* gjennom å bli kjæreste med han, virke positivt. En gutt som blir sammen med en jente med horerykte på seg, kan ikke stabilisere hennes rykte på samme måten. Skaden er allerede gjort, jenta kan ikke ”ugjøre” sine tidligere handlinger. Som Flekkøy (2000) påpeker er forskjellen i kjønnenes handlingsrom at jenters rykte avhenger av å *ikke* handle, og er derfor mer krevende å rette opp, mens gutters rykte motsatt kan reguleres av å handle (Flekkøy 2000 i Sundnes 2003). Maria Bäckman knytter horeordet til forestillinger om kontroll, selvkontroll og holdninger (2003:107). Jenter forventes å kontrollere sin seksualitet gjennom å *holde den tilbake*. Jenter kan ikke kontrollere seksualiteten sin gjennom å nedlegge gutter fordi forestillingene tilsier at gutter ønsker sex uansett. Disse forestillingene omkring seksualitet kommer til syne i mitt materiale og er med på å opprettholde en tanke om at jenter har mindre rett til å leve ut sin seksualitet.

Tallene fra ”Ung i Norge 2002” undersøkelsen kan trekkes inn her fordi de taler imot at jenter i større grad forventes å være passive i forhold til seksualitet. Når like mange jenter som gutter har seksuelle forhold utenom kjæresteforhold, kan det tyde på at det

ikke lenger vurderes negativt at jenter har sex utenom forhold. Den tidligere forventningen om at jenter ikke skal ha sex utenom et forhold er kanskje ikke like gjeldende, men samtidig tyder jentenes uttalelser på at det å ha mange partnere i større grad virker stigmatiserende på jenter.

6.5 Rammer for normert femininitet

Horeordet fungerer på mange måter som en regulerende faktor på jenters handlinger, og i jentenes fortellinger fremstår det som et ”vanlig” begrep i deres hverdag. Samtidig er det et stempel man vil unngå å få heftet ved seg. Ingen av jentene som jeg har intervjuet forteller at de har blitt kalt hore selv, men deres fortellinger uttrykker at kategorien hore har en regulerende rolle i forhandlingsarbeidet omkring hvordan en jente bør ”være”. Når en jente kalles hore fortelles hun av omgivelsene at hennes oppførsel ikke er passende. Horestempelet fungerer som en mulig måte å stigmatisere alle typer oppførsel som på en eller annen måte beveger seg utenfor grensene for hvordan en jente bør oppføre seg.

Jeg tolker jentene som at de befinner seg på en balanseline mellom å bli bekreftet som attraktiv og frykten for å bli kalt hore. I likhet med de kvinnelige popartistene som forventes å spille på utseende og kropp, forventes det av unge jenter at de også spiller på disse strengene. På samme måte risikerer de å bli kalt horer. Å balansere mellom hore og ”nonne” gjør det å være ung jente til en sårbar posisjon å være i. Å bli tatt på rumpa er et konkret eksempel som illustrerer dette og en situasjon der jentene selv må avgjøre hvor tilgjengelige de ønsker å være. Å bli tatt på rumpa av en man kjenner har motstridende betydninger for jentene. De forteller at de trenger seksuell oppmerksomhet for å få bekreftelse på sin femininitet, samtidig som de ikke ønsker å signalisere at de *er* en jente som lar gutter ta på dem. Objektivisering av jentekroppen er både en kilde for bekreftelse og til skam. Å bli sett er kanskje viktigere enn å bli oversett (Frøberg 1990).

For ungdom i dag eksisterer et likhetsideal og en horelogikk side om side. ”Ung i Norge 2002”-undersøkelsen viser at jenter og gutter har like mye sex utenfor forhold. Jeg opplever at jentene jeg intervjuet også mener at det bør være slik. Likevel forteller

de om jenter som sanksjoneres for å være *for* tilgjengelige eller *for* sexy. Uttrykker jentene velkjente forestillinger som de gjennom erfaringer senere vil modifisere? Det kan virke som om jentene snakker gjennom diskurser om hvordan gutter *er* og hvordan jenter *bør være*.

Å ha mange seksualpartnere vurderes som noe negativt av flere av jentene, uansett om det er en jente eller en gutt. Samtidig tror ikke jentene at andre gutter synes det er negativt at en gutt ligger med mange. Den andre grunnen til at horeordet fortsetter å ha kraft, er at jenter også sanksjonerer hverandre. At bare jenter risikerer et negativt rykte *både* blant gutter og andre jenter, er med på å opprettholde forestillingen om at kvinnelig seksualitet bør kontrolleres. Når horeordet treffer jenter så hardt er det fordi det går direkte på moral. Hore er ikke bare et begrep som brukes for å beskrive hva en jente gjør, men er en beskrivelse av hva slags jente man er.

Den amerikanske filosofen Sandra Lee Bartky (1990) mener at skammen er det som former det kvinnelige subjektet. Gjennom å sanksjonere jenter som overskrider grensen for hvordan en jente bør fremstå, markerer man seg selv som anstendig. Ved å ta avstand til "billige", overlegne eller innbilske jenter, forteller man omgivelsene at man selv ikke er slik. Man kjenner "reglene" og man følger dem. Jentene plasserer seg selv innenfor en normativ kvinnelighet gjennom å sanksjonere jenter som gjør sitt kjønn "feil". Stigmaet hore er noe mer enn bare en måte å regulere seksuelle praksiser. Horestempelet benyttes også for å regulere det homososiale fellesskapet. Horeordet er både flytende og stigmatiserende. Det er vanskelig å definere, men det treffer og setter en jente på plass. Stempelet hore avspeiler ikke alltid direkte seksuelle handlinger, men henter sin stigmatiserende kraft gjennom forestillinger om en viss type kvinnelig seksuell tilgjengelighet.

Kapittel 7: Avsluttende kommentarer

Mitt fokus i denne oppgaven har vært å undersøke hvordan unge jenter snakker om å være jente og hvordan de forhandler seg fram til hvordan en jente bør fremstå. Bakgrunnen for denne interessen var et inntrykk av at det foregår en økende seksualisering av mediene og av samfunnet generelt. En utvalgt musikkvideo og nettstedet Deiligst.no har vært temaer under deler av intervjuene.

Oppgaven viser hvordan jentene jeg har intervjuet forholder seg til ulike kategorier når de snakker om hvordan en jente bør fremstå. Under intervjuene refererte de stadig til det å være berte og det å være hore. *Berte* og *hore* er kategorier som jentene refererer til i sine forhandlinger om kjønn. Datamaterialet mitt viser at disse kategoriene fungerte *regulerende* på jentenes handlinger. Kroppen er den som *reguleres* i dette arbeidet.

Jeg har forsøkt å vise hvordan jentene posisjonerer seg i forhold til ulike kategorier for å ”manøvrere” seg fram til den type jente de ønsker å fremstå som. Disse kategoriene er ikke gitt på forhånd, men de har til enhver tid et innhold som jentene forholder seg aktivt til. Både berte- og horekategorien har diskurser knyttet opp til seg, og jentene forhandler seg selv og andre inn i disse kategoriene. De posisjonerer seg gjennom å iscenesette og presentere kroppen sin på bestemte måter. Samtidig posisjoneres de av omgivelsene. For å posisjonere seg og for å kunne posisjonere andre, sitter jentene på mye kunnskap om det å ”gjøre” kjønn. Visse posisjoner er attraktive mens andre ikke er det. Ingen av jentene i min undersøkelse posisjonerte seg selv inn i horekategorien, men flere av dem ønsket å knytte deler av bertekategorien til seg.

Jeg har valgt å fokusere på berte- og horekategoriene fordi disse ble referert til av alle informantene. Også jenter som markerte avstand til begge kategoriene, refererte til dem når de snakket om kjønn. Fokuset mitt ligger på disse to kategoriene fordi datamaterialet mitt fortalte meg at de var sentrale for alle jentene.

Måten bertejentene setter sammen kjønnsuttrykk på kan muligens betraktes som et uttrykk for frihet. Gjennom en ytre iscenesettelse av konvensjonell femininitet, kan

det virke som at disse jentene har større mulighet til å kunne fremstå slik de ønsker ”inni”? De vil ikke ”være” den jenta deres ytre signaliserer. Kanskje det er den bestemte kombinasjonen av et ”feminint” ytre og et aktivt, handlende indre som gjør at deres kjønn utgjør en vellykket balanseakt. En ytre gjenkjennelighet gir dem mulighet til å leke med og plukke fra hverandre tradisjonell feminin atferd, som vi ser at disse jentene gjør. Deres kjønnsiscenesettelse kan betraktes som en moderne ”madonna”, en vellykket måte å fremstå som jente på.

Den normative femininiteten som disse jentene iscenesetter består av et feminint ytre, men ikke et feminint indre. ”*Er du helt jente*³⁷” er en kommentar som provoserer flere av jentene. Dette peker på en *indre* femininitet som er negativt ladet. ”*Vi er jo tross alt jenter*³⁸” er et utsagn som peker på en *ytre* femininitet, og da blir ”jente” noe positivt ladet.

Logikken i Butlers heteroseksuelle matrise kommer til syne i utsagn som ”*Vi er jo tross alt jenter*”. Dette utsagnet utdypes i berte kapitlet. Utsagnet understreker selvfølgeligheten i å gjøre kroppen feminin. Dette gjøres av bertejentene ved å *kle fram* kroppen sin og bruke sminke. Flere av jentenes utsagn forteller om en opprettholdelse av jentekroppen som heteroseksuell. Mange av deres utsagn befinner seg innenfor en heteroseksuell forståelsesramme, der de forholder seg til en normativ femininitet. Denne normative femininiteten foreskriver at jentene gjør seg kulturelt gjenkjennelige som kvinner gjennom en ytre femininisering.

Kroppen fungerer både et symbol og et redskap innenfor det heteronormative kjønnssystemet. Jentene posisjonerer jentekroppen i forhold til guttekroppen, den skal helst være *litt mindre* og *litt lavere*. Under sjekkeprosessen beskriver jentene seg som *litt* mindre aktive enn guttene. Sjekkesituasjonen er et eksempel på en situasjon der flere av jentene inntok en mer passiv rolle og overløt den aktive rollen til gutten. Den normative femininiteten som beskrives kan knyttes til en heteronormativ kjønnsorden. Denne kjønnsordenen inneholder en heteroseksuell logikk. Denne logikken er det Butler beskriver som den heteroseksuelle matrise. I Butlers matrise gjøres kropp, kjønn og seksuelt begjær begripelig.

---

³⁷ Se side 56

³⁸ Se side 40.

Hvis vi tenker oss at bertejentene er de som befinner seg nærmest normen for hvordan en jente bør fremstå, er det mulig det er derfor de er først ute til å sanksjonere jenter som på en eller annen måte gjør sitt kjønn "feil". Ambjörnsson skriver: "Att befinna sig nära normen innebär altså en ökat press på att lyckas" (2004:300). En mulighet for å få bekreftet posisjonen som "vellykket jente" er å markere avstand til andre jenter, nemlig jenter som (over)poserer for det mannlige blikket, viser *for mye* kropp eller på en eller annen måte gjør *for mye* ut av seg. Jentene i min undersøkelse lar seg provosere av jenter som iscenesetter seg som altfor tilgjengelige. Jeg la merke til at de ikke markerte avstand på samme måte til "guttejenter". Det kan virke som at jenter som signaliserer *for mye* tilgjengelighet i større grad truer den normative feminiteten, enn det jenter som signaliserer *utilgjengelighet* gjør. Grunnen til dette er muligens at en jente aldri kan beskytte seg fullstendig mot horeordet fordi alle jenter potensielt kan kalles hore. Derfor er det viktig å markere avstand til nettopp disse jentene. Bertejentene ønsker å signaliserer heteroseksuell tilgjengelighet, men ikke for mye.

Mine informanter snakker om jenter som sanksjoneres fordi de gjør eller viser *for mye*. Jenter som avviker fra en normativ feminitet risikerer sanksjoner. Normer og regler kommer til syne i disse sanksjonene, som når en av mine informanter undrer over hva slags jente som egentlig vil legge ut bilde av seg selv i tanga. I dette utsagnet forteller hun samtidig at hun selv aldri ville gjort det. Man posisjonerer seg gjennom å markere avstand til posisjoner man ikke ønsker å inneha.

Gjennom at horeordet brukes om Christina Aguilera og jentene på Deiligst.no, reproduseres en kjønnets orden. En slik kjønnets orden inneholder en maktordning der kvinner ikke skal være eller gjøre "for mye". Jenters kropp må passes på og holdes i sjakk. Guttene ser og vurderer, men også jentene overvåker og regulerer hverandres handlinger. Dette forteller noe om hvordan det homososiale kontrollapparatet kan fungere. Gutter rammes ikke fordi de ikke identifiseres med jentene på Deiligst.no. Derfor er de kanskje mindre opptatt av å sanksjonere jentene på Deiligst.no.

Marianne Brandsæter skriver om splittet kvinnelighet: "[en] kvinnes dilemma blir å oppføre seg på en måte som gir henne menns oppmerksomhet, og samtidig styre unna stemplet 'dårlig kvinne'. Hun bør være sexy og kvinnelig, men uten å virke vulgær"

(Brandsæter 1992:156). Christina Aguilera og jentene på Deiligst.no gjør sin femininitet ”feil”, og dermed risikerer de å miste retten til å selv definere sitt indre. Disse klarer ikke å balansere uttrykkene riktig slik bertene klarer. Deres ytre plasserer dem i horekategorien og i denne kategorien er det en forestilling om et samsvar mellom det ytre og det indre. En slik jente har mindre rett til å bestemme sitt indre, hun *er* i større grad *hvordan hun ser ut og hva hun gjør*.

Jorun Solheim skriver at det [...] ”kan se ut som om den økende *seksualisering* av kvinnekroppen – og for den saks skyld også av mannskroppen – bidrar til å gjenskape forestillingen om den naturlige kjønnsmotsetning, på tross av våre kroppers ”naturlighet” i dagens situasjon vel må sies å være en myte som har overlevd seg selv” (Solheim 1998:23). Er måten kroppene seksualiseres på med på å opprettholde ulikheter mellom kvinner og menn? I denne oppgaven har jeg vist hvordan kroppsdelene hos jenter og gutter på Deiligst.no er ladet med ulike betydninger. Jeg vil hevde at guttekroppen, med dens fokus på magemuskler, i større grad representerer aktivitet. At jentekroppene på Deiligst.no iscenesetter seg gjennom kjente ”kom og ta meg” positurer fra pornografiens verden, er noe som underbygger det passive bildet av jentekroppen.

Deiligst.no kan muligens betraktes som et tegn på en økende seksualisering av samfunnet. Hvis det er tilfelle, kan kanskje de iscenesettelsene av kjønn som foregår der fortelle oss noe om hvordan kjønn betraktes av unge. Dette er en arena der kropp er iscenesettes på ulike måter. Bildene forteller oss noe om hvilke idealer ungdom forholder seg til. Det kan virke som om det er et økende fokus på kropp og seksualitet og at dette gjelder for både jenter og gutter. At fokuset på guttekroppen er annerledes enn på jentekroppen må tas med i betraktning, fordi mitt inntrykk er at iscenesettelsene på Deiligst.no domineres av stereotype og konvensjonelle framstillinger av jente- og guttekropper. Hvor stort spillerom har jenter og gutter til å iscenesette seg på ulike måter? Hvis en økende seksualisering av samfunnet skal kunne betraktes som en positiv utvikling, bør mangfold være et av kriteriene.

Ungdommens univers er preget av stereotyper. De utsettes for konkurrerende diskurser som kommer til uttrykk i motstridende utsagn fra jentene. Jentene understreker urettferdigheten i at det eksisterer ulike regler for jenter og gutter. De

synes det er urettferdig at jenter kalles hore, og de synes det er urettferdig at det ikke finnes lignende stigmatiserende skjellsord på gutter. Samtidig forstår de ikke at en jente kan legge inn bilde av seg selv i tangatruse. At Christina Aguilera krever å ikke bli kalt hore samtidig som hun kler seg som en hore, er også provoserende. De samme reglene som blir protestert mot, blir håndhevet i neste. På denne måten kan normer knyttet til en kvinnelig seksualitet overleve. Jeg mener på ingen måte at disse jentene er skyld i at horeordet fortsatt er levende, men at de også er med på å opprettholde ideen om en ”passelig” kvinnelighet.

Litteraturliste

- Adams, Natalie & Bettis, Pamela (2003): "Commanding the room in a short skirt. C Cheering as the Embodiment of Ideal Girlhood". *GENDER & SOCIETY*, Vol 17 No. 1, s. 73-912
- Ambjörnsson, Fanny (2004): *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnastjeier*. Stockholm: Ordfront Forlag.
- Aubert, Wilhelm (1991): *Sosiologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bartky, Sandra Lee (1990): *Femininity and Domination. Studies in the Phenomenology of Oppression*. New York: Routledge.
- de Beauvoir, Simone (1949/2000): *Det annet kjønn*. Oslo: Pax.
- Bengs, Carita (2000): *Looking Good. A study of Gendered Body Ideals Among Young People*. Umeå Universitetet: Sociologiska Institutet.
- Berg, Lena (1999): *Lagom är bäst Unga kvinnors berättelser om heterosexuell amvaro och pornografi*. Stockholm: Utbildningsförlaget Brevskolan.
- Berger, Peter L. and Luckman, Thomas (1967): *The social construction of reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. London: Penguin Books.
- Bjerrum Nielsen, Harriet (2002): *One of the boys? Doing Gender in Scouting*. World Organization of the Scout Movement.
- Björk, Nina (1996): *Under det rosa täcket. Om kvinnelighetens vara och feministiska strategier*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Blakar, Rolf Mikkel (1989): *Språk er makt*. Oslo: Pax.
- Bordo, Susan (1993): *Unbearable weight: Feminism, Western culture, and the body*. Berkeley, California: University of California Press.
- Bourdieu, Pierre (1996): *Symbolisk makt: Artikler i utvalg*. Oslo: Pax.
- Bourdieu, Pierre (1999): *Den maskuline dominans*. Tidene skifter, København.
- Brantsæter, Marianne & Widerberg, Karin (red.) (1992): *Sex i arbeid(et)*. Oslo: Tiden Norsk Forlag.
- Brownmiller, Susan (1984): *Femininity*. New York: Linden Press/Simon & Schuster.
- Burr, Vivien (1995): *An introduction to social constructionism*. London: Routledge.
- Butler, Judith (1990): *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*.

- London: Routledge.
- Butler, Judith (1993): *Bodies That Matter: On the Discursive Limits of "Sex"*. London: Routledge.
- Bäckman, Maria (2003): *Kön och känsla: Samlevnadsundervisning och ungdomars tankar om seksualitet*. Göteborg: Makadam.
- Connell, R.W. (1987): *Gender and Power. Society the Person and Sexual Politics*. Allen & Unwin, Sydney.
- Connell, R.W. (1999): *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.
- Davies, Bronwyn (1989): *Frogs and snails and feminist tales. Preschool children and Gender*. Sydney: Allen and Unwin.
- Davies, Bronwyn og Harrè, Rom (1990): "Positioning. The discursive production of selves". I: *Journal for the theory of social behavior*, 20, nr. 1, s. 43-63.
- Davies, Bronwyn (2000): *(In)scribing body/landscape relations*. Walnut Creek, California: AltaMira Press.
- DiTomaso, Nancy (): "Sexuality in the workplace: Discrimination and Harassment". J. Hearn, D.L. Shephard, P. Tancred-Sheriff og G. Burell (red.): *Sexuality of Organization*, Sage Publications.
- Drotner, Kirsten og Rudberg, Monica (red.) (1993): *Dobbeltblikk på det moderne: Unge kvinners hverdagsliv og kultur i Norden*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Fairclough, Norman (1995): *Critical discourse analysis. The critical study of language*. London and New York: Longman Group Limited.
- Fiske, John (1991): *Reading the popular*. London: Routledge.
- Fog, Jette (1994): *Med samtalen som udgangspunkt: Det kvalitative Forskningsinterview*. København: Akademisk Forlag.
- Fostervold, Marianne Eidem (2002): *Forhandlinger om ny sosial orden blant mannlige ingeniører i en organisasjon i endring*. Hovedoppgave i psykologi, NTNU.
- Frøberg, Sissel (1990): *Seksualitet i arbeidslivet*. Oslo: Norsk kommuneforbund.
- Frønes, Ivar (2001): *Handling, kultur og mening*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Foucault, Michel (1999): *Seksualitetens historie*. Oslo: Eksil Forlag.
- Goffman, Erving (1963): *Stigma*. Hammondsworth: Penguin.
- Goffman, Erving (1992): *Vårt rollespill til daglig. Et studie i hverdaglivets dramatik*.

Oslo: Dreyers Forlag.

Granrunsten, Per Tore (1996): Like barn leker på samme sted: likheter og ulikheter i partnervalg blant samboende studenter i Trondheim. Hovedoppgave i sosiologi, NTNU.

Greve, Anniken (1990): *Metafor som perspektiv*. Universitetet i Tromsø: Avhandling i filosofi.

Grønmo, Sigmund (1996): *Forholdet mellom kvalitative og kvantitative tilnærminger i samfunnsforskningen*. Oslo: Universitetsforlaget.

Haavind, Hanne (2000): *Kjønn og fortolkende metode: Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Haavind, Hanne (1992) – hvilken er dette egentlig?

Haavind, Hanne (2000): *Kjønn og fortolkende metode: Metodiske muligheter i kvalitativ forskning*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Halberstam, Judith (1998): *Female Masculinity*. USA: Duke University Press

Haug, Frigga (1987): *Female sexualization. A collective work of memory*. London: Verso.

Haug, Frigga (1990): "Moralens tvekjønn" i *Sosiologi i dag* nr. 3

Hauge, Mona-Iren (): *Kropp, klær, seksualitet: Konstruksjoner av kjønn blant jenter i 12-14 års alderen*. Hovedoppgave i psykologi.

Hey, Valerie (1997): *The company she keeps: An ethnography of girls' friendships*. Buckingham: Open University Press.

Hirdman, Anja (1996): "Veckotidningen och damrummet". Ekekrantz, Jan och Olsson, Tom (red.): *Medierummet*. Stockholm: Carlssons.

Hollows, Joanne (): *Feminism, femininity and popular culture*.

Holter, Harriet og Kalleberg, Ragnvald (red.) (1996): *Kvalitative metoder i samfunnsforskning*. Oslo: Universitetsforlaget.

Holter, Øystein Gullvåg (1989): Likestillingsholdninger og arbeidsdeling i hjemmet. SIFO. Arbeidsrapport; nr 6.

Holsen, Ingrid (2002): *Depressed mood from adolescence to "emerging adulthood: course and longitudinal influences of body image and parent – adolescence relationship*. Avhandling, dr. philos. Universitetet i Bergen.

Jackson, Stevie (1999): *Heterosexuality in Question*. London, Thousand Oaks, New Dehli: SAGE Publications.

- Jeffner, Stina (1997): *Liksom våldtäkt, typ. Om betydelsen av kön och heteroseksualitet för ungdomars förståelse av våldtäkt*. Uppsala Universitet: Sociologiska instituten.
- Jørgensen, Marianne Winther & Philips, Louise (1999): *Diskursanalyse som teori og metode*. Fredriksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Kimmel, Michael (1996): *Manhood in America: A cultural history*. New York: Free Press.
- Korsnes, Olav, Andersen, Heike & Brante, Thomas (1997): *Sosiologisk leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Krange, Olve (2004): *Grenser for individualisering. Ungdom mellom ny og gammel modernitet*. NOVA
- Kvale, Steinar (1997): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Lundgren, Eva (1993): *Det får da være grenser for kjønn. Volderlig empiri og feministteori*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lynne, Anita (2000): *Nyansenes makt: En studie av ungdom, identitet og klær*. Universitet i Oslo: Hovedoppgave i sosiologi.
- Malterud, Kirsti (1996): *Kvalitative metoder i medisinsk forskning: En innføring*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Moi, Toril (1998): *Hva er en kvinne? Kropp og kjønn i feministisk teori*. Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Mühleisen, Wencke (2003): *Kjønn og sex på TV: Norske medier i postfeminismens tid*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Mühleisen, Wencke (2005): Foredrag for teologisk fakultet, Etter- og videreutdannings-kurs 9-11 februar (lånt tekst av forfatteren).
- Pedersen, Willy & Samuelsen, Svein Ove (2003): *Tidsskrift for Den norske lægeforening*. Nr. 21, 123:3006-9.
- Rich, Adrienne (1980): "Compulsory heterosexuality and lesbian existence". *Signs*. Vol. 5. Nr. 4.
- Rosenberg, Tiina (2002): *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas.
- Rubin, Gayle (1998): "Thinking Sex: Notes for a Radical Theory of the Politics of Sexuality". P. Nardi & B. Schneider (red.): *Social Perspectives in Lesbian and gay Studies. A Reader*. London & New York: Routledge.

- Rubin, Herbert J. & Rubin, Irene S. (1995): *Qualitative interviewing: the art of hearing data*. Thousand Oaks, California: Sage Publications.
- Røthing, Åse (1998): *Sex, kjønn & kristentro*. Verbum.
- Røthing, Åse (2000): *NÅ – Kjønn, heteroseksualitet, etiske dilemmaer*. Oslo: Unipub Forlag.
- Røthing, Åse (2004): *Parforhold: Idealer, forhandlinger, strategier*. Oslo: Gyldendal Forlag.
- Schaanning, Espen (2000): *Modernitetens oppløsning. Sentrale skikkelser i etterkrigstidens idéhistorie*. Oslo: Spartacus Forlag AS.
- Sennett, Richard (1992): *Intimitetstyranniet*. Oslo: Cappelen.
- Skeggs, Beverly (2000): *Att bli respektabel. Konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Daidalos.
- Solheim, Jorun (1998): *Den åpne kroppen*. Oslo: Pax Forlag.
- Sundnes, Anita E. Carson (2003): *Kamp om ordet. En fortolkende studie av seksuelle skjellsord blant ungdom*. Hovedoppgave. Pedagogisk forskningsinstitutt. Universitetet i Oslo.
- Svalastog, Anna Lydia (1993): "Seksualitet som nytelse og seksualitet som reproduksjon. Om kjønnsdikotomisering og mannlig maktpotensiale". I *Nord Nytt* nr. 50.
- Søndergaard, Dorte-Marie (1996): *Tegnet på kroppen: kön, koder og konstruksjoner blant unge voksne i akademia*. Universitetet i Oslo. Avhandling i psykologi.
- Sørensen, Anne Scott (red.) (2002): *Pr'r, Pink og Power. En antologi om aktuell pigekultur*. København: Gad.
- Sørensen, Anette Dina (2003): Pornchic - køn og mainstreaming af pornografi i massekulturen". *Perspektiver på ungdom og krop*. (red: Bibi Hølge-Hazelton). Roskilde Universitetsforlag, s. 61-77
- Taksdal, Arnhild og Widerberg, Karin (red.) (1992): *Forståelser av kjønn*. Oslo: Ad notam Gyldendal.
- Thagaard, Tove (1998): *Systematikk og innlevelse*. Bergen-Sandviken: Fagbokforlaget.
- Thorne, Barrie (1993): *Gender play: Girls and boys in school*. Buckingham: Open University Press.
- Træen, Bente (1995): *Ungdom og seksualitet*. Oslo: Ad notam Gyldendal.

- Wadel, Cato (1991): *Feltarbeid i egen kultur: En innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*. Flekkefjord: SEEK.
- Walkerdine, Valerie (1997): *Daddy's Girl: Young Girls and Popular Culture*. Basingstoke: MacMillan.
- Werner, Anne (1996): *(U)seriøse damer i forsvaret: En studie av kropp, kjønn og seksualitet i møtet med en militær avdeling*. Universitetet i Oslo: Hovedoppgave i sosiologi.
- West, Candace og Zimmerman, Don H. (1987): "Doing Gender". *Gender and Society* 1.2 (juni), s. 125-151.
- Widerberg, Karin (2001): *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt: En alternativ lærebok*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Widerberg, Karin (1995): *Kunnskapens kjønn. Minner, refleksjoner og teori*. Oslo: Pax Forlag.
- White, William Foote (1984): *Learning from the field: A guide from experience*. Newbury Park, California: Sage.

Internettressurser og andre kilder:

Christina Aguilera feat. Li'l Kim: "Can't hold us down". *Stripped*. Skrevet av: Christina Aguilera, Scott Storch, Matt Morris.

Dagbladet.no. Publisert 26.04.2003.
<http://www.dagbladet.no/kultur/2003/04/26/367290.html>

Dagbladet.no. Publisert 02.09.2004.
<http://www.dagbladet.no/dinside/2004/09/02/407233.html>

Dagbladet.no. Publisert 02.09.2004.
<http://www.dagbladet.no/dinside/2004/09/02/407234.html>

www.Deiligst.no

Forskning.no. Publisert 05.04.2004.
<http://www.forskning.no/Artikler/2003/april/1049119955.43>

Nettanalyse av "Deiligst.no". Publisert 27.02.2004.
<http://huminf.uib.no/huin105/2004/bjarte/arkiv/001040.html>

Norsk Språkråd: <http://www.sprakrad.no/>

Programnotat for programmet *Kjønn i endring; institusjoner, normer, identiteter*
Norsk Forsningsråd 1996:21:
<http://program.forskningsradet.no/kjonn/uploaded/nedlasting/Programnotat.doc>

Statistisk Sentralbyrå (2002)
<http://www.ssb.no/kommuner>

"Ung i Norge 2002": <http://www.nova.no/subnet/UngiNorge/unginorge2002.htm>

Antall kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Antall ord i denne oppgaven er 35 000.

Vedlegg 1: Intervjuguide

- **Informere om:**

Det er helt frivillig å delta.

Er det noe dere ikke vil svare på, er det helt greit.

Er det greit at jeg har på båndopptaker?

Opptaket blir slettet og jeg vil ikke bruke navnet deres eller navnet på klubben eller referere noe data som gjør at dere vil bli identifisert.

- **Innledning:**

Hvor gamle er dere?

Hvilken klasse går dere i?

Er dere herfra?

Fortell om fritidsklubben.

Beskriv en helt vanlig dag, hva pleier du å gjøre?

Helgene?

- **Vise musikkvideo:**

Har dere sett videoen til Christina Aguilera; "Can't hold us down" før?

Hva synes du om videoen?

Hva synes dere om Christina Aguilera?

Legger dere merke til teksten til sangen i videoen?

Å bli tatt på rumpa, hvordan hadde dere reagert?

Hva synes dere om hva de har på seg i musikkvideoen?

Tror dere mange tenker at de burde se sånn ut?

Finnes det regler for hvordan en jente kan kle seg?

- **Om musikk og artister mer generelt:**

Hvilke artister er populære for tiden? Hvorfor?

Tror du at en artist må se bra ut for å gjøre det bra, selge mange plater?

Har du eksempler på artister som bare ser bra ut, men som har dårlig musikk?

Hvis du skulle vært en artist, hvem ville du valgt og hvorfor?

- **Deiligst.no**

Har dere vært inne på dette nettstedet?

Hvorfor tror dere folk legger ut slike bilder?

Har dere lagt ut egne bilder eller vet om noen som har lagt ut slike bilder?

Hva synes dere er greit og ikke greit å legge ut?

Er det viktig for ungdom å få positive tilbakemeldinger på kropp og utseende?

Hvordan ser en bra kropp ut?

Hvordan ser kroppene ut som får mange poeng?

Jenter og gutter – er det noen forskjell på bildene?

- **Om informanten(e):**

Fortell litt om deg selv

Når er du mest fornøyd med deg selv?
Er du noen gang misfornøyd? Hvorfor?
Er det noe du ville endret?

Er det noen ganger du føler at folk har spesielle forventninger til deg fordi du er jente?

Er det noen ganger det er ubehagelig å være jente?
Er det noen ganger du skulle ønske at du kunne være gutt?
Hva ville du gjort hvis du var en gutt?

Er du flink på skolen? I hvilke fag?
Er det noe du er spesielt flink til? Dårlig til?
Hobby og interesser?

- **Utseende og kropp:**

Hvordan vil du beskrive deg selv?
Kropp?
Ansikt
Hår
Spesiell type stil?

Er sminke viktig for deg?
Hva er passe med sminke?
Kan man ha for mye sminke?
Hva med jenter uten sminke?

Steller jenter og gutter seg på samme måte?

- **Femininitet og maskulinitet**

Hva er feminint?
Maskulint?

Skal jenter kle seg på en spesiell måte?
Hvordan kler gutter seg?

Er det noe gutter kan gjøre som ikke jenter kan?
Hva med omvendt?
Hva er det beste med å være jente? Hva er det verste?
Hva tror du er det beste med å være gutt? Hva er det verste?

Hvordan vil du beskrive vennene dine?
Flest jentevenner eller guttevenner?
Er det noen man ikke kan være venner med?

Hva slags jente vil du være?

Hva slags jente vil du ikke være?

- **Om forhold:**

Har du kjæreste?

Hvordan traff du kjæresten din?

Kan du huske hvorfor du falt for kjæresten din?

Hvis du ikke har kjæreste, beskriv din drømmekjæreste.

Er kropp viktig for deg? Hva er en fin kropp? Hva med ansiktet?

Er det noen man ikke kan være kjæreste med?

Hva med å ta initiativet hvis det er noen man er interessert i?

Hva er det beste komplimentet dere kan få?

Hva er det verste dere kan høre?

Vedlegg 2: Brev til foresatte

Kristin Ødegaarden

Adresse

Postadresse

30.03.04

Oslo,

FORESPØRSEL OM INTERVJU MED DERES DATTER [...]

Mitt navn er Kristin Ødegaarden og jeg skriver på en hovedfagsoppgave i sosiologi ved Universitet i Oslo. Oppgaven jeg skriver på handler om hvordan det er å være ung jente, og baserer seg på intervjuer med jenter på 14-16 år. Grunnen til at jeg henvender meg til dere, er at jeg har kontaktet [...] fritidsklubb og fortalt om oppgaven min. Flere jenter har vist sin interesse og deres datter er en av disse.

Når jentene er under 16 år trenger jeg foresattes underskrift for å kunne bruke intervjumaterialet i oppgaven min. Jeg håper derfor at jeg får deres tillatelse til å intervjuere deres datter [...] til min hovedoppgave. Intervjuene vil gjennomføres ved [...] fritidsklubb til et avtalt tidspunkt. Jeg kommer til å vise en musikkvideo under intervjuet.

Intervjuobjektene anonymiseres i oppgaven slik at de intervjuede ikke vil bli gjenkjent.

Jeg vil benytte båndopptager under intervjuet, men dette vil bli slettet i etterkant.

Hvis dere har noen spørsmål før dere signerer vennligst ta kontakt. Mitt telefonnummer er: 97669223. Hvis dere samtykker i at jeg intervjuer deres datter, så returner dette brevet til meg i den vedlagte returkonvolутten. Hvis ikke, setter jeg pris på om dere ringer meg eller sier ifra på fritidsklubben.

På forhånd tusen takk!

Vennlig hilsen

Foresattes underskrift

Kristin Ødegaarden